ISSN 1513-8410

CMRU

วารสารวิจัย ราชภัฏเชียงใหม่

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ประจำปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เมษายน - กันยายน 2555

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เมษายน - กันยายน 2555 **ISSN 1513-8410**

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิที่กลั่นกรองผลงานทางวิชาการวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปีที่ 13 ฉบับที่ 2

รศ.ดร.ธเนศ	ศรีวิชัยลำพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.จักรภพ	วงศ์ละคร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อ.ดร.กรรณิกา	เจิมเทียนชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.วรรณวดี	ม้าลำพอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.ประพันธ์	ธรรมไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.สนิท	สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปทุมรัศมิ์	นาคนิศฐา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ชวิศ	จิตรวิจารณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.สงวนศรี	วรรณสูตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.จิติมา	กตัญญู	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรณาธิการ

ผศ.มนตรี ศิริจันทร์ชื่น ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อ.ดร.จิติมา	กตัญญู	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
ผศ.วิไลลักษณ์	กิติบุตร	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.นครินทร์ พริบไหว รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการ

น.ส.ศิริพร	ริพล	รักษาการหัวหน้าสำนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา
น.ส.ณัฐธยาน์	สมาเกตุ	นักวิจัย
น.ส.กรทอง	ลีสุวรรณ์	นักวิจัย
นายปรัชญา	ไชยวงค์	นักวิชาการคอมพิวเตอร์
น.ส.กรรณิกา	ซาซง	นักวิชาการเงินและพัสดุ
นางพิมพรรณ	สูญโญ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
นายวชิราวุธ	สุวรรณคำ	เจ้าหน้าที่ธุรการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาคารราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 14 เลขที่ 202 ถ.โชตนา ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์/โทรสาร 0-5388-5950

ข้อความหรือข้อคิดเห็นในวารสารนี้เป็นของผู้เขียนมิใช่ความรับผิดชอบของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ออกแบบ/พิมพ์ที่ หจก.วนิดาการพิมพ์ โทรศัพท์ 08 1783 8569

คำนำ

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ งานวิจัย งานวิชาการและงานวิทยานิพนธ์ของคณาจารย์ บุคลากร นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และสถาบันการศึกษาอื่นๆ ตลอดจนนักวิจัยทั่วไป มีการพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ประจำเดือนตุลาคม-เดือนมีนาคม และเดือนเมษายน-เดือนกันยายน) ดำเนินการเผยแพร่โดยจัดส่งให้สถาบันอุดมศึกษาทุกสถาบัน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานการอุดมศึกษา และหน่วยงานวิจัยต่างๆ การตีพิมพ์ต้นฉบับที่เสนอขอลงตีพิมพ์จะต้องไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อนหรือไม่อยู่ระหว่างเสนอขอลงตีพิมพ์ในวารสารอื่น และต้องผ่านการประเมินกลั่นกรองให้ความเห็นและตรวจแก้ไขโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้ถือเป็นสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ การนำต้นฉบับไปตีพิมพ์ใหม่ต้องได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และเจ้าของต้นฉบับก่อน ผลการวิจัยและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความต่างๆ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

ในฉบับนี้เป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เวลาการดำเนินการอยู่ในช่วงเดือนเมษายน-กันยายน 2555 วารสารฉบับนี้ได้นำเสนอบทความวิจัย 13 เรื่อง มีความเด่น 3 ด้าน คือ บทความเรื่องที่ 1-7 มีความเด่นด้านการพัฒนาการเรียนการสอน บทความเรื่องที่ 8-10 มีความเด่นด้านนวัตกรรมการทำสื่อ และบทความเรื่องที่ 11-13 มีความเด่นในด้านการวิจัยพัฒนาท้องถิ่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ขอขอบคุณนักวิจัยทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยมาลงในวารสาร และหวังว่าบทความดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณาธิการ
วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

สารบัญ

การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ รศ.ดร.เกตุมณี มากมี	1
ผลการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา รศ.ดร.พรหทัย ตัณจิตานนท์	15
การศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ ออดิโอ-อาร์ทิคิวเลชันโมเดลเพื่อพัฒนาการออกเสียงเสียดแทรกในกลุ่มนักศึกษาไทย อ.อัมพวรรณ อิ่มเอมทรัพย์, อ.ดร.พณิตา กุลสิริสวัสดิ์ และอ.ดร.อัญชลี จันทร์เสม	35
องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง อ.สำเนา หมื่นแจ่ม	53
รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อ.จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์	71

ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552 นางกัญญาภัค เมธีวัฒนากุล และนายราชันย์ จันทร์เที่ยง	89
ผลต่างที่เท่ากันในชุดของลำดับ รศ.ประสิทธิ์ กิจจนศิริ	105
การสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา นางสาวระรินทร์ โรจนวัฒนาวุฒิ	115
การพัฒนาสารคดีวีดิทัศน์สะท้อนสภาพสังคมและวิถีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ นายธนิพันธ์ ไชยแก้ว	131
สื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นางสาวธีรยา ชมพูราษฎร์	145
การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา: กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผศ.มานพ ชุ่มอุ่น	155
การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน อ.สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ	169
การศึกษาสภาวะการดำเนินงานของเมืองน่าอยู่ เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ นายชูเชิด ปวนปินตา	185

การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

The Development of Reading and Writing Skill for the Special Need Students in the School of Chiangmai Municipality

.....

รศ.ดร.เกตุมณี มากมี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

The Development of Reading and Writing Skill for the Special Need Students in the School of Chiangmai Municipality

รศ.ดร.เกตุมณี มากมี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เรียนโดยใช้สื่อที่สร้างขึ้น ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 15 คนในโรงเรียน 7 โรง แผนแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบหนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลัง (The One Group Pre-test/Post-test Design) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาด้านการอ่านและเขียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ธารน้ำใสไหลสู่ทะเล ท้องทุ่งสีทอง และบ้านน่าอยู่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะบุคคล (Individualized Learning Plan หรือ ILP) ด้านการอ่านและเขียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และแบบทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยร้อยละ

สรุปผลการวิจัยได้ว่า ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับร้อยละ 87.38/89.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เรียนโดยใช้สื่อที่สร้างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 14 คนและมีเพียง 1 คนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีคะแนนต่ำสุดร้อยละ 67.50 ทั้งนี้นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์มีคะแนนรวมสูงสุดคือร้อยละ 100 จำนวน 2 คน

เมื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านการอ่านและเขียน ของนักเรียน พบรายละเอียด ดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยบ้านไร่ปลายนา ทั้ง 3 เรื่อง มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียน มีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ระหว่างร้อยละ 35.00 ถึงร้อยละ 65.00 เท่ากัน แต่เมื่อพิจารณาร้อยละของผลการพัฒนาโดยรวมแล้วปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนสูงกว่าการอ่าน โดยผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 50.33 ส่วนทักษะด้านการอ่านมีร้อยละ 47.33

ABSTRACT

The purposes of this research were ; 1) to develop the Reading and Writing Skill Package for the Prathomsuksa 4 Students with Special Needs in the School of Chiangmai Municipality and 2) to study the achievement of Reading and Writing Skill of the Students with Special Needs. The population of this research were the Prathomsuksa 4 Special Needs Students whose studied in the School of Chiangmai Municipality in second semester of the academic year 2010. The sampling groups consisted of 15 students in 7 schools.

The research design was the Quasi-Experimental Research with One-Group Pre-test and Post-test. The research instruments were 1) The Reading and Writing Skill Package for the Prathomsuksa 4 Students with Special Needs. There was the Farm House Unit, which included of 3 stories; Cool Stream to the Sea, Gold Rice Field, and Home Sweet Home, 2) the Individualized Learning Plan and 3) the Pre-test and Post-test. In data analysis, the means and percentage of scores were used.

Research findings were as follows : The efficiency of the Reading and Writing Skill Package for the Prathomsuksa 4 Students with Special Needs in the School of Chiangmai Municipality were specified at 80.00/80.00 percent. The result of the experimental were 87.38 /89.00 percent.

The criteria for passing the evaluation by the students was set at least 75 percent of the whole evaluation on Reading and Writing Skills. This criterion was considered as “pass” for the improvement on Reading and Writing Skills. The findings revealed that the achievement of Reading and Writing Skill of Prathomsuksa 4 Students with Special Needs in the School of Chiangmai Municipality after using the Reading and Writing Skill Package were 14 students got higher score than the criterion but 1 student was bellowed the criterion. The lowest score was 67.50; 2 students got the highest score, those were 100 percent.

The comparison for the students' Reading and Writing Skill progressive scores showed that the achievement in Reading and Writing Skill of Prathomsuksa 4 Students with Special Needs in the School of Chiangmai Municipality after using the Reading and Writing Skill Package in the Farm House Unit, include of 3 stories, were increased during 35.00 to 65.00 percent. But the mean percentage of Writing Skill were higher than Reading Skill. The mean percentage of Writing skill were 50.33 and Reading skill were 47.33

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แสดงถึงเจตนารมณ์ในการยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น โดยกำหนดสิทธิและโอกาสของประชาชนในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เด็กและเยาวชนพิการทุกประเภทมีสิทธิและโอกาสได้รับการประกันคุณภาพของการให้บริการทางการศึกษานั้น จำเป็นต้องจัดการศึกษาในรูปแบบของ "การจัดการเรียนร่วม" เพื่อให้เด็กและเยาวชนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ ในปีงบประมาณ 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมจำนวน 390 โรงเรียน ครอบคลุมทุกจังหวัด สามารถให้บริการเด็กพิการได้จำนวน 8,670 คน ในปี 2548 จึงได้ขยายโครงการโดยเพิ่มเป็น 2,000 โรง สามารถรองรับการให้บริการเด็กพิการ จำนวน 33,330 คน โดยจัดเพิ่มครอบคลุมทุกอำเภอๆ ละ 1-2 โรง การดำเนินงานจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเด็กพิการได้รับการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการ เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดในปีการศึกษา 2552 จำนวน 11 แห่ง ห้องเรียนทั้งสิ้น 159 ห้อง จำนวนครูทั้งสิ้น 268 คน และจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 4,210 คน ในจำนวนนักเรียนดังกล่าวปัญหาที่พบคือนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาบางคนมีปัญหาในด้านการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความยากลำบากในการอ่านและเขียน นับว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการเรียนรู้ของนักเรียนต้องอาศัยทักษะด้านการอ่านและเขียนเป็นหลัก ดังนั้น จึงปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งว่านักเรียนที่มีความต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษในด้านการอ่านและเขียนมักไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน อันเนื่องมาจากการขาดสื่อที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังพบว่าสื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านและการเขียนยังมีจำนวนจำกัด ทำให้นักเรียนที่อ่านและเขียนไม่คล่องไม่ได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้อง จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยต่ำและยังส่งกระทบต่อการเรียนรู้ในสาระวิชาอื่น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาสื่อเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกที่สร้างขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการเสริมทักษะการอ่านและการเขียนโดยการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียน มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านและเขียนสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีแผนแบบการวิจัย เป็นการศึกษาแบบหนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลัง (The One Group Pre-test Post-test Design) (เกตุมณี มากมี, 2550 หน้า 93)

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- **ประชากร** ได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552
- **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 15 คน ใน 7 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selected)

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา เป็นเนื้อหา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านการเขียนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ขอบเขตด้านตัวแปร

- **ตัวแปรอิสระ** ได้แก่ การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น
- **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านและเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาด้านการอ่านและเขียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ธารน้ำใสไหลสู่ทะเล (ภาพประกอบ 1.1) ท้องทุ่งสีทอง (ภาพประกอบ 1.2) และบ้านน่าอยู่ (ภาพประกอบ 1.3)

ภาพประกอบ 1.1

ภาพประกอบ 1.2

ภาพประกอบ 1.3

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะบุคคล (Individualized Learning Plan หรือ ILP) ด้านการอ่านและเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเขียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การสร้างและทดลองหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนฯ

การสร้างและทดลองหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาด้านการอ่านและเขียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ธารน้ำใสไหลสู่ทะเล ท้องทุ่งสีทอง และบ้านน่าอยู่ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยวิธีการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ลำดับความยากง่ายของเนื้อหาตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียน จากนั้นได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างชุดฝึกทักษะการสอนอ่านและเขียน ระหว่างนักวิจัยหลักและครูนักวิจัยภาคสนามโดยมีขั้นตอนการสร้างโดยได้กำหนดขั้นตอนของนวัตกรรมตามลำดับ ดังนี้ 1) ชุดฝึกทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะเริ่มจากการอ่านคำประกอบภาพพร้อมบอกความหมายของคำศัพท์นั้นๆ จากนั้นจึงอ่านประโยคความเดียวประกอบภาพต่อด้วยการอ่านประโยคความรวมประกอบภาพ แล้วจึงนำประโยคความรวมมารวมกันเป็นข้อความเพื่ออ่านทบทวนข้อความโดยไม่มีภาพประกอบ ขั้นตอนสุดท้ายคือการอ่านบทร้อยกรอง และตอบคำถามจากบทร้อยกรองที่อ่าน 2) ชุดฝึกทักษะการเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้าน

การอ่านและเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์จากการอ่านในแบบฝึกทักษะการอ่านให้ได้ก่อน จากนั้นจึงเริ่มเขียน โดยเริ่มจากการโยงภาพกับคำต่อด้วยการเติมพยัญชนะหรือสระในคำศัพท์ที่กำหนดให้ จากนั้นจึงให้เขียนคำจากภาพ แล้วจึงสังเกตการเขียนประโยคโดยใช้สีเป็นตัวช่วยกำกับให้นักเรียนเติมคำศัพท์ที่กำหนดให้เพื่อแต่งให้เป็นประโยค จากนั้นเป็นการเรียงประโยคให้ถูกต้องนักเรียนต้องเรียงคำที่วางสลับตำแหน่ง ประธาน กริยา กรรม ให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์ จากนั้นจึงให้แต่งประโยคจากภาพโดยเลือกคำเติมในช่องว่าง แล้วจึงให้เขียนเรื่องราวจากภาพ และเขียนเรื่องตามจินตนาการตามลำดับ 3) นำชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะในด้านเนื้อหา กิจกรรม การประเมินผลในแต่ละแบบฝึก 4) ปรับปรุงชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Trial) กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียน โรงเรียนวัดกู่คำ และโรงเรียนวัดเชียงยืน 6) ปรับปรุงเนื้อหาของชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนอีกครั้งตามผลที่ได้ในการทดลองทั้ง 2 ครั้ง ให้ถูกต้องเหมาะสมและ 7) นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย การวัดประเมินผล ด้านการออกแบบสื่อการสอน จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องถูกต้องของหลักการ โครงสร้างของสื่อ เนื้อหา และรูปแบบของชุดฝึกทักษะผลการพิจารณาความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนอยู่ระหว่าง 0.85-1.00 8) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ จำนวน 15 ชุด เพื่อนำไปใช้จริงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะบุคคล (Individualized Learning Plan หรือ ILP) ดำเนินการในลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียน **สำหรับการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน**ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบการอ่านและการเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา ลักษณะของแบบทดสอบแบ่งเป็น 6 ตอน นำแบบทดสอบที่สร้างแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผลด้านภาษาไทย และด้านการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ประเมินความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เกณฑ์ประเมินตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สมนึก ภัททิยธนี, 2546 หน้า 220) ได้ค่า IOC ต่ำสุดคือ 0.80 สูงสุดคือ 1.00 ค่าเฉลี่ยความสอดคล้องคือ 0.94 นำแบบทดสอบที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองสอบ (Trial) กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านการอ่านและเขียนในโรงเรียนวัดกู่คำและโรงเรียนวัดเชียงยืน สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 10 คน ค่าอำนาจจำแนกข้อสอบรายข้อต่ำสุด คือ 0.33 สูงสุด 0.79 เมื่อนำข้อสอบทั้ง 40 ข้อมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับตามวิธีของ Lovett ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับคือ 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ครูนักวิจัยภาคสนามจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียน ตามแนวทางการจัดทำแผนการจัดเรียนรู้เฉพาะบุคคล (ILP) ที่นักวิจัยหลักเป็นผู้กำหนด

2. นำแบบทดสอบการอ่านและการเขียน ก่อนและหลังเรียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทดสอบ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาด้านการอ่านและเขียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา

3. ครูนักวิจัยภาคสนามจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การอ่านและการเขียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาด้านการอ่านและเขียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ธารน้ำใสไหลสู่ทะเล ท้องทุ่งสีทอง และบ้านน่าอยู่และบันทึกข้อมูลคะแนนผลการเรียนของนักเรียนเมื่อจบการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องไว้

4. เมื่อดำเนินการสอนหน่วยบ้านไร่ปลายนา ครบทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่ ธารน้ำใสไหลสู่ทะเล ท้องทุ่งสีทอง และบ้านน่าอยู่ และนักเรียนได้ฝึกทักษะจากชุดพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนจบแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบการอ่านและการเขียน ก่อนและหลังเรียน หน่วยบ้านไร่ปลายนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้วิจัยกำหนดไว้ว่า ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมทางภาษาที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้มีผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ E1/E2 เท่ากับ 80/80 สรุปผลการทดลองคะแนนการอ่านของนักเรียนจากชุดฝึกทักษะการอ่าน หน่วยบ้านไร่ปลายนา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ธารน้ำใสไหลสู่ทะเล ท้องทุ่งสีทอง และบ้านน่าอยู่ ระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.38 และคะแนนผลการทดสอบทักษะการอ่านหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 90.33 และมีประสิทธิภาพเท่ากับร้อยละ 87.38/90.33 และคะแนนผลการทดสอบทักษะด้านการเขียน ระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.38 และคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.00 และมีประสิทธิภาพเท่ากับร้อยละ 87.38/89.00

สำหรับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการผ่านการประเมินโดยนักเรียนต้องได้

คะแนนผลการประเมินหลังเรียนด้านทักษะการอ่านและทักษะด้านการเขียนรวมกันแล้ว ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์ว่ามีพัฒนาการในทักษะด้านการอ่านและเขียนที่กำหนดไว้ ปรากฏว่านักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 14 คน มีเพียง 1 คน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีคะแนนต่ำสุดคือร้อยละ 67.50 ทั้งนี้นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์มีคะแนนรวมสูงสุดคือร้อยละ 100 จำนวน 2 คน แต่เมื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านการอ่านและเขียนของนักเรียนพบรายละเอียดดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยบ้านไร่ปลายนา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ธารน้ำใสไหลสู่ทะเล ท้องทุ่งสีทอง และบ้านน่าอยู่ มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียน มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น ระหว่างร้อยละ 35.00 ถึงร้อยละ 65.00 เท่ากัน แต่เมื่อพิจารณาร้อยละของ ผลการพัฒนาโดยรวมแล้วปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนสูงกว่าการอ่าน โดยผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 50.33 และทักษะด้านการอ่านร้อยละ 47.33

การอภิปรายผล

1. ด้านประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยบ้านไร่ปลายนา ผลจากการทดลองใช้พบว่า ประสิทธิภาพของชุดฝึกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยบ้านไร่ปลายนา ผู้วิจัยได้ใช้หลักการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียงลำดับจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม จากง่ายไปยาก และยึดเนื้อหาที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของนักเรียน วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนเน้นให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก ไม่เบื่อและตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียนโดยการนำเสนอคำศัพท์ใหม่และมีเนื้อหาที่จะให้นักเรียนอ่านเป็นไปตามธรรมชาติการเรียนรู้ ไม่ยัดเยียดหรือมีเนื้อหามากเกินไปจนทำให้นักเรียนหมดความสนใจ แนวคิดในการพัฒนาชุดฝึกทักษะดังกล่าวสอดคล้องกับ สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544, หน้า 10) ที่กล่าวว่าลักษณะของแบบฝึกที่ดี ควรมีความชัดเจนทั้งคำสั่งและตัวอย่างแสดงวิธีทำ ทั้งนี้ไม่ควรยาวเกินไป เพราะจะทำให้เข้าใจยาก ควรปรับให้ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน แยกฝึกเป็นเรื่องๆ แต่ละเรื่องไม่ควรยาวเกินไป และควรมีกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อเร้าความสนใจและไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการทำแบบฝึกหัด และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาแบบฝึกทักษะในงานวิจัยของวัชรี ทาวงศ์ (2549, หน้า 21) ที่สรุปว่าหลักการสร้างแบบฝึกจะต้องมีกระบวนการการสร้างที่แบ่งเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนต้องมีการเสริมแรงผู้เรียน แบบฝึกควรมีหลายรูปแบบ มีคำชี้แจงสั้นๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีทำได้ง่าย อีกทั้งควรใช้สำนวนง่ายๆ ฝึกให้นักเรียนคิดได้เร็วและสนุกปลุกความสนใจ

นอกจากนี้หลักการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory) ที่เน้นการเรียนรู้โดยส่วนรวม (Whole) มากกว่าที่จะมุ่งเน้นส่วนย่อยๆ

(ทิศนา แขมมณี 2550, หน้า 60-62) ในการเน้นภาพรวมของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยบ้านไร่ปลายนา ได้ใช้วิธีการจัดเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการอ่านและการเขียนไว้เป็นหมวดหมู่ โดยให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างของเรื่องที่จะเรียนแล้วจึงแยกเป็นเนื้อหาย่อยๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน จากนั้นได้เพิ่มรายละเอียดของแต่ละเนื้อหานั้น โดยเฉพาะในแบบฝึกทักษะด้านการอ่าน ได้เน้นให้นักเรียนอ่านเป็นคำหรือประโยคมากกว่าการสะกดคำหรือแจกลูกและมีภาพประกอบที่เป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียนใช้ทักษะการสังเกตประกอบการอ่านทำให้มั่นใจว่าอ่านได้ถูกต้อง เมื่อนักเรียนมีความมั่นใจในศักยภาพของตนเองจึงนำไปสู่ความตั้งใจที่จะเรียนรู้เพราะมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jean Gross (2009, page 10-12) ที่ค้นพบว่าการสร้างความมั่นใจให้นักเรียนว่าสามารถอ่านได้ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการอ่านของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นเมื่อนักเรียนมีความรู้สึกว่าประสบความสำเร็จในการอ่านและเขียนในชุดฝึกทักษะดังกล่าว จึงเกิดความตั้งใจเรียน ดังนั้นผลของการประเมินทักษะด้านการอ่านและเขียนทั้งในระหว่างเรียนและหลังเรียนจึงมีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามที่ผู้วิจัยกำหนด

2. ด้านผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะด้านการอ่านและเขียนของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยบ้านไร่ปลายนา เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่ามีนักเรียนผ่านเกณฑ์ เกือบทุกคนนั้น ทั้งนี้เพราะในการสร้างชุดฝึกทักษะนี้ได้ยึดหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสำเร็จของผู้เรียนเป็นหลักตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 24 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540, หน้า 16) ที่กล่าวว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหา สาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยผู้วิจัยหลักได้ตกลงเป็นหลักการร่วมกันกับคณะครูนักวิจัยภาคสนามทุกคนว่าคณะครูนักวิจัยทุกคนต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นหรือข้อมูลพื้นฐาน (Based Line) ในการกำหนดจุดพัฒนาตามศักยภาพของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะเรียนรู้ จากนั้นจึงวางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียนเป็นหลักและต้องมีการฝึกซ้ำๆ โดยใช้สื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายในเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเชื่อมโยงทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ว่าเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง (เกตุมณี มากมี, 2552 หน้า 7) สำหรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของคณะครูนักวิจัยภาคสนามครั้งนี้ได้ยึดหลักการเรียนรู้ภาษาโดยวิธีการสอนอ่านเป็นคำ (Sight Word Approach) เมื่ออ่านคำได้แล้ว จึงสอนให้รู้จักความหมาย ให้นักเรียนอ่านตาม และให้ดูภาพประกอบไปด้วย ดังนั้นในเบื้องต้นนักเรียนอ่านคำได้โดยการจำ โดยขั้นตอนแรกเริ่มจากการฟังครูพูด ขั้นตอนที่สองให้นักเรียนพูดหรืออ่านตามครู ขั้นตอนที่สาม ครูให้นักเรียนอ่านเนื้อหาจากชุดฝึกทักษะการอ่านตามลำพัง แล้วจึงลงมือปฏิบัติหรือเขียน ในแบบฝึกหัดในชุดฝึกทักษะการเขียนกระบวนการตามขั้นตอนดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ซ้ำๆ เป็นการย้ำ ซ้ำทวนจนนักเรียนเกิดความเชื่อมโยงจากรูปธรรมไปหานามธรรมจนสามารถจดจำคำศัพท์ โครงสร้างประโยค ทำให้

นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงจึงนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อนำผลการประเมินทักษะด้านการอ่านและเขียนเปรียบเทียบระหว่างผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการฝึกทักษะ ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียน มีผลการพัฒนาเพิ่มขึ้น ระหว่างร้อยละ 35.00 ถึงร้อยละ 65.00 เท่ากัน แต่เมื่อพิจารณาร้อยละของผลการพัฒนาโดยรวมแล้วปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนสูงกว่าการอ่าน โดยผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 50.33 และทักษะด้านการอ่านร้อยละ 47.33 ทั้งนี้ผลการพัฒนาที่เพิ่มขึ้น เป็นเพราะกระบวนการฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนได้ใช้วิธีการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง ครูให้นักเรียนได้ฝึกซ้ำหลายๆ ครั้งอย่างต่อเนื่องจนเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ด้วยการให้ฝึกกับชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพจึงช่วยให้นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ สามารถพัฒนาการเรียนด้านทักษะภาษาทั้งทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้กระบวนการพัฒนานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลภา กาแก้ว (2550) ที่ได้พัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและเขียนภาษาไทยของนักเรียนที่ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ หลังการใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกทักษะ ทั้งนี้ในการออกแบบชุดฝึกทักษะการอ่านผู้วิจัยได้ยึดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มเกสตัลท์ที่เน้นภาพรวม โดยเฉพาะเทคนิคการสอนการอ่านเน้นให้เด็กอ่านเป็นคำหรือประโยคมากกว่าการสะกดคำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัจฉรา นาคทรัพย์ (2546) ที่ศึกษาความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยใช้วิธีการสอนอ่านเป็นคำมีค่าประสิทธิภาพการอ่านเท่ากับ 94.44/92.45 และมีพัฒนาการด้านการอ่านในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนไปใช้

1. ผู้สอนต้องพัฒนาสื่อประกอบการสอนทักษะด้านการอ่านและเขียน เพื่อช่วยให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในการอ่านและเขียน ตามที่กำหนดไว้ในคำชี้แจงชุดฝึกทักษะชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยบ้านไร่ปลายนา เช่น บัตรคำ บัตรภาพ เป็นต้น

2. ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านเขียนภาษาไทย ในชั้นเรียนตนเองโดยมีเครื่องมือและข้อมูลที่เหมาะสม เช่น แบบคัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หรือแบบประเมินการอ่านเขียนที่ครูผู้สอนพัฒนาขึ้นมาเองเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Based Line) ว่านักเรียนคนหรือกลุ่มดังกล่าวมีปัญหาด้านการอ่านและเขียนแตกต่างจากนักเรียนส่วนใหญ่ในชั้นเรียนจริง แล้วจึงวางแผนพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3. ควรให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนเช่นช่วยทบทวนบทเรียน ทั้งนี้การให้นักเรียนนำแบบฝึกทักษะไปฝึกฝนต่อที่บ้านจะช่วยให้ นักเรียนจดจำ ทั้งการอ่านการเขียนคำศัพท์ได้เร็ว และมีความคงทนของการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของแบบเรียนสำเร็จรูปที่ใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่จะพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีการเรียนรู้ช้า เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนเนื่องจากจะมีภาพเคลื่อนไหวประกอบ

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนานักเรียนที่มีความยุ่งยากในการเรียนรู้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในลักษณะการบริหารจัดการทั้งระบบโรงเรียน (whole school Approach)

เอกสารอ้างอิง

เกตุมณี มากมี. **การวิจัยทางการศึกษาพิเศษ.** เชียงใหม่ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550.

_____. **การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับครูในโรงเรียนชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2552.

ทิศนา แขมมณี. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

วัชรี ทาวงศ์. **การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงและการเขียนตัวสะกดท้ายคำ สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขา.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

วัลภา กาแก้ว. **การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้.** แพร่ : โรงเรียนลองวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 2, 2550.

สุนันทา สุนทรประเสริฐ. **การผลิตนวัตกรรมการเรียนการสอนการสร้างแบบฝึกเล่ม 2.** กรุงเทพมหานคร : ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.** กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.

อัจฉรา นาคทรัพย์. **การศึกษาความสามารถในการอ่านของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ด้านการอ่าน โดยวิธีการสอนอ่านเป็นคำ.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

Jean Gross. *The Reading Vision.* **Nasen Special**., Staffordshire :United Kingdom, (2009 January) : 10 -12.

บทปริทัศน์

การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

โดย รองศาสตราจารย์ สนิท สัตโยภาส
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ตามหลักสิทธิมนุษยชนบุคคลย่อมมีความเสมอภาคกัน ทั้งด้านสวัสดิการจากรัฐและด้านการศึกษา โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้แสดงเจตนารมณ์ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ว่า *"...กำหนดสิทธิและโอกาสของประชาชนในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเด็กและเยาวชนพิการทุกประเภทมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษานั้น จำเป็นต้องจัดการศึกษาในรูปของ 'การจัดการเรียนร่วม' เพื่อให้เด็กและเยาวชนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ ในปีงบประมาณ 2547..."*

ด้วยความดังกล่าวจึงทำให้โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมาเรียนร่วมกันนักเรียนปกติ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ จึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนทุกคน เพราะการสอนจะเน้นให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการวิจัย เรื่อง "การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่" ของ รศ.ดร.เกตุมณี มากมี จึงเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการสร้างสื่อประกอบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างแท้จริง สมควรที่เพื่อนครูอาจารย์พึงจัดกระทำกับนักเรียนในชั้นเรียนที่รับผิดชอบ โดยสำรวจปัญหาและความต้องการในชั้นเรียนที่สอนก่อน โดยสำรวจปัญหาและความต้องการในชั้นเรียนที่สอนก่อน จากนั้นจึงสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้แก้ปัญหาที่พบ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายด้วย ขณะใช้นวัตกรรมดังกล่าวนักเรียนจะได้รับการแก้ปัญหาไปด้วย ผลการแก้ปัญหาเป็นเช่นไรจึงเขียนรายงานเพื่อเผยแพร่ต่อไป

ผลการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

The Effects of Implementing the Moral Instructional Module Integrated in Quality of Life and Society Course for Higher Educational Students

รศ.ดร.พรหทัย ตัณจิตานนท์

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาภาคพายัพ เชียงใหม่

ผลการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

The Effects of Implementing the Moral Instructional Module Integrated in Quality of Life and Society Course for Higher Educational Students

รศ.ดร.พรหทัย ตัณจิตานนท์

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาภาคพายัพ เชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบค่านิยมทางจริยธรรมของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการ และเปรียบเทียบบรรยากาศในการเรียนการสอนทั้งระยะเส้นฐาน ระยะทดลองสอน และระยะติดตามผลของการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการ รวมทั้งเพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้าง เจตคติและปัญญาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จากนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม แล้วทำการสุ่มให้ ห้องเรียนที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีจำนวน 31 คน และให้ห้องเรียนที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม ได้แก่นักศึกษาสาขาวิชาการตลาดจำนวน 38 คนรวมจำนวนทั้งสิ้น 69 คน ทำการทดลองในคาบการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดการเรียนการสอนจริยธรรม แบบสังเกตบรรยากาศการเรียนการสอน แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียน แบบบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน แบบวัดค่านิยมทางจริยธรรม และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สอน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์หา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรม โดยการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา นักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาสูงขึ้น และนักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ค่าคะแนนเฉลี่ย

ด้านบรรยากาศการเรียนการสอนของผู้เรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนที่ทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ในการวิจัยครั้งนี้ มีความเห็นว่า ภาพรวมของชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมค่อนข้างมากที่จะนำใช้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this experimental study were to compare the students' moral value before and after using the moral instructional module, to compare the instructional atmosphere among baseline, treatment and follow up phrases of using the moral instructional module and to investigate the instructor's opinion towards the moral instructional module integrated in Quality of Life and Society Course. The samples including the students in the experimental and controlled groups were 69 first-year undergraduates taking Quality of Life and Society Course in the first semester of the academic year 2011 at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai. The 31 accounting students in experimental group and the 38 marketing students in controlled group were tried out in the first semester of the 2011 academic year. The research instruments included moral instructional module, rating scale assessment, behavior checklists, moral value assessment forms and questionnaire for the instructor. The collected data were analyzed by calculating percentage, mean, standard deviation and t-test. The results of the study revealed that the 5 aspects of moral value; kindness, honesty, diligence, moral reasoning and solving intelligence, of the students' in the experimental group were increased. In addition, the overall moral values of the students in the experimental group after using the moral instructional module were higher than those of the controlled group significantly at .01 level. However, the overall instructional atmosphere mean scores in the experimental group before treatment, during treatment and follow up phrases were not different from those of the control group. Besides, the instructor agreed that the moral instructional module was appropriate to implement in Quality of Life and Society Course for higher educational students at fairly high level.

บทนำ

เนื่องจากสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม จากลักษณะการดำรงชีวิตที่สลับซับซ้อนขึ้น การบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ความยั่วยุของสภาพแวดล้อมที่ชักจูงให้บุคคลแสวงหาความสนุกสนานบันเทิง ทำให้บุคคลตกเป็นทาสของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งยั่วยุทางวัตถุ จนหย่อนความมีระเบียบวินัยทางจิตใจ มีความเห็นแก่ตัว ตักตวงผลประโยชน์เพื่อการเอาตัวรอดสุขสบายโดยไม่คิดถึงผลกระทบต่อผู้อื่น บุคคลแสวงหาทางอยู่รอดทุกวิถีทางจนออกนอกกรอบของศีลธรรมจริยธรรม ดังที่กล่าวมาล้วนมีส่วนทำให้การอบรมสั่งสอนจริยธรรมด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมได้ผลน้อยลง ไม่อาจสร้างภูมิคุ้มกันในจิตใจของบุคคลให้มั่นคงต้านกระแสความชั่วร้ายในสังคมได้ดีเท่าที่ควร วิธีอบรมสั่งสอนแบบเดิมที่เคยปฏิบัติกันต่อๆ มาจึงอาจได้ผลแคบ หรืออาจได้ผลเฉพาะกับผู้เรียนที่มีลักษณะจิตใจและสภาพแวดล้อมแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น และคงปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาสังคมในทุกวันนี้ก็สืบเนื่องจากความอ่อนด้อยในด้านการเรียนการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับที่ จิรวัฒน์ วีรังกร (2552 : 137-8) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาบัณฑิตเป็นอย่างมาก เพราะแนวทางการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติที่เคยใช้ เคยปลูกฝัง และเคยประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีต เริ่มใช้ไม่ได้กับสภาวการณ์ในปัจจุบันและในอนาคตเพราะปัจจัยเอื้อต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นที่วงการศึกษาไทยต้องตั้งโจทย์ใหม่ เพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ๆ รูปแบบใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาบัณฑิตไทยเพื่อให้พร้อมรับมือกับอนาคต การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการให้ความรู้แก่นักศึกษาเป็นหลัก จึงไม่เพียงพอต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นบัณฑิตที่สอดคล้องเหมาะสมกับโลกแห่งอนาคต ความรู้เดิมที่เคยใช้ในการพัฒนานักศึกษาเริ่มไม่เพียงพอ การพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตอุดมคติจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่อยู่ในศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมาสนับสนุน เพื่อให้ได้หลักคิดและแนวคิดในการพัฒนานักศึกษา ดังนั้น แนวคิดการบูรณาการการเรียนการสอนและการบูรณาการระหว่างศาสตร์ต่างๆ จึงยิ่งมีความสำคัญมาก รวมทั้งการสร้างเสริมทัศนคติพัฒนาสร้างสรรค์เป็นอีกประเด็นที่ควรให้เกิดแก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาเกิดแนวคิดที่จะใช้ความรู้ ประสบการณ์เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญแก่องค์กรและสังคม ดังนั้น อาจารย์ควรสอนผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนคิด ฝึกให้ทำ ฝึกให้ตั้งคำถาม ฝึกให้เข้าใจตนเอง และรับฟังผู้อื่น รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน Kolhberg (1969: 5) นักจิตวิทยาปัญญานิยม กล่าวว่า จริยธรรมเป็นกฎเกณฑ์ตัดสินความถูกผิดของสังคม ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางปัญญา เพราะจริยธรรมมนุษย์เกิดจากกระบวนการไตร่ตรองทางปัญญา เมื่อมนุษย์พัฒนาเกิดการเรียนรู้มากขึ้น โครงสร้างของสติปัญญาเพิ่มขึ้น จริยธรรมก็พัฒนาตามภาวะ นอกจากนี้ตามทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของ Piaget (1972: 118) ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ขั้นคือ ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่ทารกแรกเกิด

จนถึง 2 ปี ขั้นยึดคำสั่งผู้ใหญ่หรือมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ อายุ 2 ปีถึง 8 ปี และขั้นมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ อายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป เป็นขั้นที่ยึดหลักแห่งตน รู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดด้วยเหตุผล และรู้สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ เด็กสามารถเรียนรู้โดยการรู้จักคิดด้วยตนเอง ทิศนา แขมมณี (2541) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาถึงวัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จะเห็นได้ว่าเป็นวัยที่สมควรอย่างยิ่งที่จะใช้ปัญญาร่วมกับหลักการปรับเจตคติเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมที่พึงประสงค์

จากสภาพการณ์และสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียนและมีผลต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษา และเป็นผู้ที่กำลังพัฒนาทางจริยธรรม สามารถใช้ความคิดทางนามธรรมได้เป็นอย่างดี ข้อมูลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญแก่การสอนจริยศึกษามากโดยได้พยายามที่จะหาวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยครู แต่ปัญหาเกี่ยวกับการสอนจริยธรรมในสถานศึกษาก็ยังมีอยู่ จากผลการวิจัย ที่ ศุภวรรณ รัตนภูผา (2535) รวบรวมงานวิจัย 55 เรื่องสรุปได้ว่า ปัญหาการสอนจริยธรรมมีดังนี้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากกว่าวิธีอื่น ครูผู้สอนไม่ได้รับการอบรมการสอนจริยศึกษา ครูผู้สอนขาดความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของจริยธรรม ครูผู้สอนไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ขาดการจัดกิจกรรมประกอบการสอน การวัดผลมุ่งแต่คะแนนมิได้สนใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้มีจริยธรรม ควรมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมแบบเสริมสร้างเจตคติเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้สอน ผู้บริหารทางการศึกษา และได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ได้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่จะต้องพัฒนานักศึกษาให้ได้รับการพัฒนาที่ครบถ้วนทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และจิตใจ หรือการพัฒนานักศึกษาแบบองค์รวมโดยมุ่งเน้น พัฒนานักศึกษาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม นำความรู้ความสามารถ เพื่อให้นักศึกษามีต้นทุนที่ดีในตนเอง รู้จัก เข้าใจตนเอง มีเหตุผล มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม เพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตัวและอยู่รอดได้ในโลกยุคใหม่ จึงได้ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้และแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบที่จะเป็นไปได้สำหรับการเรียนการสอนจริยธรรมของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาเพื่อสร้างชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญาที่พัฒนาขึ้น และต้องการศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบการสอนดังกล่าว เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาของไทยได้อย่างมีประสิทธิผลในการพัฒนาผู้เรียนระดับอุดมศึกษาของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบค่านิยมทางจริยธรรมของผู้เรียนระหว่างก่อนกับหลังการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา

2. เพื่อเปรียบเทียบบรรยากาศการเรียนการสอนในระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผลของการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ค่านิยมทางจริยธรรมของผู้เรียนสูงขึ้นหลังจากใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา และนักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรม สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านบรรยากาศการเรียนการสอนในระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล ของผู้เรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังภาพ

RE	O_1 X O_2
RC	O_1 O_2

เมื่อ RE หมายถึง กลุ่มทดลองที่ได้จากการสุ่ม
RC หมายถึง กลุ่มควบคุมที่ได้จากการสุ่ม
O_1 หมายถึง การสังเกตก่อนการสอนโดยใช้ชุดการสอนจริยธรรม (Pre-test)
X หมายถึง การสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรม
O_2 หมายถึง การสังเกตหลังการสอนโดยใช้ชุดการสอนจริยธรรม (Post-test)

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวแปรที่ศึกษา

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ค่านิยมทางจริยธรรมของผู้เรียน บรรยากาศการเรียนการสอนและความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา

2. เนื้อหา

เนื้อหาที่จะทดลองใช้สอนจริยธรรมแก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษามี 5 ประการ ได้แก่ ด้านความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญาที่พัฒนาขึ้น มีจำนวน 6 บทเรียน ซึ่งในแต่ละบทเรียนคาดว่าจะช่วยเสริมสร้างจริยธรรมให้ผู้เรียน ดังนี้

บทเรียน จริยธรรมที่เสริมสร้างให้ผู้เรียน

1. จะทำอย่างไรดี ความเมตตากรุณา และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. ใครหนอ ความซื่อสัตย์สุจริต และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
3. บอลเป็นเหตุ ความเมตตากรุณา และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถ ความขยันหมั่นเพียร และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
5. โรงงานปาล์มน้ำมัน ความขยันหมั่นเพียร ความเมตตากรุณา และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
6. หน้าที่ของสันติ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554

กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จากนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 และทำการสุ่มให้ ห้องเรียนที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีจำนวน 31 คน และให้ห้องเรียนที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการตลาดจำนวน 38 คนรวมจำนวนทั้งสิ้น 69 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองสอนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

2.1 ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา มีจำนวน 6 บทเรียน

2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล โดยแบ่งตามลักษณะการวัดเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) วัดค่านิยมทางจริยธรรมของผู้เรียน มี 1 ชุด คือ แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน

2) วัดพฤติกรรมจริยธรรมของผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 ผู้สอนสังเกตและให้ข้อมูล แบบวัดมี 3 ชุด คือ แบบบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียน และ แบบสอบถามอาจารย์ผู้สอน

2.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้สังเกต แบบวัด มี 2 ชุด คือ แบบบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน และแบบสังเกตบรรยากาศการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เข้าสังเกตการทดลองสอนโดยจะไม่นัดหมายวันและเวลาให้ผู้สอนทราบล่วงหน้า แต่จะทำการสุ่มเวลาเพื่อให้ได้สภาพการเรียนการสอนที่สมจริงเป็นธรรมชาติที่สุด โดยแบ่งการสังเกตและประเมินผลเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเส้นฐาน (Base line) เริ่มสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ก่อนทำการทดลองสอนจริงประมาณ 1 สัปดาห์ โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมและแบบสังเกตบรรยากาศการเรียนการสอน (ช่วงสัปดาห์ที่ 2 เดือน มิถุนายน 2554) พร้อมกับนำแบบประเมินความคิดเห็นไปสอบถามให้ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ตอบในสัปดาห์แรกก่อนใช้ชุดการสอนจริยธรรมฯ โดยใช้ผู้สังเกต 2 คนในการสังเกตแต่ละครั้ง

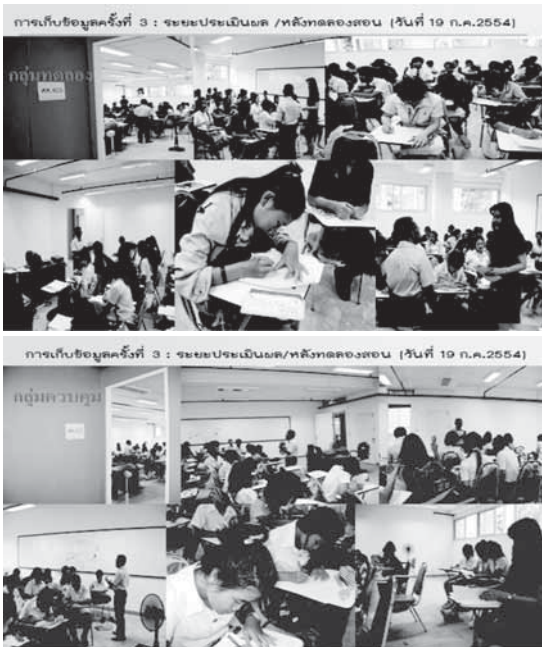

ระยะที่ 2 ระยะระหว่างทดลองสอน (สัปดาห์ที่ 1 เดือน กรกฎาคม 2554) ผู้วิจัยออกไปสังเกตการเรียนการสอน ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและเพิ่มแบบบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน ซึ่งให้ผู้สอนเป็นผู้สังเกตและกรอกแบบฟอร์มให้ จำนวน 2 ครั้งในระหว่างทดลองสอน

ระยะที่ 3 ระยะสุดท้ายของการทดลองสอน (สัปดาห์ที่ 3 เดือน กรกฎาคม 2554) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยยังคงสังเกตบรรยากาศการเรียนการสอนและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน กลุ่มตัวอย่าง (เหมือนระยะที่ 2) พร้อมกันนี้ ได้นำแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนไปให้อาจารย์ผู้สอนสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนลงในแบบฟอร์ม

หลังจากการทดลองสอนสิ้นสุดลงแล้ว ผู้สังเกตและผู้วิจัย นำแบบประเมินความเห็นไปประเมินค่านิยมทางจริยธรรมของผู้เรียนอีกครั้งหนึ่ง ส่วนผู้สอนจะตอบแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนเพื่อให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สอนเกี่ยวกับการทดลองที่เพิ่งจะสิ้นสุดลงไปด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้เครื่องคอมพิวเตอร์คำนวณหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมของผู้เรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบด้านค่านิยมทางจริยธรรมของผู้เรียน

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมในแต่ละด้านและในภาพรวมของผู้เรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งก่อน และหลังการทดลอง ดังแสดงในตาราง 1-2

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (X) และความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (D) ของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมในแต่ละด้านของผู้เรียนกลุ่มทดลอง (E) และกลุ่มควบคุม (C) ทั้งก่อน (ก) และหลังการทดลอง (ล)

ค่าเฉลี่ย (X) / จริยธรรม	กลุ่มทดลอง (E)			กลุ่มควบคุม (C)			D_E-D_C
	ก่อน (ก)	หลัง (ล)	D_E (ล-ก)	ก่อน (ก)	หลัง (ล)	D_C (ล-ก)	
ความเมตตากรุณา	2.87	4.45	1.58	2.84	3.00	0.16	1.42**
ความซื่อสัตย์สุจริต	2.74	4.58	1.84	3.00	3.00	0.00	1.84**
ความขยันหมั่นเพียร	3.26	4.94	1.68	3.45	3.53	0.08	1.60**
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	2.61	4.55	1.94	3.08	3.16	0.08	1.86**
การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา	1.68	4.52	2.84	2.55	2.74	0.19	2.65**

**p< .01

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังจากใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมในแต่ละด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรม สูงขึ้นทั้ง 5 ด้าน โดยมีค่านิยมทางจริยธรรมการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาสูงขึ้นมากที่สุด (D=2.65) รองลงมาคือ ด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (D=1.86) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (D=1.84) ด้านความขยันหมั่นเพียร (D=1.60) และด้านความเมตตากรุณา (D=1.42) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (D) ของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมในภาพรวมของผู้เรียนกลุ่มทดลอง (E) และกลุ่มควบคุม (C) ทั้งก่อน (ก) และหลังการทดลอง (ล)

กลุ่มทดลอง (E)			กลุ่มควบคุม (C)			D_E-D_C
X_{TE}	S.D.	D (ล-ก)	X_{TC}	S.D.	D (ล-ก)	
4.61	0.35	1.97	3.05	0.41	0.10	1.87**

**p< .01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังจากใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญา นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมในภาพรวมสูงขึ้นและสูงกว่ากลุ่มควบคุม (D_E-D_C =1.87) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบด้านบรรยากาศการเรียนการสอน

ผลจากการสังเกตบรรยากาศการเรียนการสอน ทั้ง 3 ระยะ คือระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังแสดงในตาราง 3

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนเฉลี่ย (X) และค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย (D) ด้านบรรยากาศการเรียนการสอนของผู้เรียนกลุ่มทดลอง (E) และกลุ่มควบคุม (C) ในระยะเส้นฐาน ระยะทดลองและระยะติดตามผล

กลุ่มตัวอย่าง / ระยะการทดลอง	ค่าเฉลี่ยด้านบรรยากาศการเรียนการสอน (X)		
	กลุ่มทดลอง (E)	กลุ่มควบคุม (C)	D_E-D_C
ระยะเส้นฐาน	1.28	1.25	0.03
ระยะทดลอง	1.28	1.28	0.00
ระยะติดตามผล	1.33	1.28	0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านบรรยากาศการเรียนการสอนของผู้เรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งในระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล มีความใกล้เคียงกันมากหรือไม่แตกต่างกัน (D_E-D_C = 0.03 0.00 และ 0.05) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนที่ทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ เกี่ยวกับความเหมาะสมของบทเรียนในชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ

จากการสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับความเหมาะสมของแต่ละบทเรียนในชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ โดยอาจารย์ผู้สอนประเมินบทเรียนในด้านต่างๆ ตามเกณฑ์การประเมิน (3 = มาก, 2 = ปานกลาง, 1 = ควรปรับปรุง) ดังแสดงผลในตาราง 4

ตารางที่ 4 คะแนนความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อบทเรียนในชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

บทเรียนที่	ตรงกับความสนใจของผู้เรียน	มีความยาวพอเหมาะกับเวลา	มีความง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	มีความลึกซึ้งต่อการสร้างจริยธรรม	คะแนนเฉลี่ยรวม	ผลการประเมินในภาพรวม
1	2	3	3	2	2.50	ค่อนข้างมาก
2	2	2	3	3	2.50	ค่อนข้างมาก
3	3	2	3	3	2.75	ค่อนข้างมาก
4	2	3	2	2	2.25	ค่อนข้างมาก
5	3	2	3	3	2.75	ค่อนข้างมาก
6	2	3	3	3	2.75	ค่อนข้างมาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	**2.33**	**2.50**	**2.83**	**2.67**	**2.58**	**ค่อนข้างมาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า อาจารย์ผู้สอนที่ทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ในการวิจัยครั้งนี้ มีความเห็นว่า บทเรียนทุกบทในชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ มีความเหมาะสมค่อนข้างมากที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้ออภิปรายในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมสูงขึ้นทั้ง 5 ด้านและผู้เรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนค่านิยมทางจริยธรรม สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากการทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นตรงกับความสนใจของผู้เรียน มีความยาวพอเหมาะกับเวลา มีความง่ายเหมาะสมกับผู้เรียนและมีความลึกซึ้งต่อการสร้างจริยธรรม และการจัดกระบวนการ

เรียนการสอนตามรูปแบบการสอนเสริมสร้างเจตคตินี้ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริงกล่าวคือ ในกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

- **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** ผู้สอนให้แนวคิดจากภาพและข้อความประกอบ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน คิด ตอบ ได้อย่างเสรีจากความคิดรวบยอดของแต่ละคนในด้าน ประสบการณ์ ค่านิยม และภูมิหลัง ซึ่งสนับสนุนโอกาสของ “เสรี” ที่ถูกต้อง
- **ขั้นสอน** ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความเห็นและฟังความเห็นของเพื่อนแล้วสรุปหาคำตอบเดียวโดยไม่ใช้วิธีลงคะแนนเสียง ซึ่งเป็นการเอื้ออำนวยโอกาสให้ทุกคนได้พูดและแสดงความเห็นได้มากที่สุด ถ้ากลุ่มใหญ่จะมีการพูดน้อยมาก นอกจากนั้นจะฟังถ้ากลุ่มเล็กเกินไป ความคิดเห็นจะน้อยประสิทธิภาพจากการตัดสินใจจะได้น้อยกว่าที่ควรเป็น นอกจากนี้การที่ขอให้หาคำตอบ 1 คำตอบ โดยไม่ลงคะแนนเสียงทำให้ได้ฝึกการพูดและการฟัง ฝึกการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งเป็นกระบวนการทางทักษะ ทางวิถีประชาธิปไตย อีกทั้งการที่ฟังเพื่อนพูด เป็นการรับฟังความเห็นจากผู้อื่น ถ้าไม่ซ้ำกับของตนเอง ก็เท่ากับรู้ว่ามีทางเลือกอื่นที่จะทำได้อีก ฝึกการคิดว่าต้องดูทางเลือกหลายๆ ทาง อีกทั้งผู้เรียนได้ฝึกการตัดสินใจตามระบบประชาธิปไตย ซึ่งพิจารณาจากเหตุผล เปรียบเทียบผลดีผลเสียจากทุกๆ ทางเลือกและเลือกทางที่ตนเองพอใจพร้อมทั้งส่วนรวมได้ประโยชน์มากที่สุดหรือเสียประโยชน์น้อยที่สุด เป็นกระบวนการที่ถูกต้องของการคิดเป็น นอกเหนือจากนั้น มติของกลุ่มเกิดจากทุกคนเห็นพ้องด้วย ย่อมทำให้ตนเองมั่นใจและเกิดการยืนยันความคิด เกิดศรัทธาด้วยตนเอง เป็นการสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ยิ่งกว่านั้นจากการอภิปรายในกลุ่มเพื่อนทำให้เกิดการเลียนแบบและรับความคิดโดยผู้สอนไม่ต้องพูดซักซ้อมหรือแนะนำแต่ละคนจะได้รับการผสมผสานความคิดในตัวเองและเป็นทางเปลี่ยนค่านิยมไปสู่ค่านิยมที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งผลพลอยได้จากการประชุมกลุ่ม ทำให้เกิดมีผู้แนะผู้ตามโดยผู้เรียนมีโอกาสฝึกร่วมไปกับกระบวนการ
- **ขั้นสรุป** ผู้สอนมีบทบาทของในฐานะผู้อำนวยความสะดวกโดยผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเอง ไม่ต้องเดาคำตอบว่าต้องถูกใจผู้สอน ทำให้ผู้เรียนพัฒนาจากจุดยืนของตนเองได้ทุกคน ผู้เรียนได้ฝึกคิด ถ้าไม่แน่ใจก็มีผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ไม่ใช่นั่งฟังคำตอบ ผู้เรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ ซึ่งสนองธรรมชาติของผู้เรียนทำให้บรรยากาศไม่เงียบเหงา ซึ่งยืนยันได้จากความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนที่ทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ในการวิจัยครั้งนี้ที่มีความเห็นว่า ภาพรวมของชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มีความเหมาะสมที่จะนำใช้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในระดับค่อนข้างมาก และมีความเห็นในระดับมากในด้านความเข้าใจในวิธีการสอนนี้ก่อนทดลองสอนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ความเชื่อมั่นว่าถ้าสอนด้วยวิธีนี้แล้วผู้เรียนจะมีจริยธรรมดีขึ้น การนำวิธีสอนไปปฏิบัติในระหว่างการทดลองสอนได้ถูกต้องครบถ้วน วิธีสอนแบบนี้จะทำให้นักศึกษามีจริยธรรมดีขึ้น อีกทั้งการสอนวิธีนี้ทำให้ช่วยลดปัญหาของนักศึกษาในห้องเรียนลง

จึงกล่าวได้ว่า ผู้สอนที่นำชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะสร้างเสริมเจตคติและปัญญาของผู้เรียนให้เกิดจริยธรรมเชิงบูรณาการที่ครบถ้วนทั้งในด้านความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจาก บทบาทของผู้สอนในห้องเรียนเป็นเสมือนผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ ผู้สอนจะเน้นการเรียนรู้มากกว่าการสอน ผู้สอนจะใช้คำถามช่วยกระตุ้นความคิดให้ผู้เรียนตอบด้วยตัวของเขาเองเป็นรายบุคคล ในระหว่างการเรียนการสอน ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและให้เต็มที่ด้วยการรับฟัง และจะไม่แสดงความเห็นของผู้สอนเป็นการชักจูงผู้เรียนหรือจะไม่แสดงอาการเห็นด้วย ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นใดๆ ไม่ว่าจะเป็นคำพูดหรือท่าทางก็ตาม ผู้สอนต้องพยายามทำตัวเป็นกลาง วางสีหน้าเป็นปกติ และเมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ผู้สอนรับฟังและยอมรับว่าความเห็นของทุกคนถูกต้องเสมอ ตามประสบการณ์ภูมิหลังและค่านิยมของเขา ผู้สอนจะไม่ยึดคำตอบว่าถูกเฉพาะแนวที่ผู้สอนคิดเพียงคำตอบเดียว อีกทั้งผู้สอนจะช่วยเหลือผู้เรียนในชั้น และควบคุมชั้นโดยใช้กลวิธีต่างๆ เป็นต้นว่าอยู่กับที่ในบางจังหวะ เคลื่อนไหวเฉพาะสายตาเพื่อสำรวจนักเรียนในบางจังหวะ ใช้ความคล่องตัวที่จะเดินไปให้ความช่วยเหลือผู้เรียนหรือกลุ่ม โดยเฉพาะผู้เรียนยกมือเมื่อต้องการผู้สอน ถ้าผู้สอนจะเดินดูการทำงานของผู้เรียน ควรต้องระวังไม่ทำเสียงรบกวนความคิดเพื่อให้โอกาสที่จะให้ความสนใจผู้เรียนอย่างทั่วถึง ยิ่งกว่านั้นผู้สอนต้องเตรียมการสอนโดยต้องเตรียมเนื้อเรื่องและอุปกรณ์ที่จะให้ผู้เรียนเรียนใช้ให้ครบ เป็นต้นว่า เนื้อเรื่องมีจำนวนครบตามจำนวนผู้เรียนคนละ 1 ชุด และในการเตรียมเนื้อเรื่อง ต้องกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ไว้ก่อนเตรียมชุดคำถามตามรูปแบบไว้ให้พร้อม ทั้งนี้ผู้สอนต้องมีพื้นฐานในการเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้สอนระหว่างสอน ผู้สอนต้องเข้าใจทฤษฎีการสอนและทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำมาใช้ในระหว่างให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญาได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารฝ่ายวิชาการและกิจการนักศึกษาและฝ่ายสนับสนุนกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคณะกรรมการพัฒนาจริยธรรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคณาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ที่พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญาของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยเป็น 3 ระยะได้แก่ ระยะเส้นฐาน หรือระยะก่อนทดลองสอน ระยะที่ 2 ระยะทดลองสอน ประกอบด้วยกิจกรรมการทดลองสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการการสอน และระยะที่ 3 ระยะประเมินผลหรือระยะสุดท้ายของการทดลองสอน โดยระบุว่าการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบเสริมสร้างเจตคติและปัญญาของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่มีประสิทธิผล ต้องมีปัจจัยที่เอื้อ

ต่อการจัดการเรียนการสอนที่นอกเหนือจาก นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม และสื่อ/อุปกรณ์การสอน ซึ่งประกอบด้วย ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ แผนการสอน (มคอ.3) สมุดบันทึกสะท้อนความคิด และโสตทัศนูปกรณ์ที่เหมาะสมแล้ว อาจารย์ผู้สอนต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการสอนทางจริยธรรม ตลอดจนมีความสนใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมโดยมีการเตรียมการสอน มีบทบาท พฤติกรรมระหว่างการสอน และใช้กระบวนการสอนตามที่กำหนดในชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ อย่างเคร่งครัด

2. ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านบรรยากาศการเรียนการสอนของผู้เรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผลมีความใกล้เคียงกันมากหรือไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจาก ในการสังเกตการสอนซึ่งผู้วิจัยที่เข้าสังเกตการสอนของอาจารย์ผู้สอนทั้งในระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผลของห้องเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยมีการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน และบันทึกภาพขณะที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจทำให้อาจารย์ผู้สอนตั้งใจสอนทั้งสองกลุ่มเป็นกรณีพิเศษ หรืออาจรู้สึกลำบากใจหรืออึดอัดที่ถูกสังเกตและบันทึกภาพ จึงอาจทำให้การเรียนการสอนผิดธรรมชาติไปบ้าง ซึ่งอาจส่งผลต่อผลการทดลองที่ทำให้ผลแตกต่างไม่ชัดเจนเท่าที่ควร นอกจากนี้สภาพในการเรียนการสอน เช่นห้องเรียนคับแคบ สภาพโต๊ะ เก้าอี้ไม่สะดวกในการเคลื่อนย้ายในการร่วมกิจกรรม เสียงรบกวนจากภายนอกห้องเรียน อากาศที่ร้อนอบอ้าว มีแสงแดดส่อง ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนเช่น พัดลมมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอ ไม่มีผ้าม่านกันแสงแดดส่อง ไม่มีเครื่องปรับอากาศที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสบายกายและมีสมาธิในการเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นตัวแปรที่ไม่อาจควบคุมได้ และนับว่าตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผลการทดลองไม่ดีเท่าที่ควรและไม่มีความแตกต่างกันด้านบรรยากาศการเรียนการสอนของผู้เรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งในระยะเส้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล

3. อาจารย์ผู้สอนที่ทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ในการวิจัยครั้งนี้ มีความเห็นว่า ภาพรวมของชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มีความเหมาะสมค่อนข้างมากที่จะนำใช้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา และเห็นว่าการสอนวิธีนี้ทำให้ช่วยลดปัญหาของนักศึกษาในห้องเรียนลง ซึ่งยืนยันได้จากผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและจากการสอบถามอาจารย์ผู้สอนที่ทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า พฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างมาก โดยพบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับมาก ได้แก่ ผู้เรียนลดการลอกการบ้านลง ผู้เรียนซื่อตรงต่อการนัดหมายยิ่งขึ้น ผู้เรียนเคารพกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยยิ่งขึ้น ผู้เรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายยิ่งขึ้น ผู้เรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายยิ่งขึ้น ผู้เรียนพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพยิ่งขึ้น ผู้เรียนเห็นแก่ตัวน้อยลงรู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปันช่วยผู้อื่นมากขึ้น ผู้เรียนแสดงความตั้งใจเอาใจใส่ในการ

เรียนมากขึ้น ผู้เรียนมีสมาธิอดทนที่จะทำงานให้สำเร็จครบถ้วนยิ่งขึ้น ผู้เรียนส่งงานครบถ้วนตามกำหนดเวลายิ่งขึ้น และผู้เรียนสามารถปรึกษาหารือกันทำงานกับเพื่อนๆ เป็นกลุ่มเล็กๆ ได้ดีขึ้น นอกจากนี้จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อบทเรียนในชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม พบว่า บทเรียนทุกบทในชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ มีความเหมาะสมค่อนข้างมากที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาโดยที่ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้น ตรงกับความสนใจของผู้เรียนพอสมควร แต่มีความยาวพอเหมาะกับเวลา มีความง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน และมีความลึกซึ้งต่อการสร้างจริยธรรมค่อนข้างมาก เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าผู้สอนมีความเห็นในข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเกี่ยวกับชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ เพิ่มเติมว่า กิจกรรมหรือกรณีศึกษาบางหน่วยควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากยิ่งขึ้น และในการนำชุดการเรียนการสอนจริยธรรมฯ ไปใช้ควรนำเนื้อหาของรายวิชาที่จะทำการสอนเป็นตัวตั้งในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และคุณธรรมที่กำหนดควรสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา อีกทั้งควรเรียงเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมให้ตรงตามลำดับเนื้อหาวิชาที่จะสอน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สอนยังมีความสนใจที่จะใช้วิธีสอนต่อไปอีกเมื่อจบการทดลองสอนครั้งนี้แล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนจริยธรรม

ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรมได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.1 การปรับปรุงวิธีการสอนจริยธรรมโดยตรง

ลักษณะการนำไปใช้โดยตรงในการสอนจริยธรรมจะสามารถนำขั้นตอนของการจัดกิจกรรมและตัวบทเรียนที่เสนอในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ได้ โดยอาจทดลองสร้างบทเรียนเพิ่มเติมที่จะใช้เป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิเคราะห์ทางค่านิยมจริยธรรม และเน้นการปฏิบัติตามขั้นตอนที่สำคัญ เช่น การเข้ากลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสแสดงออกตามกระบวนการกลุ่ม การทบทวนไตร่ตรองและเปลี่ยนค่านิยมทางจริยธรรม เป็นต้น การใช้กระบวนการสอนเช่นนี้แทรกในวิชาต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ จะเป็นการเสริมสร้างจริยธรรมที่ดีวิธีหนึ่ง

1.2 การปรับปรุงวิธีการสอนจริยธรรมทางอ้อม

การประยุกต์วิธีสอนจริยธรรมนั้น ในบางครั้งผู้สอนพบว่า ผู้สอนจำเป็นต้องใช้หลายเทคนิควิธีประกอบกัน ผันแปรไปตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา ลักษณะเฉพาะของผู้เรียน และปัจจัยอำนวยความสะดวกทางด้านเวลา อุปกรณ์และสถานที่ ในกรณีเช่นนี้ผู้สอนอาจจะใช้วิธีการดัดแปลงปรับปรุงให้เหมาะกับสถานการณ์ โดยผู้เรียนต้องมีเป้าหมายล่วงหน้าว่า

จะพัฒนาส่งเสริมในจริยธรรมใดบ้าง และให้ความสนใจเอาใจใส่ปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างต่อเนื่องกัน ในด้านการสร้างเสริมเจตคตินั้น อาจดัดแปลงโดยเน้นการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นหลัก ในการสอนเนื้อหาวิชาใดก็ตาม เมื่อมีโอกาสแทรกจริยธรรมได้ ผู้สอนจะไม่ปล่อยโอกาสให้ล่วงเลยไป จะหาทางให้ผู้เรียนได้เห็นสถานการณ์ในชีวิตจริงที่เป็นปัญหาเชื่อมโยงกับจริยธรรมนั้นๆ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นของการเลือกแนวทางปฏิบัติแก้ปัญหาเพื่อความดีความงามความสงบสุข โดยให้วิเคราะห์ตามผล (Consequence) ของทางเลือกต่างๆ และผู้เรียนสรุปเป็นแนวค่านิยมที่ควรยึดถืออย่างสมเหตุสมผล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้นทั้งในรูปแบบเดี่ยว 1 รูปแบบ และรูปแบบผสม เช่น เป็นรูปแบบผสมกันระหว่างการปรับพฤติกรรมการปลูกฝังเหตุผลและเจตคติ และการมีแบบอย่าง (Model) ที่ดีให้ผู้เรียนเลียนแบบ

2.2 ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคุณสมบัติจริยธรรม ตั้งแต่การปลูกฝังในระดับประถมมัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา หรือวัยพ้นวัยเรียน เพื่อตรวจสอบความคงทนของคุณธรรมว่า มีความมั่นคง แน่นแฟ้น ฝังรากลึกได้เพียงใด คุณสมบัตินี้ควรได้รับการพัฒนาต่อเนื่องในทุกระดับชั้นอย่างไร

2.3 ควรมีการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียนที่จะผสมผสานกิจกรรม เทคนิควิธี และปัจจัยหลายๆ ด้านต่อเนื่องกัน สอดคล้องกันต่อการพัฒนาบุคคลตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ไปจนถึงระดับบัณฑิตศึกษา โดยการปลูกฝังจริยธรรมที่ลึกซึ้งเข้มข้น ตั้งแต่ชั้นต้นๆ และใช้ระยะเวลาในชั้นสูงๆ จัดกิจกรรมเสริมเพื่อต่อยอดเสริมสร้างการพัฒนาจริยธรรมให้ขยายวงกว้างยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิรวัฒน์ วีรังกร. “สังเคราะห์ สาระความรู้การบูรณาการระหว่างศาสตร์เพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติสู่การตกผลึกทางปัญญา”. **สรุปผลการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 เรื่อง พัฒนาศาสตร์แห่งบูรณาการผ่านเครือข่ายบัณฑิต อุดมศึกษาไทย: สู่การตกผลึก ทางปัญญา.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2552.

ทิศนา แขมมณี. **การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : สภาสังคมสังเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2541.

ศุภวรรณ รัตนภูผา. **พัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจริยศึกษา ระดับประถมศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึง พ.ศ. 2530.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์. “พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม” **วารสารข้าราชการครู.** ปีที่ 20, 1 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2542) : 2.

Kolhberg, L. (1969). “Moral Stage Moralization: The Cognitive Development Approach.” **Moral Development and Behavior.** New York: Holt, Binehart and Winston: 31-53.

Piaget, J. “Intellectual Evolution for Adolescence to Adulthood.” **Human Development.** 9 (1972) : 1-12.

บทปริทัศน์

ผลการใช้ชุดการเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสำหรับนักเรียนระดับอุดมศึกษา

โดย รศ.สนิท สัตโยภาส

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2545, 2545 : 5-6) หมวด 1 มาตรา 6 ที่ว่า *"การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม"* ความดังกล่าวถือเป็นกฎหมายการศึกษาของชาติที่ผู้จัดการศึกษาทุกระดับพึงปฏิบัติตามให้ได้ผลดี ทั้งนี้เพราะจะช่วยสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ให้แก่ประเทศชาติ

ผลการวิจัยเรื่อง *"ผลการใช้การเรียนการสอนจริยธรรมเชิงบูรณาการภายในรายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา"* จึงเป็นคุณประการต่อการสร้างคนยุคใหม่ให้แก่ชาติบ้านเมือง รวมทั้งเป็นกรณีศึกษาให้แก่ครู อาจารย์ ทุกคนได้ใช้เป็นแบบอย่างของการบูรณาการการสอนจริยธรรมในรายวิชาที่ตนสอนได้อย่างกลมกลืน ทุกวิชาไม่ว่าจะเป็นรายวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทยล้วนกระทำได้ ส่วนรูปแบบของนวัตกรรมที่ใช้อาจเป็นชุดการเรียนการสอนเหมือนกับงานวิจัยเรื่องนี้ หรือสร้างเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เอกสารประกอบการสอนหนังสือเริ่มประสบการณ์หรือการทำโครงงาน เป็นต้น

เมื่อดำเนินการวิจัยในลักษณะนี้สิ้นสุดลงจะส่งผลดีหลายประการ อาทิ ผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมดังกล่าวได้พัฒนาตนได้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขึ้นจากเดิม อาจารย์นักวิจัย และสถาบันศึกษาจะได้ผลผลิตเป็นนวัตกรรมเรื่องนั้นๆ ที่มีประสิทธิภาพไว้ใช้กับผู้เรียนรุ่นต่อๆ ไป ถ้าเป็นระดับอุดมศึกษานักศึกษากลุ่มเป้าหมายจะมีผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF: Thailand Qualifications Frameworks) และผลกระทบที่มีคุณค่าสูงยิ่งคือ ประเทศชาติจะได้ประชากรที่เป็น *"คนดีและเก่ง"* เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การบริหารงานทุกส่วนก็จะง่าย สงบ และปรองดอง ประเทศชาติก็จะสงบสุขอย่างยั่งยืน

การศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ ออดิโอ-อาร์ทิคิวเลชันโมเดล เพื่อพัฒนาการออกเสียงเสียดแทรกในกลุ่มนักศึกษาไทย

A Study of the Efectiveness of an Audioarticulation Model in Improving Thai Learners' Pronunciation of Fricative Sounds

อ.อัมพวรรณ อิ่มเอมทรัพย์, อ.ดร.พณิตา กุลสิริสวัสดิ์ และอ.ดร.อัญชลี จันทร์เสม

การศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ ออดิโอ-อาร์ทิคิวเลชันโมเดล เพื่อพัฒนาการออกเสียงเสียดแทรกในกลุ่มนักศึกษาไทย

A Study of the Efectiveness of an Audioarticulation Model in Improving Thai Learners' Pronunciation of Fricative Sounds

อ.อัมพวรรณ อิ่มเอมทรัพย์[1] อ.ดร.พณิตา กุลสิริสวัสดิ์[2] และ อ.ดร.อัญชลี จันทร์เสม[2]

[1] สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[2] ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ Audioarticulation Model ในการพัฒนาการออกเสียงเสียดแทรกในกลุ่มนักศึกษาไทยและเจตคติที่ได้รับจากการสอนด้วยวิธีดังกล่าว นักศึกษากลุ่มทดลองคือ นักศึกษาชั้นปีที่สาม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 8 คน ในการฝึกอบรมโดยใช้เทคนิค AAM เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบก่อนและหลังเรียน ตลอดระยะเวลาในการฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่างต้องเขียนสรุปความรู้หลังการเรียน และในชั่วโมงสุดท้ายของการเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามวัดระดับเจตคติต่อการเรียนการสอน Mann-Whitney U Test ได้รับการปรับใช้เพื่อการวิเคราะห์พัฒนาการด้านการออกเสียง ระบบ รหัสปลายเปิดได้รับการนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์แบบสอบถาม นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างจำนวนสามคนได้รับการสุ่มเลือกเป็นกลุ่ม nested cases ในการวิเคราะห์ปฏิกิริยาของกลุ่มตัวอย่างต่อการเรียนด้วยเทคนิค AAM และเพื่อสนับสนุนผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการด้านการออกเสียงที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ AAM และผลการศึกษาในกลุ่ม nested case จำนวนสามคนพบว่า ระยะเวลาและเทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรมสามารถช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการด้านการออกเสียงเสียดแทรกที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การออกเสียง เสียงเสียดแทรก นักศึกษาไทย ประสิทธิภาพ ออดิโอ-อาร์ทิคิวเลชัน

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate the effectiveness of the Audioarticulation model (AAM) in improving the pronunciation of English fricative sounds among adult Thai students and their attitude toward the AAM. Eight third year English Education students from Chiangmai Rajabhat University participated in the pronunciation training course based on AAM for 12 weeks. The study was quasi-experimental design with both quantitative and qualitative data analyses. The participants took pronunciation tests before and after the training course. During the course, they completed the learning logs and a questionnaire developed for measuring their attitudes toward the course. The Mann-Whiney U Test was applied to detect whether the participants have made any improvement in pronouncing English fricative sounds. The open coding system was used as a guideline for the analysis of the questionnaire. The three participants were purposive selected to be nested cases and individually analyze how the student engage with AAM and support three research questions. The findings indicated that all participants significantly improved their pronunciation of fricative sounds at the .05 level. They had positive attitudes toward the AAM. The three nested cases revealed that class hour and teaching techniques using in the training course helped them improve their pronunciation of fricative sounds.

Keyword : pronunciation, fricative sound, adult Thai students, effectiveness, Audio-articulation

Introduction

Each language has its own phonological structure which contrasts with that of other languages and its poses problems in the accommodation of English sounds. One of the most difficult problems facing non-native speakers of English is pronunciation. The deficiency in pronunciation ability can affect the ability of speech production. Carruthers (2007) states that good pronunciation is one of the foundations of effective spoken communication. If speakers pronounce the words clearly and correctly, their audience interlocutor would be able to understand what they are trying to express easily. However, misunderstanding, in many cases, occurs when words are inaccurately pronounced (Carruthers, 2007). In the study of Derwing and Rossiter (2002), it was found that pronunciation difficulties are the main concern of communication

breakdown among ESL speakers, adult immigrants in America. In the Thai context, Thai learners tend to have difficulties in oral communication (Ministry of Education in Thailand, 2008). A great number of studies show that the Thai sound system is noticeably different from English (Jukpim, 2009; Smyth, 1995). Many researchers agree that fricative consonant sounds are one of the most difficult sounds for Thai students (Smyth, 1995; Thep-Ackrapong, 2005). For example, only /v/, /θ/, /ð/, /ʃ/, /ʒ/, and /z/ regardless of their position (Jukpim, 2009; Yangklang, 2006). Jukpim (2009) indicated that fricative sounds only /v/, /θ/, /ð/, /ʃ/, /ʒ/, and /z/ were serious problematic sounds for Thai students. They usually substitute these sounds with sounds that occur in the Thai system. For instance, /θ/ and /ð/ are often substituted with /t/,/d/, or /s/. The insufficient capability in pronunciation of Thai students, therefore, has affected the ability in communication.

In the area of pronunciation, linguists divide problems that L2 students encounter into 2 levels: segmental and supra-segmental levels. The segmental level focuses mainly on phonemes and allophones inventory while the supra-segmental, the higher level, focuses mainly on stress and intonation. Researchers found that, however, L2 students have problems both at segmental and supra-segmental levels. Harmer (2001) claims that it is extremely difficult to speakers of another language to understand learners who consistently mispronounce a range of phonemes. Similarly, Derwing and Rossiter (2002) indicate when the communication breakdown occurs among students, the major of pronunciation problems relate to segmental. Apart from the differences between language systems, there are many factors that influence L2 learners to succeed in learning L2 pronunciation.

Since 1980, English pronunciation has been receiving more attention in EFL classrooms (Celce-Murcia, Brinton, & Goodwin, 1996). It has been acknowledged as a fundamental skill which students should acquire, primarily because it directly affects comprehension (Yangklang, 2006). However, Kelly (2000) suggests that there are two key problems with pronunciation teaching. First, it is likely to be neglected. Second, if it is not neglected, it tends to be reactive to a particular problem that has arisen in the classroom rather than being strategically planned. Moreover, some researchers claimed that the time in pronunciation practice in traditional classroom instruction has remained relatively limited (Neri, Cucchiarini, & Strik, 2006; Demirezen, 2008). These phenomena also happen around the world (Macdonald, 2002) including Thailand (Neri et al., 2006). In addition, many researchers found that Thai teachers have insufficient skill (Biyaem, 1997 as cited in Wiriyachitra, 2002; Wei & Zhou, 2002). Therefore, in teaching pronunciation, teachers are likely to use Thai style English pronunciation (Wei & Zhou, 2002). As a result, the students "absorb" the Thai style pronunciation of English.

As mentioned, the obstacles in improving Thai students' pronunciation of English are the teacher's insufficient knowledge of pronunciation and time restriction. Regarding the first factor, it might be because English pronunciation is one of the most difficult areas for both teachers and students (Jukpim, 2009). Kelly (2000) claims that many experienced teachers would admit that they lack knowledge of the theory of pronunciation and they feel the need to improve their pronunciation. As for the second, Demirezen (2010b) claims that in a traditional classroom, the teacher usually spend only 10-20 minutes teaching pronunciation. It is not enough for the students to get familiar with their English pronunciation. This idea is reinforced by Wei and Zhou (2002) who indicate that "most of Thai university students have this problem, pronunciation problems, because of the limitation of time and lacking of visible targets, most students just ignore it" (p.11).

Since the mastering of L2 language pronunciation of L2 students is hard to achieve, many researchers are trying to come up with strategies to help students untangle the problems. Interestingly, Prof. Dr. Mehmet Demirezen, a professor of linguistics at Hacettepe University in Turkey has invented a model to treat the fossilized pronunciation errors in Turkish adult students. He terms his model "the Audioarticulation Model (AAM)". The AAM has been successfully used in teaching and treating fossilized pronunciation in the adult Turkish students of English (Demirezen, 2010a, 2009; Hismanoglu, 2009; Demirezen, 2008, 2007a, 2007b, 2006, 2005b, 2005a). Demirezen (2010b) claims that this method is designed to fill the gap in the field of pronunciation teaching. He explains that the Audioarticulation Model is based on the analytic-linguistic approach which involves micro-listening and speaking, macro-listening and speaking activities in terms of automatic speech recognition and production exercises. According to Demirezen (2010b), there are five stages for the working mechanism of the AAM.

1. *Identification of a problematic sounds* of the target language for the non-native of the target language. This stage is to identify the problematic sounds of L2 students by using diagnostic tests.

2. *Preparing a corpus of 50-100 words* including the problem causing sounds and its nearest pairs. This stage aims to prepare the corpus for teachers and students to use in micro-listening to correcting and practicing pronunciation in order to understanding fast, fluent conversational skill in real life situation.

3. *Singling out minimal pairs from the corpus.* Each minimal pair can be picked up and treated to cure the pronunciation mistakes. The teacher handles students in neuromusculary oriented, imitation, repetition, and exhortation-wise experimental practices to control pronunciation.

The students have to practice listening comprehension skills and listening discrimination exercises and do the guided oral production practice.

4. *Developing proper tongue twisters, proverbs, idioms, mottoes, or cliche* expressions in chunks for classroom practice. The humorous tongue twisters and incorporating idioms, mottoes, or cliche expressions are prepared to be used as a source of practicing exercises. In addition, teachers have to create a contrast across two sentences. It is called paradigmatic drills, or in the AAM it is called minimal sentences. These practicing exercises are used to raise students' awareness in articulation, listening attention on streams of oral practices.

For example:

Don't SLIP/SLEEP on the roof.

Please FEEL/FILL it.

The next drill which the teacher has to create is syntagmatic drill. It is a creation of phonemic contrast within a sentence. In AAM termed as sentences with contextual clues. Here are some examples:

Don't SIT in that SEAT.

Can your LIP LEAP ?

5. *Doing further awareness raising and experiential practices* within a suitable methodology. The systematic exercises, which are production exercises, recognition exercises, phonemic discrimination actives and drills, minimal pair practice, and listening discrimination, are required to control automatic pronunciation mechanism. The minimal sentences, sentences with contextual clues and concentrated examples are the very powerful practices to equip a context for improving pronunciation and also create a relaxed atmosphere in a conductive learning (Demirezen, 2010b). In addition, in larger stream of utterances in practices like minimal sentences, contextual clues, adding asking questions can promote the student's macro-level strategies. They offer them an opportunity to develop the meta-cognitive skills and it can be used as a basis for connection between listening and speaking activities in class. Such exercises, then, can create a noticeable impact on modifying the speech of each student towards increased pronunciation intelligibility (Demirezen, 2010b).

Objectives of the study

1. To study the effectiveness of the Audioarticulation Model (AAM) in the Thai context.
2. To investigate whether the Audioarticulation Model helps to improve Thai learners' pronunciation of fricative sound.
3. To investigate how Audioarticulation Model (AAM) were experienced by Thai learners

Research Methodology

Research design

In determining the role of AAM in improving English pronunciation of fricative sounds, the case study design was employed as methodology. This case study design had two components. The first component was an analysis of eight participants on the pronunciation accuracy in a context. The second one was an analysis of three case study selected from the eight participants using purposive sampling technique in order to deeply focused on their engagement with the AAM based training and perception toward the use of such method in classroom. The participant who gained the highest, middle and lowest scores of the pre-test were selected to be the nested cases.

Population and sample

The population of the study was the third year English Education students at ChiangmaiRajabhat Universiy, Chiangmai in the academic year 2010. The total number is 58. The population was to pass ENG 1101 Linguistic and ENG 1103 Introduction to Phonetics, the fundamental of linguistic and phonetic courses, to ensure that their erroneous pronunciation was not the result of their lack of English pronunciation knowledge. Eight participants were selected by using a voluntary basis technique. The study took place in the third semester of the academic year 2010. The training was lasted for 12 weeks.

Research Instruments

This study was quasi-experimental design with both quantitative and qualitative data analyses. Lesson plans, pronunciation test and questionnaire were provided for quantitative data analysis. Learning logs and research journal were employed for qualitative data analysis. The lesson plans used this study consisted of theoretical and practical parts which were based on an audio-articulation methodology by Demirezen (2010b). Each lesson lasted for about 50 minutes. The pronunciation test contained lists of vocabulary that contained fricative sounds /v/, /θ/, /ð/, /ʃ/, /ʒ/, and /z/ which had been taught in the training course. Pronunciation test was divided into three sections; Part (A) contained 36 words list, Part (B) contained 6 sentences, and Part (C) contained a paragraph reading. The total score was 96. The questionnaire was divided into four main parts. The first part drew the profile of the participants. The second and third parts allowed participants to rate their attitude toward English pronunciation and the AAM based training course respectively. The last part contained two open-ended questions for the participants to give any additional opinions and suggestions for the training course. The learning log was employed to explore the participants' experiences during the training course. The participants had to hand in

the learning logs to the researcher in every next class. The research journals were taken by the researcher in order to record the three nested cases' behavior.

Data Collection

To collect quantitative data, the pronunciation test was used as pre-test and post-test. The second and third parts of the questionnaire were used to gather students' opinion on the English pronunciation and the AAM. At the end of training, the participants were asked to indicate their degree of agreement or disagreement with each item with five point Likert Scale.

To collect qualitative data, the open-ended questions which were in the fourth part of questionnaire were given to the participant at the end of course. The learning logs were asked to hand in to the researcher in the following class.

Data Analysis

Quantitative data analysis

In this study the researcher adopted the data analysis procedures of Hismanoglu (2009). The collected data was divided into three categories: (a) speech sound produced correctly, (b) speech sound produced incorrectly, and (c) speech sound that was not produced. In order to evaluate the performance of students' pronunciation, the researcher gave one point for the speech sound that produced correctly and gave zero for the incorrect sound and not produced sound. To come up with the final score, the researcher asked the English native-speaker teaching at Srinakarinwirot university to be a judge. The researcher and the native-speaker of English judge were compared the scores. Then Mann-Whiney U Test was used to detect the score to see the students' progress. In order to investigate the students' attitude toward the pronunciation and the AAM based pronunciation training course, the students's responses were tallied and qualitatively analyzed.

Qualitative data analysis

In order to see the perception and students' experiences, the case study design was employed. It had two components; the whole case analysis and the three nested cases. The purpose of the whole case analysis was to offer an overall picture regarding the perception on Audioarticulation Model in improving the students' pronunciation of English fricative sounds. The attitude toward the AAM training course from the second and third parts of the questionnaire and the students' comments and suggestions from the fourth part of questionnaire were categorized and put into groups. The data was interpreted for analyzing the effectiveness (or the lack) of the AAM training course in Thai educational context. The open coding system of Strauss and Corbin (1990) was

used as a guideline for the analysis. Then, three participants were purposive selected to be nested cases and individually analyze to see how the students engage with the AAM

Results

The result from pronunciation test revealed that the participants significantly improved their pronunciation of fricative sounds after attending the pronunciation course ($p<0.05$). The highest pre-test and post-test scores were 50.5 and 84, respectively. Mean score of pre-test was 29.37 and post-test was 59.31. The standard deviations were 10.14 and 12.72, respectively. The analysis of the three nested case found that, the first participant gained 27.5 scores in his pre-test and 62 score in the post test. The second participant earned 19.5 and 50.5 in pre- and post-test, respectively. The third participant, she got 50.5 for the pre-test and rose to 84 in her post-test.

The questionnaire clearly demonstrated that most of the participant agreed that correct pronunciation was important ($\overline{X}$=4.75). They believed that to improve their own pronunciation, they had to practice a lot ($\overline{X}$=4.75). In addition, they agreed that the teacher should pay more attention to each students' pronunciation ($\overline{X}$=4.75). With regard to the participants' opinion toward the AAM, it was found that drill exercises, minimal pair practices and teacher's explanation about place of articulation were techniques that help the participants to improve their pronunciation. All participant agreed that the AAM can help them to develop their pronunciation accuracy ($\overline{X}$=4.62). According to the three nested case, the first participant believed that pronunciation was important and he needed to improve his pronunciation a lot. Minimal pair sound was his most favorite activity. He had more confident to speak English. He mentioned that the AAM pronunciation course was very good because he could apply it to the real life. The second participant's questionnaire revealed that she believed that to achieve the correct English pronunciation, the very hard practicing is important. She also needed to pronounce native-like pronunciation as much as possible. According to the perception toward the AAM, the most favorite activities of the second participant were minimal pair practices activity and how to use the place of articulation in order to pronounce a sound activity. She suggested that she had problem with /r/ and /l/ sound so she would like to practice such sounds through the AAM. The last nested case's questionnaire showed that she was aware of the correct pronunciation. She agreed that pronunciation was important and needed to improve. She also agreed that teacher should give more attention to pronunciation skill in classroom. The questionnaire about the opinion toward the AAM revealed that the third participant

liked drill activity, minimal pair practices, and how to use the place of articulation to pronounce a sound. She mentioned that she had a bit worried when practicing tongue twister. In addition, if the listening and repeating vocabulary was more than twice time, sometime it would make her bored.

With regard to the learning logs, the participants indicated that this pronunciation course helped them realize the importance of pronunciation and develop their pronunciation skill. They believed that they were more aware of the importance of correct pronunciation. Half of them indicated that they could recognize their own pronunciation mistakes and know how to correct them after taking this course. In addition, they commented that they did not think that learning pronunciation could be fun until they took the course. In the three nested cases' learning logs, the first participant noted that he was happy during the course. He was more confident to speak English after taking the AAM course. He also mentioned that he had more opportunities to practice his listening skill than other pronunciation course. The second participant commented that this AAM course help her improve English pronunciation. She believed that she could discriminate the minimal pair sounds more easily. In addition, she was more aware of pronouncing English sounds. The last participant mentioned that pronunciation games were very fun for her. Moreover, she realized that she should listen to English music or movie more in order to improve her listening skill.

Conclusion

It was found that the AAM had positive impact on participants' pronunciation of fricative sounds ($p< 0.05$). Analysis of the questionnaires revealed all participants agreed that pronunciation was important and needed to improve. The participants also agreed that the drill exercises, minimal pair practices and teacher's explanation about place of articulation were techniques that helped them to improve their pronunciation. Games for pronunciation practice and listening & discrimination exercises were the most favorite activities of all. The learning logs showed that all participants had positive attitude toward the AAM.

Discussion

It was found that the participants' pronunciation of fricative sounds were improved after attending 12 pronunciation training classes. That was significant at the $p<.05$ level. To explain this research result, three facts can be discussed.

First, class allocated in each week supported students' learning. Spending around 2 hours per week, participants were probably familiar with the target sounds. They got involved in repetitive practices. Therefore, it helped them to increase the degree of using the target sounds. This is relevant to Jesry (2005) who claims that the degree of exposure and the use of the target language can support pronunciation skill development.

Second, the techniques employed in training provided participants with more opportunities to practice the fricative sounds. In each class time, participants had to practice the target sounds through various techniques such as minimal pair drill and discrimination, songs, and pronunciation games. They had to practice listening and speaking, both individually and as a whole class. It could be assumed that those techniques helped the participants improving their English fricative sounds.

Third, the sequences of each technique could support the nature of learning development. According to *information processing theory* by Rumelhart and Norman (1978), there are three stages of learning. The first one is *accretion mode* or adding new information which was similar to the state of listening to and repeating new vocabulary in AAM pronunciation course. Then, the *restruction mode* which allows students to recognize and create the new patterns. It was similar to the stage of practicing target sound by using tongue twisters. The last mode is *tuning* which allows students to modify and create the information more accurately. Using games or songs can facilitate the flow of this stage. In addition, it conformed to the suggestion of Demirezen (2010b) who suggests that the Audioarticulation Model can bring the trainees close to a standardized internationally intelligible pronunciation.

Regarding the investigation on the participants' perception on the AAM revealed that all participants had positive attitude toward the English pronunciation and the AAM. The importance of the positive attitude toward the English pronunciation was demonstrated by the fact that all participants were English Education students. Therefore, they seemed to have clear goals to achieve the good English pronunciation. In addition, they had instrumental motivation (O'Grady et al., 1997) because they are going to be English teachers. In order to prepare good teachers, the pronunciation skill might be concerned as the first priority needed improving. The learning log revealed that the participants believed that good English pronunciation skill can promote them to be good teachers. This is supported by the claim of O'Grady et al. (1997) who suggested high level of instrumental motivation can lead to successful learning.

The result in the present study showed that all participants had positive attitude toward the AAM. A reason for this positive opinion might be the use of different techniques. During the training, the researcher applied many drill techniques. The researcher noticed that all participants paid attention to both individual and whole class activities. Moreover, it was found that many

activities such as tongue twisters and the pronunciation games were very good activities that provided participants with chances to organize their correct fricative sounds more spontaneously. In addition, most of the participants suggested that they would like to apply these techniques into their future classes ($\overline{X}$=4.75). It might be because they were happy to learn pronunciation through this type of training. Consequently, they would like to apply this model into their future classes. In studying the three nested cases, it was found that all of them preferred drill, minimal pair sound activity and how to use place of articulation to pronounce sounds discriminating sounds as their favorite activities. They also noted that they were fun during each class. This can confirm that all participants had positive attitude toward the Audioarticulation Model.

Regarding to the participants' experiences through the training course, all participants were satisfied with the course. Many participants' responses in learning logs indicated that the pronunciation course helped them realize the importance of pronunciation and develop their pronunciation skills. Learning pronunciation intensively for 50 minutes was viewed as effective. The extended time provided the participants' opportunity to consider, familiarize, and practice the target sounds. In addition, the participants noted that they clearly understood how to pronounce the fricative sounds and how to pronounce the target sounds more easily. In each class, the participants started learning two contrasting minimal sounds. Then they learned how to differentiate two similar sounds. As the result, they could seize the specific characteristic of each sound, and then pronounce it more easily. This assumption is supported by the claim that various systematic exercises can create a noticeable impact on modifying the speech of students towards increased pronunciation intelligibility (Demirezen, 2010b). Furthermore, the pronunciation games were the most effective tool to encourage their learning and practicing the target sounds. Most participants suggested that this course was more interesting than the previous. They also claimed that they were happy and had fun during the class because they could play and learn the English pronunciation at the same time. This perspective was in accordance with Phoprai (2008) suggestion that students' pronunciation abilities were significantly improved through pronunciation games and other kinds of fun activities. It was supported by the evidence from the three nested case. The first participant noted that activities in this course raised his long term memory. He also pointed out that he learned by doing. The second participant commented that the activities provided her more opportunities to practice the target sound. Therefore, at the end of the course, she believed that she had more confidence to pronounce English sounds and had more awareness of using or pronouncing English fricative sounds. The third participant also added that the course helped her understand how to discriminate two similar sounds that helped her pronounce such sounds correctly.Moreover, she realizes her weak listening skill after doing the listening and discriminating

activity. This evident showed that the activities could promote the pronunciation skill, and participant' s self-evaluation assisted pronunciation improvement.

In conclusion, it is clear that the longer period of time students spent in each class positively affected good attitude toward learning how to articulate English fricative sounds. The positive environment of the activities also had benefits in term of participants' awareness and perception. The analysis of participants' learning logs clearly revealed that the techniques being use class played an important role in the pronunciation development and the perception of the participants. In addition, it was important not to overlook the participants' personalities. Three nested cases revealed that the role of personality could arouse the students' attention and cooperation in class.

Limitations of the study

This study has revealed that the Audioarticulation Model was proved to be effective in helping the third year English students improve their English pronunciation. However, there were at least three limitations that may affect the research results.

1. The participants were chosen by using a voluntary basis technique. The researcher was not able to specify their baseline English proficiencies and articulation skill.
2. This research was a case study and the results were not intended to be generalized.
3. This course was an extra pronunciation course designed for these students only which was taken in summer semester. If the course and materials are adopted to use with other groups of students to cover a longer period of time, the results may be different from the finding in this study.

Implications of the Study

The lesson plan, based on Audioarticulation Model, for improving problematic fricative sounds

1. The AAM can be used to train other groups of adult Thai students and also EFL English teachers who have problems producing fricative sounds in order to improve their pronunciation skill and raise their awareness of correct pronunciation skill.
2. The AAM can apply to teach other consonants and problematic vowels sounds in adult pronunciation classes. For elementary and secondary classes, each lesson plan should be simplified and divided into 2-3 periods of 50 minutes.
3. The results of the study can apply to improve the pronunciation course for university students.

Suggestions for further studies

Before appling the AAM based pronunciation course to use, teachers should recognize the learners' fundamental knowledge in order to be able to choose pronunciation exercises which best suit the learners' proficiency level. Moreover, the AAM based lesson plan should be divided into two or three class due to the students' level. In presenting the corpus or tongue twister sentences activities, the teachers should provide student the meaning of words or sentences which would raise the activities more meaningful. Furthermore, some learners felt shy about pronouncing the target sound in front of the class, the group activities can help them practice more comfortably.

The Audioarticulation Model helped the participants to improve the pronunciation of English fricative sounds. It may be useful for teachers and other interested in using the AAM to teach other consonants and vowel sounds. Beside /v/, /θ/, /ð/, /ʃ/, /ʒ/, and /z/ that are problematic sounds for Thai students, /ɹ/, /ə/ or /tʃ/ are also severe problematic sounds (Jukpim, 2009). Moreover, the AAM can be further should be conducted with younger students as Florez (1998) suggested that learners of different age and background have the same capacity learning.

References

Carruthers, S. "Articulatory training on facial movements using the webcam pronunciation mirror: A pilot study" **HPU TESL Working Paper Series.** 5, 1(2007): 3–17.

Celce-Murcia, M., Brinton, D., & Goodwin, J. M. **Teaching pronunciation: a reference for teachers of English to speakers of other languages.** Cambridge: Cambridge University Press, 1996

Demirezen, M. "Palatalization in English: An articulation problem for Turkish teacher Trainees" **Journal of Language and Linguistic Studies**, 1, 1(2005): 43–52.

_____"The /ɠ/and/ow/Contrast curing a fossilized pronunciation error of Turkish teacher trainees of the English language." **Çankaya University, Journal of Arts and Sciences.** 1, 3(2005b): 71–84.

_____"The English /6/ and /E/ vowel sounds as fossilized pronunciation errors for the Turkish teachers of English and solutions to the problem" **Journal of Language and Linguistic Studies.** 2, 2(2006): 161–179.

_____The /æ/ and /ə/ Contrast as a case of fossilized pronunciation error for Turkish English teachers. **Journal of Language and Linguistic Studies.** 3, 1(2007).

_____A model to rehabilitate a fossilized pronunciation error of Turkish English language teachers: the English consonant phoneme /ng/ wrongly articulated as /ngk/ through nasal devoicing. **Journal of Language and Linguistic Studies.** 3, 2(2007): 289-303.

_____The /ɒ/ and /ʕ/phonemes as fossilized pronunciation errors for Turkish English language teachers and students: Undoing the fossilized pronunciation errors. **Journal of Language and Linguistic Studies.** 4, 2(2008): 73–82.

_____A model to rehabilitate a fossilized pronunciation error of Turkish English language teachers: the nasal devoicing of /eng/ as /engk/. **Procedia-Social and Behavioral Sciences.** 1, 1(2009): 2722–2727.

_____The causes of the schwa phoneme as a fossilized pronunciation problem for Turks. **Procedia-Social and Behavioral Sciences.** 2, 2(2010) : 1567–1571.

_____The principles and applications of the audio-lingual pronunciation rehabilitation model in foreign language teacher education. **Journal of Language and Linguistic Studies.** 6, 2(2010) : 127-148.

Derwing, T. M., & Rossiter, M. J. ESL learners' perceptions of their pronunciation needs and strategies. **System.** 30, 2(2002): 155–166.

Florez, M. C. **Improving adult ESL learners pronunciation skills. The National Center for ESL Literacy Education.** http://www. cal.org/caela/digests/Pronun. htm. (6 April , 2010)

Harmer, J. **The practice of English language teaching.** New York: Longman, 2001.

Hismanoglu, M. The pronunciation of the inter-dental sounds of English: an articulation problem for Turkish learners of English and solutions. **Procedia – Social and Behavioral Sciences**. 1, 1 (2009): 1697–1703.

Jesry, M. M. Theoretically-based practical recommendations for improving EFL/ESL students pronunciation. **Language & Translation.** 18, (2005): 1-33.

Jukpim, C. An investigation of KU CSC students pronunciation performance reflects pronouncing needs improving. **In Englishes and Literatures-in-English in a Globalised World: Proceedings of the 13th International Conference on English in Southeast Asia.** Singapore, 2009: 378-385.

Kelly, G. **How to teach pronunciation (1st ed.)**. London: Longman/Pearson Education Limited, 2000.

Macdonald, S. Pronunciation-views and practices of reluctant teachers. **Prospect- Adelaide.** 17,3 (2002): 3–18.

Ministry of Education in Thailand. **The basic education core curriculum B.E 2551.** Bangkok: Agricultural Co- operative Federation of Thailand, 2008.

Neri, A., Cucchiarini, C., & Strik, H. Selecting segmental errors in non-native Dutch for optimal pronunciation training. **IRAL-International Review of Applied Linguistics in Language Teaching.** 44, 4(2006): 357-404.

O'Grady, W., Aronoff, M., Rees-Miller, J., & Archibald, J. **Contemporary linguistics**. New York: St. Martin's, 1997.

Phoprai, S. **A study on the effect of using language games to solve problems with English word final cluster of two consonant sounds of Mathayomsuksa I students at Debsirin Nonthaburi school.** Unpublished master's thesis, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand, 2008.

Rumelhart, D. E., & Norman, D. A. Semantic factors in cognition. **In K. R. Cotton J.W.** (Ed.). Laurence Erlbaum: Hillsdale. 1978: 37-53.

Smyth, D. Learner English: A teacher's guide to interference and other problems. **In M. Swan & B. Smith (Eds.)**, Cambridge: Cambridge university press. 1995: 252-263.

Strauss, C., & Corbin, M. **Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques (2nd Revised edition ed.).** US: Sage Publications, 1990.

Thep-Ackrapong, T. Teaching English in Thailand: An uphill battle. **Manutsat Paritat: Journal of Hunmanities. 27,** 1(2005): 51-62.

Wei, Y., & Zhou, Y. Insights into English pronunciation problems of Thai students. **In The annual meeting of quadruple helix (8th, April 6,2002).**

Wiriyachitra, A. English language teaching and learning in Thailand in this decade. **Thai TESOL Focus.** 15, 1(2002): 4–9.

Yangklang, W. **Improving English final /-l/ pronunciation of Thai students through computer-assisted instruction program.** Unpublished master's thesis, Suranaree University of Technology. Master of English Language Studies, 2006.

Review Article

A Study of the Effectiveness of an Audio-articulation Model in Improving Thai Learners' Pronunciation of Fricative Sounds

Patumrat Naknitta
Department of English, Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat University

The pronunciation of fricative sounds is one of the major problems among EFL speakers, and Thai students are included. The article entitled "A Study of the Effectiveness of an Audio-articulation Model in Improving Thai Learners' Pronunciation of Fricative Sounds" illustrates how the audio-articulation model helps improve a group of college students' fossilized fricative sounds: [v], [θ], [ð], [ʃ], [ʒ], and [z]. It also illustrates the students' positive opinions on the model.

The merit of this article is that it provides teachers and learners with another method to tackle the problem of fossilized fricative sounds. The audio-articulation model presented in this article contains five stages involving micro-listening and speaking, and macro-listening and speaking tasks, which help improve students' pronunciation.

The success of the use of this method, however, needs a lot of effort from both the teacher and the learners. The teachers following this model are required to work hard preparing a variety of activities and the students need to complete all the activities provided. Therefore, it is obvious that the good cooperation of the teacher and the learners is essential as it is one of the most important factors affecting the results of the use of the model.

องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง

The Factors of Transformational Leadership of Highland Basic School Administrators

อ.สำเนา หมื่นแจ่ม

ผศ.ดร.สงบ ประเสริฐพันธุ์ รศ.ดร.เกตุมณี มากมี และ รศ.ดร.ระพินทร์ โพธิ์ศรี

องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง

The Factors of Transformational Leadership of Highland Basic School Administrators

อ.สำเนา หมื่นแจ่ม*

ผศ.ดร.สงบ ประเสริฐพันธุ์ รศ.ดร.เกตุมณี มากมี และ รศ.ดร.ระพินทร์ โพธิ์ศรี**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง การดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรกเป็นการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดำเนินการโดยวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 เป็นการพัฒนาทฤษฎีฐานวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจสอบทฤษฎีฐานราก ใช้วิธีการสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 9 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่า 0.93 ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 668 คน คือผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่บริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1970) ได้ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง จำนวน 490 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

* อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผลจากการพัฒนาทฤษฎีฐานรากได้องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง 5 ประการได้แก่ การมีอุดมการณ์ (Ideology) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Modeling) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participatory working culture) และผลการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2= 111.25, p-value = 0.108, df = 94, RMSEA = 0.019, GFI=0.97, AGFI = 0.96 และ RMR=0.029)

องค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดคือการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.83 รองลงมาคือองค์ประกอบด้าน การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.82

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the factors of transformational leadership of Highland Basic School Administrators. The research implementation was conducted in three steps. The first step was the identification of the conceptual framework for the research. The analysis of secondary data and all related reviews of literature were included. The second step was the development of the grounded theory. The data was collected through in-depth interviews, unstructured observation, and focus group discussions. The key informants were teachers, students, parents, and the school board committee members. The qualitative data was analyzed with the content analysis method. The third step was testing of the grounded theory. The data was collected by a set of 9-rating scale questionnaire. There were total of 668 key informants. Some 490 of these were Highland Basic School Administrators who efficiently administered the schools on highland. The number of samples was calculated with the Yamane's Simple Random Sampling Method (Yamane, 1970) by the data analysis on the confirmatory factors.

The findings of this study were as the followings.

The result of the grounded development revealed five factors of transformational leadership of highland basic school administrators, which are "Ideology," "Creative thinking," "Role modeling," "Inspiration" and "Participatory working culture."

After checking with the factors of the transitional leadership of the Highland Basic school Administrators, the finding reveals that all were consistent with the empirical data (χ^2= 111.25, p-value=0.108, df=94 RMSEA=0.019, GFI=0.97, AGFI=0.96, RMR=0.029). The most important factor was "Inspiration" with the factor loading value of 0.83. The next highest aspects was "Participatory working culture" the factor loading value of 0.82.

บทนำ

สภาพภูมิศาสตร์ทางภาคเหนือและภาคตะวันตกส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาสูง ปกคลุมไปด้วยป่าต้นน้ำ ลำธารของประเทศ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมีหลากหลายเผ่าพันธุ์ การดำรงอยู่ของประชากรบนพื้นที่สูงที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านก่อให้เกิดปัญหาการจำแนกสถานะของบุคคล ปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว ปัญหาการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัญหาผู้คนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และปัญหาความยากจน (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545:12; ประกาศิต หงส์วิเศษ, 2545:3) ปัญหาดังกล่าวนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงของรัฐที่ผ่านมายังไม่สามารถจัดการศึกษาให้เท่าเทียมกันอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องมาจาก สภาพบริบทของชุมชนมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และการดำรงชีวิต การใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร การเดินทางที่ลำบากและทุรกันดาร ชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะยากจนทำให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย หลักสูตรและการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ส่งผลให้เด็กออกกลางคันคิดเป็นร้อยละ 15 ของเด็กออกกลางคันทั่วประเทศ การให้บริการด้านการศึกษายังไม่ทั่วถึงมีนักเรียนตกหล่นไม่ได้เข้าเรียนคิดเป็นร้อยละ 38 ของประชากรวัยเรียนที่ตกหล่นทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552:4) ขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนได้แก่ งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารเรียน อาคารประกอบ สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้ครูยังมีไม่เพียงพอกับจำนวนห้องเรียน ครูขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องทำภารกิจอื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอน รวมทั้งขาดทักษะในการเลือกใช้สื่อเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงปีการศึกษา 2544-2549 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551:3)

ท่ามกลางสภาพปัญหาการจัดการศึกษาต่างๆ มากมาย แต่กลับพบว่ามีสถานศึกษาจำนวนหนึ่งประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาจนเป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความสำเร็จของสถานศึกษาเหล่านี้มีนักการศึกษาหลายท่านวิจัยแล้วพบว่าผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งความสำเร็จขององค์กรล้วนขึ้นกับภูมิปัญญาและแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีสำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้นำนโยบายและโครงการต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติซึ่งส่งผลต่อผู้เรียน ครู สถานศึกษาและชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ,2550:1; วันเพ็ญ เจริญแพทย์, 2545:2) ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของผู้นำที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

หรือล้มเหลว คือภาวะผู้นำ (Leadership) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552:35) เนื่องจากภาวะผู้นำมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาคือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) (Leithwood & Jantzi, 2009:37-38; Simmons, 2008:247) ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจ ในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงเหล่านี้ว่ามีการบริหารจัดการศึกษาอย่างไรจึงประสบความสำเร็จ ถึงแม้จะมีปัจจัยหลายๆ ปัจจัย แต่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จคือปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ผู้วิจัยสนใจว่าผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการบริหารจัดการอย่างไรจึงส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาบนพื้นที่สูง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบประสานวิธี (Mixed Method Research) ใช้ระเบียบวิจัยทั้งคุณภาพและเชิงปริมาณซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดำเนินงานโดยวิเคราะห์ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงในประเด็นสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา หลักการบริหารสถานศึกษา การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อองค์กรระหว่างประเทศเพื่อนำมาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาทฤษฎีฐานราก เป็นการศึกษาเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 แห่ง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่บริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้รับรางวัลยกย่องในด้านการบริหารจากหน่วยงานต่างๆ และมีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านสล่าเจียงตอง โรงเรียนราษฎร์พัฒนา โรงเรียนบ้านเมืองกึ๊ด โรงเรียนบ้านวนาหลวง โรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา และโรงเรียนอุ้มผางวิทยาคม

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานศึกษาแห่งนั้นจนทำให้สถานศึกษาผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษาโดยเฉพาะด้านผู้บริหารผ่านระดับดีขึ้นไปจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในวงรอบที่ 2 ปี 2549-2553 2) ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการยกย่องหรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาเต็มใจในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาแห่งนั้นจนทำให้สถานศึกษาผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษาโดยเฉพาะด้านผู้บริหารผ่านระดับดีขึ้นไปจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในวงรอบที่ 2 ปี 2549-2553 2) ผู้ให้ข้อมูลหลักเต็มใจในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมมีจำนวน 3 ชุด ได้แก่

1. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง โดยมีประเด็นคำถามครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีคุณภาพใน 4 ด้านคือ 1) ด้านบริหารวิชาการ 2) ด้านบริหารงบประมาณ 3) ด้านบริหารบุคคล 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป

2. แนวการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสังเกตผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ 1) ผู้บริหารการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง 2) ครู ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพและบริบทของสถานศึกษา คุณลักษณะของผู้บริหาร เทคนิคและวิธีการบริหารของผู้บริหาร บรรยากาศและพฤติกรรมในการทำงานของผู้บริหารกับครู ผู้ปกครอง นักเรียน บุคลากร บรรยากาศและพฤติกรรมในการทำงานของครูกับนักเรียน ผู้ปกครอง

3. แนวการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการสนทนาผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกได้ดังนี้ 1) ครู 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ผู้ปกครองนักเรียน 4) นักเรียน โดยมีคำถามครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีคุณภาพใน 4 ด้านคือ 1) ด้านบริหารวิชาการ 2) ด้านบริหารงบประมาณ 3) ด้านบริหารบุคคล 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม การถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มแบบคำต่อคำ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กำหนดหมวดหมู่ตามประเด็นคำถามหลักในการวิจัย เพื่อนำไปสู่องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจสอบทฤษฎีฐานราก ผู้วิจัยนำองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 2 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม ถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยมีการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากร (Population) ได้แก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผ่านการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในวงรอบที่ 2 ปี 2549-2553 โดยเฉพาะด้านผู้บริหารผ่านระดับดีขึ้นไปทุกมาตรฐาน และเป็นสถานศึกษาที่เป็นเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาบนพื้นที่สูง จำนวน 668 แห่ง จำแนกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ สถานศึกษาศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 378 แห่ง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา จำนวน 239 แห่ง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจำนวน 51 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1970:125) ได้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง จำนวน 490 แห่ง จำแนกสถานศึกษาเป็น 3 กลุ่มได้แก่ สถานศึกษาศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 250 แห่ง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา จำนวน 191 แห่ง และสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 49 แห่ง

2. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่บริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 490 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา มีข้อคำถามจำนวน 16 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 9 ระดับ ซึ่งจะประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อยืนยันองค์ประกอบ (Confirmatory Factor Analysis)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูง 5 ประการ 16 ตัวแปรดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการมีอุดมการณ์ (Ideology) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวคือ 1) การมีจิตอาสาเข้าไปทำงานอย่างมุ่งมั่นทุ่มเทด้วยใจรัก 2) ความเสียสละ เวลา ทรัพย์สินส่วนตน 3) การมีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ในการทำงาน

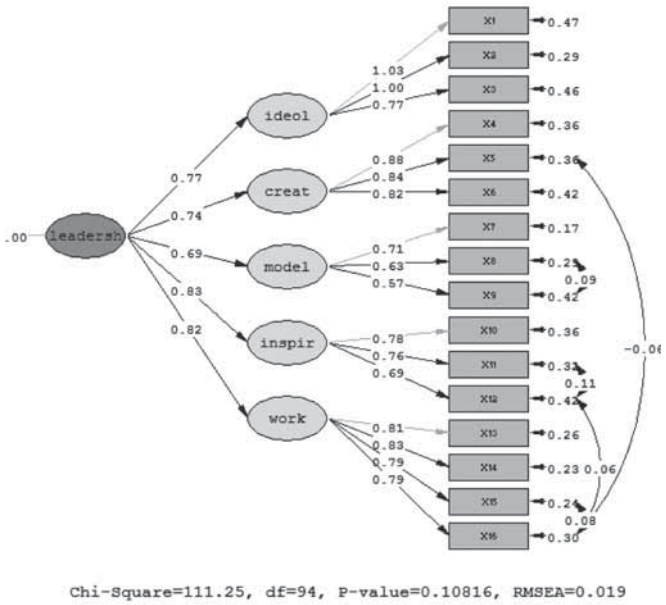
2. องค์ประกอบด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวคือ 1) การคิดค้นวิธีการทำงานใหม่ๆ 2) การกล้าตัดสินใจ 3) การมีผลงานใหม่ๆ ในการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้า

3. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Modeling) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว 1) ความเชื่อมั่นและการยอมรับ 2) ความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมงาน 3) ความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม

4. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว 1) การสร้างความสัมพันธ์เป็นรายคน 2) การกระตุ้นให้เกิดความท้าทาย 3) การกระตุ้นให้มีขวัญกำลังใจ

5. การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participatory working culture) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว 1) การมีส่วนร่วมในการทำงาน 2) การสร้างวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย 3) การสร้างทีมงาน 4) การสร้างเครือข่าย

หลังจากได้องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูง แล้วผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปพบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่า ไค-สแควร์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 111.25 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.108 df=94) นอกจากนี้ ยังมีค่าอื่นๆ ที่ยืนยันว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.019 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ 0.029 ดังนี้

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ได้องค์ประกอบจำนวน 5 ประการ 16 ตัวแปร ผู้วิจัยสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเรียงตามลำดับความสำคัญของค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงยืนยันดังนี้

ลำดับที่	องค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	น้ำหนัก	R^2
1	การสร้างแรงบันดาลใจ	3	0.83	0.61
2	การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม	4	0.82	0.64
3	การมีอุดมการณ์	3	0.77	0.60
4	ความคิดสร้างสรรค์	3	0.74	0.57
5	การเป็นแบบอย่างที่ดี	3	0.69	0.41

จากตารางพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่สร้างขึ้นจากการพัฒนาทฤษฎีฐานรากสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า โมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 16 ตัวแปร โดยองค์ประกอบด้านการสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ 0.83 มีความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.61 รองลงมาเป็นองค์ประกอบด้านการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.82 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.64 ถัดมาด้านการมีอุดมการณ์มีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.77 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.60 และด้านความคิดสร้างสรรค์มีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.74 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.57 ส่วนองค์ประกอบที่มีน้ำหนักน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีมีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.69 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.41

หากพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบด้านการมีอุดมการณ์ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ การมีจิตอาสาเข้าไปทำงานอย่างมุ่งมั่นทุ่มเทด้วยใจรัก (X1) ความเสียสละ เวลา ทรัพย์สินส่วนตน (X2) และการมีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ในการทำงาน (X3) มีน้ำหนักเท่ากับ 1.03 1.00 และ 0.77 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านความคิดสร้างสรรค์พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ การคิดค้นวิธีการทำงานใหม่ๆ (X4) การกล้าตัดสินใจ (X5) การมีผลงานใหม่ๆ ในการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้า (X6) มีน้ำหนักเท่ากับ 0.88 0.84 และ 0.82 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีพบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ ความเชื่อมั่นและการยอมรับ (X7) ความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมงาน (X8) ความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม (X9) มีน้ำหนักเท่ากับ 0.71 0.63 และ 0.57 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านการสร้างแรงบันดาลใจพบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ การสร้างความสัมพันธ์เป็นรายคน (X10) การกระตุ้นให้เกิดความท้าทาย (X11) การกระตุ้นให้มีขวัญกำลังใจ (X12) มีน้ำหนักเท่ากับ 0.78 0.76 และ 0.69 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม พบว่าตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ การสร้างวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย (X14) การมีส่วนร่วมในการทำงาน (X13) การสร้างทีมงาน (X15) การสร้างเครือข่าย (X16) มีน้ำหนักเท่ากับ 0.83 0.81 และ 0.79 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาได้องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีอุดมการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงบันดาลใจ และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเช่นเบอร์น (Burn, 1987) แบส (Bass, 1998) เบนิส และนานัส (Bennis & Nanus, 1985) คูซส์และพอสเนอร์ (Kouzes & Posner, 2007) พอดซาคอฟฟ์ และคณะ (Podsakoff, et.al., 1990) และ ไลธ์วูดและคณะ (Leithwood et al., 1999) สรุปได้ว่าผู้นำต้องมีความเข้าใจและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการและแรงจูงใจของผู้ตาม สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี วางตนได้อย่างเหมาะสม สร้างวิสัยทัศน์และทำวิสัยทัศน์ให้เกิดความชัดเจน กระตุ้นผู้ตามให้เกิดความตระหนักในงานที่ตนรับผิดชอบ โน้มน้าวจิตใจของผู้ตามให้เปลี่ยนจากการยึดผลประโยชน์ของตนเอง มาเป็นประโยชน์ส่วนรวม กระตุ้นให้ผู้ตามยกระดับของความต้องการที่สูงขึ้นกว่าเดิม กระจายอำนาจการตัดสินใจให้ผู้ตามเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001 : 414) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรสามารถชี้แจงความต้องการจำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ และสร้างความผูกพันต่อวิสัยทัศน์นั้น สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามทำงานเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตน เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเดิม สามารถเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้ตาม ในทำนองเดียวกัน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550:39) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ 6 ลักษณะดังนี้ 1) การเป็นตัวแบบอย่างของพฤติกรรม 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ 4) การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายคน 5) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 6) การดำรงไว้ซึ่งอำนาจส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติพงศ์ คล้ายใยทอง (2547) ที่พบว่า การสร้างและการสื่อสารวิสัยทัศน์ การเป็นแบบอย่าง การกระตุ้นการใช้ปัญญา การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายคน และการจูงใจเชิงดลใจเป็นพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา

การมีอุดมการณ์ เป็นองค์ประกอบแรกที่จะทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลทุรกันดาร

การเดินทางยากลำบาก อยู่ภายใต้บริบทของชุมชนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ประชากรในชุมชนมีการศึกษาน้อยและค่อนข้างยากจน ทั้งยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลาน แต่ให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตตามวิถีของชุมชน อีกทั้งสถานศึกษาบนพื้นที่สูงยังตั้งอยู่บนความขาดแคลนไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ จำนวนครู สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ดังนั้นอุดมการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีในตัวผู้บริหารที่ทำให้เกิดความท้าทายเป็นแรงผลักภายในที่ต้องการจะเข้าไปช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับนักเรียนบนพื้นที่สูง ด้วยการกำหนดเป้าหมายใน การทำงาน ทำงานด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเท ถึงแม้จะรู้ว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้อาจจะไกลเกินกว่าที่จะทำได้ แต่ผู้บริหารเหล่านี้ก็มีความพยายามที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ เฉกเช่นกับพระมหาชนกที่มีความเพียรพยายามว่ายน้ำเข้าถึงฝั่งแม้ว่ามองไม่เห็นฝั่ง ก็ยังว่ายน้ำต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ,2550:31) สอดคล้องกับแบส และ อโวลิโอ (Bass, 1998:9 -32; Bass & Avolio, 1994:2-6) ซึ่งได้กล่าวว่าผู้นำมีความยินดีที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้นำจะมีการประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น มีคุณธรรม จริยธรรม เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เน้นความสำคัญในเรื่องค่านิยม ความเชื่อ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน เพราะฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะเข้าไปทำงานบนพื้นที่สูงจะต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจที่จะขึ้นไปดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ไม่ใช่หวังเพียงไปรับตำแหน่งเพื่อรอการย้ายเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้นักเรียนเสียโอกาสทางการศึกษาเพราะนักเรียนเหล่านี้ขาดโอกาสอยู่แล้ว

ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะต้องมีในตัวผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาบนพื้นที่สูงมีความขาดแคลนทั้งทางด้านอาคารสถานที่ ครู สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัยที่จะมาสนับสนุน นักเรียนขาดโอกาสที่จะเล่าเรียนอย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงจะต้องเป็นคนที่คิดนอกกรอบ มีวิธีการแปลกใหม่ที่จะทำให้นักเรียนได้มีโอกาสและได้เรียนอย่างมีคุณภาพ ด้วยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและสถานภาพของสถานศึกษา เรียนรู้ถึงรากเหง้าของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน หรือวิธีทำงานจากองค์กรอื่น โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมบนพื้นที่สูงที่มีความแตกกัน เป็นการศึกษาตามภูมิสังคมในหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้น และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจของคนตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ,2550:8) หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ใช้กับประสบการณ์และความรู้เดิมของผู้บริหารสถานศึกษา อันได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา การบริหารวิชาการ การบริหารหลักสูตร การบริหารบุคคล กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ สอดคล้องกับ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2549:241) พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความพร้อมสูงมากทั้งในด้านบริหารวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่นเดียวกับสอดคล้องกับแบส และ อโวลิโอ (Bass,1998 : 9-32; Bass & Avolio,1994: 2-6) ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้นำต้องแสดง

ให้ผู้ตามเห็นถึงความฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง และความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาคิดค้นหาวิธีการใหม่ๆ คิดในสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม คิดในมุมมองที่แตกต่างจากคนอื่นโดยมีเป้าหมายเพียงให้นักเรียนได้มีโอกาสและได้เรียนอย่างมีคุณภาพ

การเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นองค์ประกอบที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมีอุดมการณ์อันแน่วแน่ มุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน และมีความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นวิธีการใหม่ๆ ที่แตกต่างจากเดิม กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติทันทีเป็นคนแรก ด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเท เสียสละ ซื่อสัตย์ โปร่งใส ในการทำงานร่วมกับคณะครูและผู้ร่วมงาน จนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้คณะครูและผู้ร่วมงานเชื่อมั่น ศรัทธาและยอมรับในตัวของผู้บริหารสถานศึกษา เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมงานด้วย และเต็มใจที่จะปฏิบัติตามผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง สอดคล้องกับ คูซส์และ พอสเนอร์ (Kouze & Posner, 2007:15-16) ที่กล่าวว่า การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง คือไม่ใช่เพียงแค่พูด แต่ต้องทำตัวเป็นตัวอย่าง เช่นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมที่กำหนดไว้ มีความจริงใจ และตั้งใจที่จะทำให้ได้ถึงแม้ว่าจะเป็นชัยชนะเพียงเล็กน้อยก็ตาม โดยถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าและเป็นรากฐานสำคัญสำหรับสร้างพันธสัญญาเพื่อชัยชนะอันยิ่งใหญ่ต่อไป การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้ครูและผู้ร่วมงานเกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ร่วมงานด้วยนำไปสู่การปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้อูลริช (Ulrich,1996:125) ยังกล่าวถึงภาวะผู้นำในอนาคตจะประกอบด้วยความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ให้ความเคารพ ชื่นชม และมีความสุข

การสร้างแรงบันดาลใจ เป็นองค์ประกอบที่มีสำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการคิดค้นหาวิธีการใหม่มาแก้ปัญหาการทำงานด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเท จนประสบความสำเร็จ กระตุ้นให้ครูและผู้ร่วมงานเกิดความท้าทายในการทำงาน จนทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่คิดค้นหาวิธีการทำงานใหม่ๆ มาใช้ทำงานในหน้าที่ของตนเอง ชื่นชมและให้กำลังใจในการทำงานอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio,1994:2) ที่กล่าวว่า ผู้นำจะประพฤติในแนวทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ร่วมงาน โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานของผู้ตาม กระตุ้นจิตวิญญาณของผู้ร่วมงานให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ คิดหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา สร้างความมั่นใจให้กับผู้ตามว่าปัญหาทุกอย่างมีวิธีการแก้ไข พยายามสร้างความรัก ความผูกพัน สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ปฏิบัติต่อครูและผู้ร่วมงานอย่างให้เกียรติในฐานะคนสำคัญอย่างเสมอต้นเสมอปลาย สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา

การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงพยายาม เน้นการทำงานเป็นทีมให้การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการทำงานแบบครอบครัวซึ่งสอดคล้องกับ ดาฟท์ (Daft,2002:436) ได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมแบบเครือญาติ (Clan Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มีความยืดหยุ่นแต่มุ่งเน้นภายในองค์กรโดยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพนักงานภายในองค์กรเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากภายนอกเป็นวัฒนธรรมที่เน้นความต้องการของพนักงาน ดังนั้นองค์กรจึงมีบรรยากาศของมวลมิตรที่ร่วมกันทำงานคล้ายอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ผู้นำเน้นเรื่องความร่วมมือ ความเอาใจใส่เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงพยายามปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ใช้วิสัยทัศน์เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางที่จะนำไปสู่แผนการดำเนินงานโดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษามาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไข กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของตนเอง จากนั้นสื่อสารวิสัยทัศน์ของตนเองไปยังครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยการประชุมเพื่อหล่อหลอมให้เป็นวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับเบนนิส (Bennis,1989:85) ที่ได้สรุปถึงคุณลักษณะเด่นของผู้นำที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีวิสัยทัศน์ที่เฉียบคมที่ทำให้คนสนใจ และสื่อสารวิสัยทัศน์ให้คนในองค์กรเห็นพ้องด้วยได้อย่างดี เช่นเดียวกับ คูซและพอสเนอร์ (Kouze & Posner, 2007:15-16) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ มีความต้องการที่จะทำบางสิ่งบางอย่างให้เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลงบางสิ่งที่เป็นอยู่ ผู้นำต้องรู้จักผู้ร่วมงานและสื่อสารสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานเกิดความผูกพันในวิสัยทัศน์ ที่ทำให้เกิดความหวังความเป็นไปได้ที่น่าตื่นเต้นในอนาคต พยายามศึกษาและพูดคุยกับครูเป็นรายบุคคล ชักชวนให้มาร่วมกันทำงาน มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถพร้อมมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับทีมงาน แบ่งเวลาให้คำแนะนำทีมงานอยู่เสมอ ร่วมคิดร่วมทำกับทีมงานอยู่ตลอดเวลา ขอความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหาที่หลากหลายจากทีมงานพร้อมทั้งร่วมกันตัดสินใจทุกครั้ง เมื่อประสบปัญหาในการทำงานผู้บริหารเข้าไปแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี สอดคล้องกับ คอทเตอร์ (Kotter,1996: 155) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์กรสิ่งแรกคือความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลง จากนั้นสร้างทีมงานโดยเริ่มจากคนไม่กี่คนแล้วค่อยขยายออกไปจนมีผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ เพิ่มมากขึ้น การสร้างทีมงานที่มั่นคงจึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ สร้างวิสัยทัศน์ สื่อสารวิสัยทัศน์ออกไป ให้อำนาจกับคนอื่นในการกระทำตามวิสัยทัศน์นั้น วางแผนและสร้างความสำเร็จในระยะสั้น หลอมรวมสิ่งที่ปรับปรุงและรักษาความต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลง และจัดตั้งวิธีการใหม่ๆ ขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนจากนั้นพยายามสร้างเครือข่าย ระหว่างโรงเรียนด้วยกัน หรือหน่วยงานภายในชุมชนและองค์กรอื่นๆ ที่มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนระดมทรัพยากรมาช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกันบนพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับ คอทเตอร์ (Kotter,1996:167) ได้กล่าวไว้ว่า แก่นของการเป็นผู้นำรูปแบบใหม่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอำนาจ แต่ขึ้นอยู่กับการสร้างเครือข่ายและอิทธิพลมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ที่จะนำองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สิ่งแรกที่ควรมีในผู้บริหาร คือการมีอุดมการณ์กับความคิดสร้างสรรค์ ที่จะนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่ครูและผู้ร่วมงาน ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้จะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปไม่ได้ โดยผู้บริหารจะต้องมีแรงบันดาลใจที่จะมุ่งมั่น คิดค้นหาวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการศึกษาบนพื้นที่สูง เพื่อสร้างโอกาสและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนบนพื้นที่สูง ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและผู้ร่วมงานมากที่สุด ด้วยการสร้างความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล กระตุ้นให้เกิดความท้าทาย และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานตลอดเวลา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะไปดำรงตำแหน่งบนพื้นที่สูงต้องมีการศึกษาสภาพบริบทวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนที่ตั้งอยู่ของสถานศึกษาแห่งนั้น ก่อนไปดำรงตำแหน่งเพื่อสามารถปรับตัวและเข้าถึงชุมชนได้อย่างกลมกลืนซึ่งจะนำพาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นสูงต่อไป

3. ผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมและมัธยม ควรนำองค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้ไปใช้เป็นเป็นแนวทางในการนิเทศหรือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้บริหารก่อนไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง รวมทั้งเป็นข้อมูลในการให้การสนับสนุนงบประมาณ ให้สวัสดิการและขวัญกำลังใจในการทำงาน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารกับการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ร่วมงานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืนจนเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. **ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย พ.ศ.2545.** กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545.

กระทรวงศึกษาธิการ. **การพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ.** นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2550.

ฐิติพงศ์ คล้ายใยทอง. **พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1.** ลพบุรี: ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2547

ประกาศิต หงส์วิเศษ. **การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง: กรณีศึกษาบ้านหล่อโย ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย.** เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

วันเพ็ญ เจริญแพทย์. **การศึกษาพฤติกรรมบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง.** ชลบุรี: ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร.** ม.ป.ท., 2552.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.,2550.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **รายงานติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ : เพลิน สตูดิโอจำกัด, 2551.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. **ภาวะผู้นำ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:วิรัตน์เอ็ดดูเคชั่นจำกัด, 2550.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. **การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาประเทศ.** ชลบุรี: ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.

Bass, B. M. **Transformational Leadership:** Industry, military, and educational impact. Mahwah, NJ:Erlbaum Assiciates, 1998.

Bass, B.M. & Avolio, B. J. **Improving Organization Effectiveness Through Transformational Leadership.** Thousand Oaks: SAGE,1994.

Bennis & Nanus. **Leader : The strategies for taking change.** New York : Harper and Row, 1985.

Bennis, W. **On becoming a Leader.** New York : Addison-Wesley Publishing Company,1989.

Burns, J. M. **Leadership : Theory of Leadership.** New York: Harper&Row,1978.

Daft, R.T. **The Leadership Experience.** 2nd ed. Orlando, Fl : Hartcourt College Publishers, 2002.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. **Education administration: Theory, research, and practice.** 6th ed. New York: McGraw-Hill Book,2001.

Kotter, J.P. **Leading Change.** Boston, MA : Harvard Business School Press, 1996.

Kouzes & Posner. **Leadership Challenge**. 4th ed. San Francisco : HB Printing, 2007.

Leithwood, Kenneth, Doris Jantzi & Rosanne Steinbach. **Changing Leadership for Changing Times.** Philadelphia : Open University Press, 1999.

Podsakof, P. M., MacKenzie, S. B., Moorman, R. H., & Fetter, R. Transformational leader behaviors and their efects on followers' trust in leader, satisfaction, and organizational citizenship behaviors. **Leadership Quarterly,**1(2), 107-142,1990.

Simmons, Gerald R. **Tranformational leadership: Integrated leadership behaviors used in the Killeen Independent School District, Killeen,** Texas, 2008. http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1588779081&sid=2&Fmt=2&clientId=73533&RQT=309&VName=PQD (20 Dec. 2009).

Ulrich, D. Credibility x Capability. In F., Hesselbein, M., Goldsmith & R, Beekhard.[Eds.]. **The leader of the future:New vision, strategies and practice for the next era (p.217).** San Francisco:Jossey Bass, 1996.

Yamane, T. Stattistic : **A Introductory Analysis. 2nd ed.** New York :Harper and Row, 1970.

บทปริทัศน์

องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง

โดย รศ.ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลของบุคคลหรือตำแหน่งให้ผู้อื่นยอมปฏิบัติตามเพื่อจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากภาวะผู้นำมีผลต่อประสิทธิผลขององค์การ การศึกษาภาวะผู้นำจึงเป็นจุดรวมของการวิจัยและการสร้างทฤษฎีขึ้นมาอย่างไม่ขาดสายเริ่มต้นประมาณสงครามโลกครั้งที่สองที่ได้มีการวิจัยยุคแรกเริ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะของผู้นำ (ค.ศ.1904-1948) จนกระทั่งปลายทศวรรษ 1940 นักวิจัยส่วนใหญ่ได้ให้ความสนใจการศึกษาภาวะผู้นำในเชิงกระบวนการที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เรียกว่าการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ประมาณต้น ค.ศ.1967 ได้เริ่มต้นปรับปรุงและพัฒนาวิธีการศึกษาภาวะผู้นำขึ้นมาใหม่โดยมุ่งการศึกษาแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละสถานการณ์และในปัจจุบันได้มีการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำที่ทำให้สมาชิกมีแรงจูงใจที่จะทำงานมากขึ้นเพื่อให้สามารถจะปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหวัง

รายงานผลการวิจัยองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงเป็นการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบไปด้วยการมีอุดมการณ์ความคิดสร้างสรรค์ การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงบันดาลใจ และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วมว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และเป็นพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีอุดมการณ์และความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นอันดับแรกและต้องให้ความสำคัญกับการสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ร่วมงานด้วยการสร้างความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล กระตุ้นให้เกิดความท้าทาย และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานเพื่อสร้างแนวทางและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Model of Basic School Administration Based on the Philosophy of Sufficiency Economy

อ.จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง[1]
Model of Basic School Administration Based on the Philosophy of Sufficiency Economy

อ.จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์[2]
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์บทเรียนและนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะคือ 1) การพัฒนารูปแบบที่คาดหวังด้วยการวิเคราะห์เอกสาร 2) การพัฒนารูปแบบที่เป็นไปได้ด้วยวิธีกรณีศึกษา 3) การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมด้วยการตรวจสอบซ้ำในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์บทเรียนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้พบว่า

1.1 งานบริหารวิชาการ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชนอันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลาง และดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทนแบ่งปัน รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทยด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้จัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

---

1 บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โทร 081-2887680 E-mail : jakrit1960@yahoo.com โดยมีที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักคือ ผศ.ดร.สงบ ประเสริฐพันธุ์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมคือ ผศ.ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า, ดร.ปรียานุช พิบูลสราวุธ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2 งานบริหารงบประมาณ มีการจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง

1.3 งานบริหารงานบุคคล มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองตามความต้องการและความจำเป็น ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งมีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

1.4 งานบริหารทั่วไป มีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ้มค่า ตลอดจนมีการบำรุงดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษา รวมทั้งมีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

2. การนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบเป็น **“โรงเรียนของพ่อ”** โดยมีเสาธงเป็นเป้าหมายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีองค์ประกอบการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ ด้านบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนรายวิชา 4) การประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษา 5) การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การบริหารการเงิน 4) การบริหารบัญชี 5) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ด้านบริหารงานบุคคลประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การพัฒนาบุคลากรด้านบริหารงานทั่วไปประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) อาคารสถานที่ 2) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3) ชุมชนสัมพันธ์โดยในแต่ละด้านได้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 เรื่องสู่การบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) เงื่อนไขความรู้ และ 5) เงื่อนไขคุณธรรม

คำสำคัญ : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การบริหารสถานศึกษา, รูปแบบ

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were to synthesize lessons of basic school administration based on the philosophy of sufficiency economy in prototype sufficiency schools and to propose a suitable model for integrating sufficiency economy into such school administration. The research procedures were divided into three phrases: developing an expected model by means of documentary research, developing a feasible model by means of ten case studies of the prototype sufficiency schools and developing a suitable model by means of a seminar of experts. The findings are as follows:

1. The synthesis of successful and exemplary lessons for management of basic education based on the philosophy is found as follows:

1.1 Academic administration. School curricula was based on the philosophy which was integrated into the instructions of every strand. The focus was on the implementation of the philosophy in everyday life at individual, family and community levels by encouraging students to lead their lives wisely, moderately, honestly, patiently, generously, responsibly and happily. Furthermore, they were made to love and take pride in their being Thai. As for educational quality development, needs analyses were conducted for research and development. Teachers were encouraged to conduct classroom research in accordance with their interests, expertise and potential. Additionally, analysis collaborations on the philosophy were established in order to develop educational quality with the schools, individuals, families, organizations, agencies and other institutions.

1.2 Budget administration. Budget plans and proposals were appropriate and in line with actual needs of the schools. School strategy and direction analysis, work structures, projects and activities were conducted and planned, based on transparency and accountability. Moreover, financial administration, accounting and procurement were conducted in an honest and transparent manner.

1.3 Personnel administration. Workforce planning, analysis and assessment were conducted in accordance with actual needs of the workloads. School personnel development was encouraged according to their needs. Promotions and development were fair and based on individual merits.

1.4 General administration. School infrastructure and environment were utilized and maintained economically and cost-effectively, with a sense of responsibility and belonging being raised in all parties involved. Communities were allowed to use the school infrastructure for social activities. With respect to community relationship, local wisdom or a parents' network were integrated or involved in the management of instructional processes.

2. A suitable model of basic school administration based on the philosophy was composed of four major operational aspects. Academic administration included curriculum development, instructional development, assessment and credit transfer, standard and quality assurance, technology and media development, learning resource development and promotion, quality research and academic and community empowerment. Budget administration was composed of budget proposal, allocation, finance, accounting and asset and procurement. Personnel administration comprised workforce planning and human resource development. General administration consisted of school infrastructure, environment and community relationships. Each aspect was composed of five indicators, namely sufficiency, rationality, immunity, knowledge and ethics.

Keywords : The philosophy of sufficiency economy, School administration, Model

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดทิศทาง นโยบายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบทิศทางในการกำหนด นโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้คุณธรรมนำความรู้ นอกจากนี้ยังกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในปี พ.ศ.2550-2554 ในระยะแรก ปีงบประมาณ 2550 มีสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างจำนวน 135 แห่ง ในระยะที่สอง ปีงบประมาณ 2551-2552 มีการขยายเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียงเพิ่มขึ้นจำนวน 1,124 แห่ง และในระยะที่สาม ปีงบประมาณ 2553-2554 มีเป้าหมายให้ได้ตามที่กำหนดในแผนโดยจะขยายผลเพิ่มขึ้นให้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) สำหรับในเขตภาคเหนือตอนบนประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน มีสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบในระยะแรก ปี 2550 จำนวน 30 แห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และในระยะที่ 2 ปี พ.ศ.2551-2552 จำนวน 149 แห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบมีความเชื่อถือศรัทธาที่มีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจที่นำพากลุ่มคนที่มีความคิดคล้ายกันมาทำงานร่วมกันอย่างมีพลังและมีความสุข (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2553) โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันสร้างประโยชน์ระหว่างองค์กร โรงเรียนและเยาวชน และในบางโครงการก็ยังขยายไปสู่ชุมชนอีกด้วย ซึ่งนับว่าโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นได้กระตุ้นให้เยาวชน สถานศึกษา และชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2553) ในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจไปสู่การบริหารสถานศึกษาในครั้งนี้ ทำให้เกิดประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งศึกษาบทเรียนของการบริหารสถานศึกษาในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาจากสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบแล้วสร้างเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความพอเพียง การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม นำไปบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 งานคือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งจะทำให้ได้คำตอบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารสถานศึกษาที่มีหลักการ แนวคิดและแนวปฏิบัติที่เป็นไทยในบริบทไทย โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อความเป็นผู้นำทางการศึกษาอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือระยะที่ 1 การสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง (ขั้นการวิเคราะห์เอกสาร) ระยะที่ 2 การสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นไปได้ (ขั้นการศึกษาจากกรณีศึกษา) ระยะที่ 3 การสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมด้วยการตรวจสอบซ้ำในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ (ขั้นพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบ)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบและเพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 สังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษากรณีศึกษา ซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 งาน คือ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานด้านบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

1.2 นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 งาน คือ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานด้านบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

2. ขอบเขตพื้นที่วิจัย

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแบบอย่างการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคเหนือตอนบน ในปี พ.ศ.2550-2552 จำนวน 179 แห่ง

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 กลุ่มเป้าหมายประเภทสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ปี พ.ศ.2550-2552 ในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 10 แห่ง

3.2 กลุ่มเป้าหมายประเภทบุคคล สามารถจำแนกได้ 5 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ครูอาจารย์ จำนวน 50 คน นักเรียน จำนวน 50 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 50 คน และผู้ปกครอง จำนวน 50 คน รวม 210 คน

4. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาภายในระยะเวลา 2 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553-2554

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ พบว่าสถานศึกษาได้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1.1 งานบริหารวิชาการ พบว่า มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบูรณาการสู่การเรียนการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมการสอนที่สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชน ของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลาง และดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เอื้ออาทร รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่วนด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้จัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

1.2 งานบริหารงบประมาณ พบว่า มีการจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้าง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง

1.3 งานบริหารงานบุคคล พบว่า มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการกำหนดหลักสูตรการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้ง มีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

1.4 งานบริหารทั่วไป พบว่า สถานศึกษามีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ้มค่า ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนมีการบำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสถานศึกษาสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา รวมทั้ง มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ

2. รูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 งานบริหารวิชาการ พบว่าในการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียนในแต่ละชั้น และมีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของโรงเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ส่วนด้านการวัดประเมินผลก็ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและจัดให้มีการเทียบ

โอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการศึกษาวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย และพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานตามความเหมาะสมของแต่ละบริบท มีการประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องส่วนด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยี มีการศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนและบริหารงานวิชาการ มีการพิจารณาคัดเลือกสื่อที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอตามความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้ง ส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน มีการนำผลวิจัยมาใช้ในการส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างรอบคอบ มีการสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นของคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ

2.2 งานบริหารงบประมาณ พบว่าในการจัดทำและเสนอของบประมาณมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงาน งานโครงการ และกิจกรรมหลักที่ชัดเจน รวมทั้ง มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เพื่อจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพื่อจัดทำและเสนอของบประมาณ ส่วนการจัดสรรงบประมาณ มีการวิเคราะห์กิจกรรมตามภารกิจงาน เพื่อลำดับความสำคัญและกำหนดงบประมาณของแต่ละสายงานเพื่อจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามความเหมาะสม ด้านการบริหารการเงิน มีการวางแผนการบริหารการเงิน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษามีการบริหารการเงินให้เป็นไปตามความต้องการ ความจำเป็น และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนการบริหารบัญชี มีการจัดทำบัญชีการเงินให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแผนงบประมาณประจำปี มีการบริหารบัญชีเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ ควบคุม และเบิกจ่ายให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคลากรและให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.3 งานบริหารงานบุคคล พบว่าในการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งของสถานศึกษา มีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา มีการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา ส่วนการพัฒนาบุคลากรก็มีการจัดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความรู้และ

ความสนใจของแต่ละคน ส่วนการพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาก็มีการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมครูให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคนในการขอเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งมีความเสมอภาคกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

2.4 งานบริหารทั่วไป พบว่าสถานศึกษามีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ้มค่า ในส่วนที่จำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ มีการติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มีการบำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ส่วนด้านชุมชนสัมพันธ์ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน มามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม มีการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และมีการวางแผนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้อย่างชัดเจน มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดกิจกรรม

การอภิปรายผล

ในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบในเบื้องต้นนั้นผู้บริหารมีความรักความศรัทธาต่อพระบาทสมเด็จ-พระเจ้าอยู่หัวฯ จึงทำให้มีแรงบันดาลใจที่จะศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษา ประกอบกับมีความจริงใจ มีความตั้งใจ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถครองใจเพื่อนร่วมงานและเป็นที่นับถือศรัทธาของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมืออย่างดี ทั้งยังประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเสียสละ อุทิศชีวิตเพื่องาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้ครู นักเรียน และชุมชนปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารที่จะต้องมีผู้นำองค์กรที่ดี นำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศได้และสอดคล้องกับ กีรติวัฒน์ อัคเส (2543) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชันคือ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน ขยันขันแข็ง เอาใจใส่งานในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียนเอาใจใส่งานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านของการบริหารสถานศึกษามีประเด็นที่ควรอภิปราย ดังนี้

ในการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรและจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน และยังมีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน และที่สำคัญสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่อง

ของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา ปรีดีดิลก (2542: 48) ที่กล่าวถึงหลักของการบริหารงานวิชาการว่า ผู้บริหารควรจัดทำแผนวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบาย นอกจากนี้ สถานศึกษาต้นแบบยังได้พัฒนาความรู้ขยายผลสู่ชุมชน มีการรณรงค์นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน การวางแผนการดำรงชีวิตประจำวันในครอบครัว และจากการที่ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น ปัจจุบัน พบว่า ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีจิตสำนึกด้านจิตอาสา จิตสาธารณะ มีการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งจากการที่บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น การดำเนินชีวิตจึงเรียบง่าย ประหยัด ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การใช้สิ่งสาธารณูปโภคลดลง เป็นการรู้เท่าทันสังคมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการวางแผนในอนาคตที่ดี สอดคล้องกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ที่ระบุว่า การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน นอกจากนี้ สถานศึกษาต้นแบบได้พยายามใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว เป็นไปตามหลักเหตุผล หลักความพอประมาณ และโรงเรียนตั้งอยู่ในชนบท มีสวนสมุนไพร มีสวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเอง และเป็นการฝึกปฏิบัติจริงจากสื่อและวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเห็นผลจากการปฏิบัติจริง และตั้งใจเรียนอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ สังคม รังทอง (2547) ที่ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักเรียนมีความสุข ตื่นเต้นในการเรียน สามารถเรียนรู้จากสภาพจริง ด้วยการใช้การเรียนรู้ที่เป็นของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น

การบริหารงบประมาณ สถานศึกษามีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี สถานศึกษามีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงเหตุผลและความจำเป็น และมีการจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ เพียรพาณิชย์ (2545) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลักตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการใช้จ่ายงบประมาณมีการใช้หลักเงื่อนไขคุณธรรม โดยที่สถานศึกษาบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ หลักความพอประมาณ มีการจัดทำแผนงบประมาณการใช้จ่ายประจำปี และหลักความมีเหตุผล โรงเรียนใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงเหตุผล ความจำเป็น เป็นเพราะว่าสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานในการบริหารทุกขั้นตอน จึงทำให้การบริหารงานด้านงบประมาณประสบผลสำเร็จ การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จึงควรมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

โดยแนวทางการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนี้ ต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารด้วย

การบริหารงานบุคคลเป็นอีกภารกิจหนึ่งของโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมชี้แจงบุคลากรให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน มีการอบรมสัมมนา สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบุคลากร ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน สถานศึกษาต้นแบบให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างดี ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ คือ บุคลากรควรมีความรู้ ความเข้าใจในหลักคิด หลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาบูรณาการในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการเรียนรู้ในการออกแบบกิจกรรมต่างๆ ในทุกกลุ่มสาระของหลักสูตรมีโครงงานที่เกี่ยวข้องมากมายในแต่ละกลุ่มสาระ ซึ่งแต่ละโครงงานก็เป็นไปตามความสมัครใจและความสนใจของผู้เรียน มีการประชุมร่วมกันในการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนเน้นโครงงานให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ นอกจากผู้บริหารจะมีวิธีการบริหารที่ดีเลิศแล้ว บุคลากรเองก็มีส่วนสำคัญยิ่งในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงจัง ในโรงเรียนพอเพียงต้นแบบพบข้อมูลในทำนองเดียวกันว่า มีการเริ่มต้นด้วยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน บุคลากรจึงจะสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ และเพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก และยังสอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ที่กล่าวว่า “หากครูต้องสอนเศรษฐกิจพอเพียง ครูต้องเข้าใจก่อนจึงจะถ่ายทอดได้ถูกต้อง” เมื่อภายหลังจากดำเนินการพัฒนา พบว่า ครูทุกคนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถนำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการใช้คุณธรรมนำความรู้ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบคอบ รอบรู้ ระมัดระวัง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

การดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาต้นแบบ ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นที่มีอยู่โดยทั่วไป เพราะหากไม่สร้างความรู้ความเข้าใจ จนถึงขั้น *“เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”* แล้วก็จะไม่มีลักษณะ *“เกิดจิตสำนึก”* จะทำให้มีปัญหาการปฏิบัติที่มากมาย สอดคล้องกับ สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7 (2551) ที่พบว่า ปัญหาด้าน

การพัฒนาบุคลากร คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ ทวี ศันสนียพันธุ์ (2550) ที่ศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 พบว่า การอบรมสัมมนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยมาก ทำให้บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูบางส่วนที่สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้ง การเข้าร่วมชมนิทรรศการทางวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในโอกาสต่างๆ จึงทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง แต่ก็ขาดความมั่นใจในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน การจัดทำการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนแต่ละแห่ง เป็นไปตามความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำเหล่านั้น จึงทำให้ขาดทิศทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนแต่ละคนให้มีหลักคิดหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ

ในด้านการบริหารทั่วไปสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบให้ความสำคัญกับชุมชนสัมพันธ์มากที่สุด ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งจากคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในลักษณะบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โครงการหรือกิจกรรมบางอย่างก็ขยายผลไปสู่ชุมชน ให้ชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสังคม การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามหลักแห่งความประหยัดและความคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใกล้ตัว มีงบน้อยก็ใช้ให้คุ้มค่าและประหยัด บางครั้งก็สามารถดำเนินการตามโครงการได้โดยไม่ต้องรองบประมาณ โดยใช้วิทยากรหรือสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ ประกอบกับให้มีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และสื่อที่มีอยู่ เช่น ภายในโรงเรียนเอง และที่มีอยู่ภายในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเป็นไปตามหลักความมีเหตุผลและมีความพอประมาณ เช่น เรียนรู้จากต้นไม้และป่ารอบๆ โรงเรียน นอกจากนั้น ยังขยายผลองค์ความรู้และทักษะที่ได้ไปยังครอบครัวและชุมชนได้เป็นอย่างดี มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากร เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549) กล่าวว่า บุคลากรจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้จะเกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระเรียนรู้ต่างๆ และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมผู้เรียน เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ เพียรพาณิชย์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก ตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริหารทั่วไปใช้หลักความมีเหตุผล โดยชุมชนให้ความร่วมมือ

กับโรงเรียนและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักภูมิคุ้มกัน โรงเรียนให้บริการงานธุรการ งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์กับชุมชน และหลักความพอประมาณ คือ โรงเรียนเอื้อวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ให้กับชุมชนเข้ามาใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้เพราะสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับหลักการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา

3. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน

4. การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยจัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่น เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น การเข้าแถว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยี และอื่นๆ ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตน และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมการสนับสนุนการจัดการศึกษา กล่าวคือทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม หรือจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติงานตามแผนอย่างเป็นระบบ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนกล่าวคือร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน ร่วมให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่นๆ

7. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกหรือผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วนติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์ จัดให้มีระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาระดับอื่นๆ อาทิเช่นในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กิติมา ปรีดีดิลก. **การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์, 2542.

กีรติวัฒน์ อัคเส. **การดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจและสังคม.** 42, 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2553).

ทวี ศันสนียพันธ์. **การดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13.** อุบลราชธานี, 2550. (อัดสำเนา)

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ: แม็ค, 2549 .

_____. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษา.** โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2553 .

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา,** กรุงเทพฯ : สมศ, 2550.

_____. **ต้นแบบ บทเรียนเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2552.

สังคม รังทอง. **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจ พอเพียง.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

สุเมธ ตันติเวชกุล. **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ : มติชน, 2541.

_____. **การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2550.

สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7. **การส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** อุบลราชธานี, 2551. (อัดสำเนา)

สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 13. **การส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลภาคอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, 2550. (อัดสำเนา)

สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. **โครงการพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ : สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2546.

อนันต์ เพียรพาณิชย์. **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลักตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.

บทปริทัศน์

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดย รศ.ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับจนถึงระดับประเทศทั้งในด้านการพัฒนาและการบริหารประเทศ ภายใต้การดำเนินการทางสายกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคไร้พรมแดน ความพอเพียงซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการได้รับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนทั้งภายในและภายนอกจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่งเป็นการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

รายงานผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอันประกอบด้วยงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคลและงานบริหารทั่วไปโดยอาศัยกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สมดุลและยั่งยืนโดยยึดหลักความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิกันในตัวที่ดีต่อผลกระทบต่างๆ บนพื้นฐานการใช้ความรู้และคุณธรรม ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่ดี ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสามารถถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ รวมทั้งให้ความสำคัญกับชุมชนในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต

ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

The Factors Which After Students Cancelling Courses Of Chiang Mai Rajabhat University in Academic Year 2552

นางกัญญาภัค เมธีวัฒนากุล และนายราชันย์ จันทร์เที่ยง
สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

The Factors Which After Students Cancelling Courses of Chiang Mai Rajabhat University in Academic Year 2552

นางกัญญาภัค เมธีวัฒนากุล และนายราชันย์ จันทร์เที่ยง
สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552 ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552 และเพื่อศึกษาแนวทางการลดจำนวนการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วิธีการวิจัยใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชาเรียน กลุ่มประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ยื่นขอยกเลิกรายวิชาเรียน จำนวน 1,942 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 570 คน คิดเป็นร้อยละ 29.35 ของนักศึกษาที่ขอยกเลิกรายวิชาเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

นักศึกษาที่ขอยกเลิกรายวิชาเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 54.9 กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 36.00 ส่วนใหญ่เข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ ร้อยละ 27.1 โดยเรียนอย่างเดียว ร้อยละ 79.3 มีผลการเรียนสะสมระหว่าง 2.00-2.50

ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัวอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์ประกอบที่มีระดับความคิดเห็นด้านครอบครัวมากที่สุด คือ ครอบครัวไม่มีความรักใคร่กัน ไม่สามารถช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาได้ ปัจจัยด้านผู้สอนอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์ประกอบที่มีระดับความคิดเห็นด้านผู้สอนมากที่สุด คือ ผู้สอนเข้าสอนไม่สม่ำเสมอ ปัจจัยด้านผู้เรียนอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์ประกอบที่มีระดับความคิดเห็นด้านผู้เรียนมากที่สุด คือ ลงทะเบียนเรียนไม่ตรงแผนการเรียน และปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ สถานที่ สิ่งแวดล้อม เพื่อน ฯลฯ อยู่ในระดับมาก โดยนักศึกษาสังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ยกเลิกรายวิชาเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.52 คือสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 19.81 รองลงมาคือ นักศึกษาสังกัดคณะวิทยาการจัดการ คิดเป็นร้อยละ 25.33 คือสาขาวิชาการจัดการและการบริหาร

ทรัพยากรมนุษย์ คิดเป็นร้อยละ 28.46 นักศึกษาสังกัดคณะครุศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 23.79 คือสาขาวิชาหลักสูตรการสอนและวิจัยการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 69.70 นักศึกษาสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 18.80 คือสาขาวิชาวิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 14.25 และนักศึกษาสังกัดคณะเกษตรศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 5.56 คือสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 43.52 ซึ่งสาเหตุที่นักศึกษาได้ยกเลิกรายวิชาเรียนมากที่สุดคือ มีคะแนนกลางเทอมไม่เป็นที่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 88.2 รองลงมาคือ ไม่เข้าใจเนื้อหากระบวนวิชาที่เรียน เวลาสอบใกล้กับวิชาอื่น (อ่านหนังสือไม่ทัน) เกรงว่าจะได้เกรดไม่เป็นไปตามเป้าหมายลงทะเบียน ได้อาจารย์ผู้สอนไม่ตรงตามความต้องการ และเหตุผลว่าต้องการย้ายสาขาวิชาน้อยที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6

ส่วนแนวทางการลดจำนวนการยกเลิกรายวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่าทางมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอาจารย์ประจำวิชาควรอธิบายและชี้แจงเนื้อหารายวิชาอย่างละเอียด ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษาควรให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล ทั้งนี้สำนักส่งเสริมวิชาการควรมีการประชาสัมพันธ์ รวมถึงจัดบุคลากรให้คำปรึกษาการยกเลิกรายวิชาเรียนโดยเฉพาะด้วย

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา

ABSTRACT

Study about factor that affect student canceling courses of Chiang Mai Rajabhat University this in 2552. In academic year 2554, the purpose of this study factor that affect canceling courses of students in Chiang Mai Rajabhat University, 2552 and in order to study ways to reduce the number of student canceling courses

To research by use the survey opinions of students about canceling courses. Population including undergraduate that the submission students canceling courses of 1942 people. The respondents who had used sample 570 people, 29.35% of students who canceling courses. Tool used in this search were questions the researcher created. Data analysis used program SPSS for winder. By the average standard deviation the results showed that.

The most students who cancel subjects are female 54.9%. Studying first, 36.00%. The most students are faculty of education, 27.1%. Only study 79.3%. Cumulative grades between 2.00 to 2.50 point.

There are many factors that cause student to cancel their course. Faintly, family issues are found at a high level, because a lack of loving care within families means that student are not supported through problems. Factors relating to teachers are also important. The most common problem is that teachers do not always attend classes regularly. The student factory which is most

common is not being able to register for the course that they want, because some courses are too popular. Other factors include the course location, environments, friends etc.

The Faculty of Science and Technology has the most students cancelling course, 26.52%. The Department of Computer Science has 19.81% of student cancelling course.

The second place is the Faculty of Management with 25.33%, with the Department of Management and Human Resources at 28.46%.

Then the Faculty of Education has 23.79% with the Department of Curriculum Instruction and Research Education at 69.70%.

In the Faculty of Humanities and Social Sciences, 18.80% of students cancelled courses. The Department of fine Arts and applied Arts is 14.25%. The Faculty of Agriculture has 5.56%, with the department of Agriculture at 43.52%

The most common reason that students cancel their courses is that their mid-term mark is not satisfaction, with 88.2%. The second reason is that the students do not understand the course content. Other reasons are that the test time is too close to other subjects, or the students can not read the books in time, or they are afraid that their grade does not meet the registration target. Or the teacher does not provide for their needs 17 students, or 6.6% cancelled a course because they changed their subject.

The way to reduce the number of students' canceling courses of Chiang Mai Rajabhat University. Found that the university should focus on teaching and learning. Lecturer in particular subjects should be described and explained thoroughly taught. As well as the advisory committee should advise the students as individuals. Same academic promotion bureau should release included personnel consultants cancel subject courses.

Keywords : The factors which after students cancelling

บทนำ

การยกเลิกรายวิชาเรียนเป็นการกระบวนการที่ต้องมีระบบแบบแผนที่มีความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีการประเมินในทุกๆ ภาคเรียน ตลอดจนเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของนักศึกษาว่าได้ผ่านกระบวนการศึกษาในแต่ละวิชาตามโครงสร้างและหลักสูตรที่มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยโดยมีสำนักส่งเสริมวิชาการเป็นหน่วยงานดูแลและรับผิดชอบเรื่องนี้ การยกเลิกรายวิชาเรียนที่ปฏิบัติตามข้อบังคับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ว่าด้วย การประเมินผลการศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี พ.ศ.2541 และตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ.2550

โดยกำหนดไว้ว่า เพื่อเป็นการรักษามาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อให้การบริหารงานด้านวิชาการดำเนินไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2548 สำหรับปีการศึกษา 2552 นี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้มีกำหนดหลังจากการลงทะเบียนเพิ่ม-ถอน รายวิชาเรียนเสร็จตามแผนการเรียน ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2552 ถึง วันที่ 9 กันยายน 2552 ซึ่งกำหนดการเปลี่ยนแปลง และการยกเลิกรายวิชาเรียน ได้กระทำอย่างช้าที่สุด 2 สัปดาห์ ก่อนสอบปลายภาคเรียน โดยผ่านผู้สอนให้ความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้สอน แล้วส่งคำร้องใบยกเลิกรายวิชาเรียน (สนว.5) มาที่สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามีค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาไม่เข้าเรียนวิชานั้นเลย มีคะแนนสอบกลางภาคเรียนไม่เป็นที่พอใจ เตรียมตัวสอบไม่ทัน หรือไม่เข้าใจเนื้อหารายวิชาที่เรียน นับว่าเป็นการสูญเสียเป็นอย่างมากทั้งงบประมาณ ทรัพยากรบุคคลและเสียโอกาสที่จะจบตามแผนการเรียน ดังนั้นหากผู้บริหารหามาตรการแนวทางแก้ไขเพื่อให้การยกเลิกรายวิชาเรียนลดน้อยลง และมีแนวทางการพัฒนาเป็นรูปธรรม คงจะหาทางป้องกันปัญหาดังกล่าวนี้ได้

ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรศึกษาข้อมูลและหาสาเหตุแห่งปัจจัยที่เกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา ปีการศึกษา 2552 เพื่อที่จะประกันคุณภาพและเสนอแก่ผู้บริหารหาแนวทางแก้ไขยกเลิกรายวิชาน้อยลง เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการวัดผล ประเมินการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552
2. เพื่อศึกษาแนวทางการลดจำนวนการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552
2. ได้ทราบถึงแนวทางในการจัดการศึกษาที่สามารถช่วยเหลือและป้องกันการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อนำไปปฏิบัติกับนักศึกษารุ่นต่อๆ ไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การยกเลิกรายวิชาเรียน หมายถึง นักศึกษาได้ยกเลิกรายวิชาเรียนที่ได้ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

สาเหตุของการยกเลิกรายวิชาเรียน หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้นักศึกษายกเลิกรายวิชาเรียน ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านผู้สอน และด้านผู้เรียน

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาทั้งภาคปกติและภาคพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

นักศึกษาภาคพิเศษ หมายถึง นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันจันทร์-ศุกร์ (ภาคค่ำ)

นักศึกษาภาคปกติ หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จัดให้เรียนในเวลาราชการ หรือหากมีความจำเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อาจจัดให้เรียนนอกเวลาราชการได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นและเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทุกชั้นปีของทุกคณะ ที่ยื่นคำร้องขอยกเลิกรายวิชาเรียนในปีการศึกษา 2552 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสาเหตุและความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชาเรียน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สาเหตุของการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552 ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านผู้สอน และด้านผู้เรียน และการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษาคณะต่างๆ

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552 ที่ขอยกเลิกรายวิชาเรียนช่วงเดือนสิงหาคม 2552 และช่วงเดือนกันยายน 2552

4. ขอบเขตด้านเวลา

งานวิจัยนี้ใช้เวลาดำเนินการ 8 เดือน คือช่วงปีการศึกษา 2552 ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2552 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2553

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่มีความต้องการยกเลิกรายวิชาเรียนที่กำลังศึกษา ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรที่เป็นนักศึกษาโดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสถิติเกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชาเรียนในแต่ละภาคเรียนนั้น จะเห็นได้ว่ามีจำนวนนักศึกษา ยกเลิกรายวิชาเรียนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนการลงทะเบียนวิชาเรียน การยกเลิกรายวิชาเรียน และร้อยละของปีการศึกษา 2549-2552

ปีการศึกษา	การลงทะเบียนทั้งหมด	การยกเลิกรายวิชาเรียน	ร้อยละ
2549	5,714	1,500	26.25
2550	4,508	1,606	35.62
2551	5,026	1,806	35.93
2552	4,420	1,942	43.93

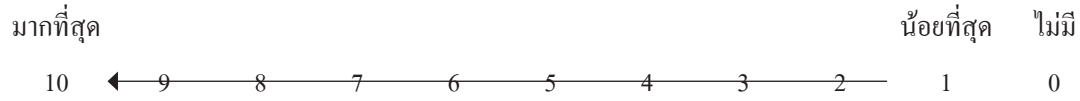
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุและความคิดเห็นอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชาเรียน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552 ซึ่งประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแต่ละคำถามมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับตามแนวทางของ Likert (Likert Scale) ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษาโดยแต่ละข้อคำถามมีคำตอบเป็นความคิดเห็นให้เลือก 5 ระดับ คือ 0 (ไม่มี) ถึง 10 (มากที่สุด)

เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนน คือ

การวัดระดับความคิดเห็นใช้มาตราวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ ดีมาก มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก ในการแปลความหมายของคะแนนใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ ซึ่งแปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่มดังนี้

ช่วงคะแนน	**ระดับ**
ค่าเฉลี่ย 8.51 - 10.00	หมายความว่ามากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 6.51 - 8.50	หมายความว่ามาก
ค่าเฉลี่ย 4.51 - 6.50	หมายความว่าปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 4.50	หมายความว่าน้อย
ค่าเฉลี่ย 0.00 - 2.50	หมายความว่าน้อยมาก

ตอนที่ 3 สาเหตุของนักศึกษาที่ยกเลิกรายวิชาเรียน เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากนักศึกษาที่มายื่นคำร้องขอยกเลิกรายวิชาเรียนตลอดเดือนสิงหาคม และกันยายน พ.ศ.2552 โดยแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองพร้อมกับรอรับคืนในวันเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลปฐมภูมิที่ได้รับมาจากกลุ่มตัวอย่าง มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistic Package for Social Sciences) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ, ชั้นปี, คณะ, สาขาวิชา, การประกอบอาชีพในขณะที่กำลังศึกษาและคะแนนเฉลี่ยสะสม โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ย (Mean)

ตอนที่ 3 สาเหตุของนักศึกษาที่ยกเลิกรายวิชาเรียน โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเด็น

ทั้งนี้ ได้ทำการทดสอบ chi-square ซึ่งกำหนดค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัวอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์ประกอบที่มีระดับความคิดเห็นด้านครอบครัวมากที่สุด คือ ครอบครัวไม่มีความรักใคร่กัน ไม่สามารถช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาได้ รองลงมา คือ ครอบครัวไม่ค่อยให้การสนับสนุนในการศึกษา และครอบครัวมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา ปัจจัยด้านผู้สอนอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์ประกอบที่มีระดับความคิดเห็นด้านผู้สอน

มากที่สุด คือ ผู้สอนเข้าสอนไม่สม่ำเสมอ รองลงมา ผู้สอนสอนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งตอนเปิดภาคเรียน ไม่มีความเคารพและชื่นชอบในตัวอาจารย์ผู้สอน ผู้สอนไม่มีความเมตตาและเอื้ออาทร และผู้สอนสอนไม่ค่อยเข้าใจ อธิบายไม่ชัดเจนได้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา ปัจจัยด้านผู้เรียนอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์ประกอบที่มีระดับความคิดเห็นด้านผู้เรียนมากที่สุด คือ ลงทะเบียนเรียนไม่ตรงแผนการเรียน รองลงมาคือ ไม่ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนด เข้าเรียนไม่สม่ำเสมอ อ่านหนังสือไม่เต็มที่เมื่อใกล้สอบ ไม่สามารถทำข้อสอบได้เมื่อถึงเวลาสอบ และไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาที่เรียน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา ปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ สถานที่ สิ่งแวดล้อม เพื่อน ฯลฯ อยู่ในระดับมาก

โดยนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ยกเลิกรายวิชาเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.52 รองลงมาคือ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการคิดเป็นร้อยละ 25.33 สาเหตุเนื่องจากมีคะแนนสอบกลางภาคไม่เป็นที่พอใจ ไม่เข้าใจในเนื้อหากระบวนวิชาที่เรียน มีเวลาสอบใกล้กับวิชาอื่น (อ่านหนังสือไม่ทัน) เกรงว่าจะได้ลำดับขั้นไม่เป็นไปตามเป้าหมาย หรือลงทะเบียนได้อาจารย์ผู้สอนไม่ตรงตามความต้องการ

นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาครุศาสตร์ ขอยกเลิกรายวิชาเรียนร้อยละ 23.79 รองลงมาคือคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 18.80 เนื่องจากมีคะแนนสอบกลางเทอมไม่เป็นที่พอใจ ไม่เข้าใจในเนื้อหากระบวนวิชาที่เรียน เวลาสอบใกล้กับวิชาอื่น (อ่านหนังสือไม่ทัน) เกรงว่าจะได้ลำดับขั้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายลงทะเบียน ได้อาจารย์ผู้สอนไม่ตรงตามความต้องการ

นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ ที่ได้ยกเลิกรายวิชาเรียนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 5.56 เนื่องจากได้คะแนนสอบกลางเทอมไม่เป็นที่พอใจ มีเวลาสอบใกล้กับวิชาอื่น (อ่านหนังสือไม่ทัน) เกรงว่าจะได้ระดับคะแนน (เกรด) ไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่เข้าใจเนื้อหากระบวนวิชาที่เรียน

สาเหตุของนักศึกษาที่ยกเลิกรายวิชาเรียน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีเหตุผลที่ยกเลิกรายวิชาเรียนแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้สรุปเหตุผลของนักศึกษาที่ได้ยกเลิกรายวิชาเรียนที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม จำนวน 1,942 คน ซึ่งนักศึกษา 1 คน สามารถเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งเหตุผล สรุปได้ดังนี้

สาเหตุที่นักศึกษาได้ยกเลิกรายวิชาเรียน มากที่สุดคือมีคะแนนกลางเทอมไม่เป็นที่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 88.2 รองลงมาคือ ไม่เข้าใจเนื้อหากระบวนวิชาที่เรียน เวลาสอบใกล้กับวิชาอื่น (อ่านหนังสือไม่ทัน) เกรงว่าจะได้เกรดไม่เป็นไปตามเป้าหมายลงทะเบียน ได้อาจารย์ผู้สอนไม่ตรงตามความต้องการ และเหตุผลว่าต้องการย้ายสาขาวิชาน้อยที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6

แนวทางการลดจำนวนการยกเลิกรายวิชา ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

จากการศึกษาทำให้คณะผู้วิจัยได้แนวทางในการลดจำนวนการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ดังนี้

1. ผู้สอนควรมีการปรับพื้นฐานในวิชาเรียนให้กับนักศึกษาก่อนเริ่มทำการเรียนการสอน
2. ผู้สอนควรอธิบายเนื้อหาของวิชาเรียนให้กับนักศึกษาเพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาของรายวิชานั้นๆ รวมถึงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล
3. สำนักส่งเสริมวิชาการควรมีการประชาสัมพันธ์ รวมถึงจัดบุคลากรให้คำปรึกษาการยกเลิกรายวิชาเรียนโดยเฉพาะ
4. ผู้สอนควรมีสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายและครอบคลุมรายวิชา
5. ผู้สอนควรตระหนักและเข้าใจถึงพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาเป็นรายบุคคลด้วย
6. อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีส่วนในการดูแลนักศึกษา ให้คำปรึกษาในเรื่องการเรียนการสอนเนื่องจากที่ผ่านมาอาจารย์ที่ปรึกษามักจะให้ความเห็นชอบเมื่อมีนักศึกษามาปรึกษาการยกเลิกรายวิชาเรียนทุกครั้ง
7. นักศึกษาต้องตระหนักในหน้าที่การเรียน หากเห็นว่าไม่สามารถเรียนรายวิชานั้นต่อไปได้ ควรปรึกษาอาจารย์ประจำวิชาและอาจารย์ที่ปรึกษาก่อน

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาเพศหญิง มีการขอยกเลิกรายวิชาเรียนมากกว่าเพศชาย โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีการขอยกเลิกรายวิชาเรียนมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัจจัยด้านผู้เรียน กล่าวคือนักศึกษามีความรู้พื้นฐานไม่ดีพอ ขาดความรับผิดชอบ ไม่ชอบสาขาที่ได้รับการคัดเลือกลงทะเบียนไม่ตรงแผนการเรียน เข้าเรียนไม่สม่ำเสมอ อ่านหนังสือไม่ทันเมื่อใกล้สอบ ไม่สามารถทำข้อสอบได้เมื่อถึงเวลาสอบ ไม่เข้าใจเนื้อหาของวิชาที่เรียน ทำกิจกรรมมากเกินไป และขาดผู้แนะนำด้านการวางแผนการเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษาต้องการยกเลิกรายวิชาเรียนและเห็นว่าสามารถลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาอื่นได้ อีกทั้งยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรีบเรียนเนื่องจากยังอยู่ระดับชั้นปีที่ 1 ประกอบกับเกรงว่าจะได้รับระดับคะแนน (เกรด) ที่น้อย ซึ่งจะส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสมได้

ผลจากการวิจัยพบว่านักศึกษาที่ยกเลิกรายวิชาเรียนส่วนใหญ่อยู่ในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปทุมมาส รินคำและคณะ (2545) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องสภาพการถอนกระบวนวิชาโดยรับอักษร W ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2544 พบว่านักศึกษาที่ยกเลิกรายวิชามากที่สุด คือ นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่เกรงว่าจะสอบไม่ผ่าน อันเนื่องมาจากไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนมาตั้งแต่แรกแล้ว ประกอบกับเมื่อทราบคะแนนเก็บแล้วจึงต้องตัดสินใจเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งการขอยกเลิกรายวิชาเรียนถือว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด หากยังคงลงทะเบียนเรียนต่อไปอาจทำให้ได้รับระดับคะแนน (เกรด) ที่ไม่น่าพอใจได้

นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้สอน ซึ่งพบว่าผู้สอนเข้าสอนไม่สม่ำเสมอ ผู้สอนสอนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้ตอนเปิดภาคเรียน นักศึกษาไม่มีความเคารพและชื่นชอบในตัวอาจารย์ผู้สอน ผู้สอนไม่มีความเมตตาและเอื้ออาทร และผู้สอนสอนไม่เข้าใจ อธิบายไม่ชัดเจน ประกอบกับผู้สอนมักจะสั่งภาระงานโดยไม่มีการอธิบายอย่างชัดเจน จึงทำให้นักศึกษามีความลังเลและไม่มั่นใจในรายวิชานั้นๆ ส่วนหนึ่งจากงานวิจัยของหลายท่านสรุปตรงกันว่าสาเหตุของการออกกลางคันของผู้เรียนส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่พึงพอใจในตัวครูผู้สอนและวิธีการสอนของครูดังเช่น สุรพันธ์ ตันศรีวงษ์ (อ้างใน เกษตร เมืองทอง, 2544 : 9) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอนที่ดี จะก่อให้เกิดความมั่นใจในการสอนถ้าหากอาจารย์ผู้สอนได้มีการเตรียมการสอนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งทางด้านเนื้อหาเรื่องที่จะสอน วิธีการสอน ก็จะทำให้การสอนราบรื่น ถูกต้อง ไม่สับสน และทำให้อาจารย์ผู้สอนได้สอนตรงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ช่วยให้นักศึกษาสนใจ เชื่อมั่น และศรัทธาในตัวอาจารย์ผู้สอน ซึ่งจะทำให้การสอนประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

การเตรียมการสอนของอาจารย์จึงมีความสำคัญยิ่ง และมีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษา สอดคล้องกับ สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์ (อ้างใน กิตติศักดิ์ สารประดิษฐ์, 2549 : 24) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนอย่างหนึ่ง คือ ค่านิยมในตัวผู้สอน ผู้สอนมีประสบการณ์อาจสอนได้สนุกสนานหรือผู้สอนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคมดี มีความประพฤติเป็นที่ประทับใจเป็นที่เคารพรักของผู้เรียนจะเป็นตัวอย่างที่ผู้เรียนอยากจะเอาอย่าง

อย่างไรก็ตาม ในการเรียนการสอน อาจจะเกิดปัญหาจากตัวผู้สอนได้ตามที่เกษตร เมืองทอง (2544 : 11) ได้จำแนกลักษณะปัญหาเกี่ยวกับผู้สอนไว้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความไม่แจ่มแจ้งของเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะสอนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถแยกแยะเกี่ยวกับรายละเอียดได้เมื่อนักศึกษาไม่เข้าใจ ปัญหาที่สำคัญก็คือ การที่ครูมีความรู้น้อยจะทำให้ครูขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และนักศึกษาเองก็ขาดความเชื่อมั่นในตัวครูเช่นกัน

2. ผู้สอนไม่มีความตั้งใจสอนและไม่มีการพัฒนาความรู้ของตน ปัญหาในด้านนี้เกิดขึ้นเสมอเมื่อตัวครูเองไม่ได้ตั้งใจจะเป็นครูตั้งแต่ที่แรก อาจเป็นเพราะว่าหางานอื่นทำยังไม่ได้หรือติดรับทุนดังนั้นเมื่อครูขาดความตั้งใจแล้วก็ขาดการเตรียมการสอนจึงทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพลดน้อยลง

3. ผู้สอนขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการสอน เนื่องจากจบสายวิศวกรรม หรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่ไม่ได้มีวิชาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือวิธีสอน เช่น สอนเร็วเกินไป วิธีการสอนไม่น่าสนใจ ปัญหาด้านนี้จะเกิดขึ้นมากกับครูที่จบมาใหม่ๆ แต่ถ้าหากมีความตั้งใจจริง พยายามศึกษาจากครูที่มีความรู้และความชำนาญ ก็จะช่วยได้มาก ประการสำคัญถ้าหน่วยงานนั้นจัดปฐมนิเทศหรือมีการอบรมให้ความรู้กับครูใหม่ๆ นี้ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ รัตนา พุ่มไพศาล (อ้างใน จรูญ แสงสาคร, 2533: 13) ยังได้ให้ข้อแนะนำว่า ในการสอนควรใช้วิธีการสอนหลายๆ วิธีร่วมกัน เช่น การสอนด้วยการบรรยายอย่างเดียว ควรเปลี่ยนมาเป็นแบบบรรยายประกอบด้วยเทคนิคอื่นๆ ได้แก่ การอภิปราย การใช้อุปกรณ์ การสาธิต การให้ทดลองและทำจริง วิธีการสอนต่างๆ ควรคัดเลือกให้เหมาะสมกับความมุ่งหมาย ของการเรียน ไม่มีวิธีการสอนวิธีเดียวที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ รวมถึงการจัดอุปกรณ์ การเรียนการสอนให้มีเหมาะสม

ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่าครอบครัวไม่มีความรักใคร่กัน ไม่สามารถช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ได้ ครอบครัวไม่ค่อยให้การสนับสนุนในการศึกษา และครอบครัวมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษา

จะเห็นได้ว่าครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้การศึกษา เนื่องจากยังอยู่ในช่วง ของวัยรุ่น การตัดสินใจต่างๆ จึงอิทธิพลอย่างมากต่อตัวผู้เรียนและครอบครัว

ดังนั้น การยกเลิกรายวิชาเรียนจึงเป็นการแก้ปัญหาด้านการเรียนที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียน ซึ่งหากผู้เรียนยังคงลงทะเบียนเรียนต่อไป ทั้งๆ ที่ตนเองรู้แล้วว่าคะแนนเก็บมีมากน้อยเพียงใดแล้ว ก็อาจได้รับระดับคะแนน (เกรด) ที่จะส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยและอาจนำไปสู่การออกกลางคัน และพ้นสภาพนักศึกษาได้ในที่สุด สอดคล้องกับแนวความคิดของ สาคร อัฒจักร (อ้างใน อารี ผสานสินธุวงศ์, 2550 : 12) ซึ่งพบว่า ผู้เรียนที่มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในระดับ D โดยเฉลี่ยแล้วจะมีแนวโน้ม ที่จะออกกลางคันสูงมาก และก่อนหน้านี้ก็ได้มีผลการศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างเศรษฐกิจและสังคม สติปัญญา การขาดเรียน ผลการเรียนและการออกกลางคันซึ่งชี้ให้เห็น ว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ควรจัดทำปฏิทินการศึกษาในแต่ละภาคการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาใช้ในการจัดทำแผนการศึกษา และสามารถลงทะเบียนกระบวนวิชาเรียน เพื่อสำเร็จ การศึกษาได้ภายในระยะเวลาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้กำหนดตามปฏิทินการศึกษา ในแต่ละภาคการศึกษา เพื่อเป็นเป้าหมายหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แต่ยังมีนักศึกษา ส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ หรือแต่ยังมีนักศึกษาส่วนหนึ่ง ที่ไม่สามารถสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ หรือลงทะเบียนได้แล้วแต่ไม่สามารถ เรียนต่อจนตลอดภาคการศึกษาได้ จึงต้องยกเลิกรายวิชาเรียนหลังจากพ้นกำหนดเวลาของการ ยกเลิกรายวิชาเรียน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี

2. เพื่อเป็นการลดจำนวนการยกเลิกรายวิชาเรียน โดยไม่จำเป็นของนักศึกษาให้น้อยลง คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ควรเสนอแนะให้อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาเพิ่มการดูแลและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาเกี่ยวกับการทำแผนการลงทะเบียนกระบวนวิชาให้มากขึ้น เพื่อป้องกันการลงทะเบียนผิดพลาดของนักศึกษา เช่น ลงทะเบียนกระบวนวิชาเรียนได้แต่มีเวลาสอนใกล้กับวิชาอื่นทำให้อ่านหนังสือไม่ทัน หรือลงทะเบียนตามเพื่อนๆ เป็นต้น โดยที่อาจจัดโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนในช่วงเวลานอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติเป็นกรณีพิเศษ หรือมีโครงการให้รุ่นพี่ช่วยกวดวิชาแก่รุ่นน้อง ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาที่ยังไม่ทำใจในเนื้อหากระบวนวิชาเรียนอย่างถ่องแท้ สามารถจะเรียนเพิ่มเติมกับโครงการดังกล่าวได้โดยไม่ต้องการยกเลิกรายวิชาเรียนและยังเป็นการเพิ่มความรู้ให้แก่นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย และเพื่อข้อมูลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชา เพื่อหาสาเหตุการยกเลิกรายวิชาเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาในการบริหารการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหากระบวนวิชาที่เรียนอย่างถ่องแท้

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยของการยกเลิกรายวิชาเรียนของแต่ละคณะอย่างละเอียด แล้วนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา

3. ควรมีการศึกษาวิจัยให้ทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้นักศึกษายกเลิกรายวิชาเฉพาะกรณี เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการยกเลิกรายวิชาให้น้อยลงและแนะแนวการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาต่อไป

4. ควรมีการศึกษาวิจัยให้ทราบถึงสาเหตุของการออกกลางคันของนักศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อนำข้อค้นพบมาใช้ประโยชน์ในการแนะแนวการศึกษาให้แก่นักศึกษาต่อไป

5. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้ประชากรนักศึกษาในจำนวนน้อย ผลการวิจัยจึงอาจมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้น จึงควรสนับสนุนให้มีการวิจัยในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องไปอีกระยะหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ สารประดิษฐ์. **การศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเทคโนโลยีสยาม.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2549.

เกษตร เมืองทอง. **สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ภาควิชาครุศาสตร์ไฟฟ้า คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.** กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2544.

จรูญ แสงสาคร. **สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2532.

ปทุมมาศ รินคำ และคณะ. **สภาพการถอนกระบวนวิชาโดยรับอักษร W ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2544.** เชียงใหม่ : สำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

ราชภัฏเชียงใหม่, มหาวิทยาลัย. **คู่มือนักศึกษาปีการศึกษา 2552.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2552.

วิจัยและพัฒนา, สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. **การศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2544-2546.** นครสวรรค์ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2548.

วุฒิพงษ์ ทองก้อน และคณะ. **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพ้นสภาพนักศึกษาของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.** สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 2540.

สุทัศน์ ขันเลข. **สาเหตุการลาออกและพ้นสภาพการเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.** เชียงใหม่ : คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

สุภาพร อัศวโรจน์. **สาเหตุของการออกกลางคันและไม่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.** กรุงเทพฯ : คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2549.

อารี ผสานสินธุวงศ์. **สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ชั้นปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2549.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 2550.

อุไรรัตนา โพธิ์แก้ว. **สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา สาขาศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในเขตการศึกษา 6 พ.ศ.2536.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

บทปริทัศน์

ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

โดย รศ.ดร.วรรณวดี ม้าลำพอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การยกเลิกรายวิชาเรียนของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ซึ่งมหาวิทยาลัยได้เตรียมรองรับเรื่องนี้ไว้แล้ว โดยมีกฎ ระเบียบ และข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการยกเลิกรายวิชาเรียน เพื่อให้โอกาสแก่นักศึกษาในการพิจารณาตัดสินใจว่าควรยกเลิกรายวิชาเรียนหรือไม่ และช่วยให้ระบบการบริหารทางวิชาการมีความชัดเจน ซึ่งถ้าจำนวนนักศึกษาที่ขอยกเลิกรายวิชาเรียนในแต่ละภาคเรียนมีมาก อาจเป็นปัญหาในการบริหารการจัดวิชาเรียนในภาคเรียนต่อๆ ไป

การมีระเบียบให้นักศึกษายกเลิกรายวิชาเรียนได้ ช่วยให้นักศึกษาที่พบปัญหาในการเรียนรายวิชานั้นมีทางออก มีโอกาสปรับแผนการเรียนของงานเพื่อนำไปสู่สัมฤทธิผลของการเรียน ถ้านักศึกษาไม่สามารถยกเลิกรายวิชาเรียนได้ ต้องอยู่กับปัญหาการเรียนจนถึงการสอบปลายภาค อาจเป็นผลให้ได้รับการประเมินผลเกรด E หรือ D ซึ่งเป็นการบั่นทอนกำลังใจสร้างความผิดหวัง มีผลต่อนักศึกษาทั้งด้านอารมณ์สังคม สำหรับนักศึกษาที่ไม่เข้มแข็งพอ

การที่ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนของมหาวิทยาลัยได้พบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักศึกษาที่ขอยกเลิกรายวิชาเรียนทุกภาคเรียน จึงสนใจที่จะหาคำตอบว่าเป็นเพราะเหตุใดนักศึกษาจึงยกเลิกรายวิชาเรียน โดยใช้วิธีการวิจัยในการหาคำตอบนับว่าเป็นเรื่องดีและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานในหน่วยงานบริการงานวิชาการที่ควรใช้วิธีการวิจัยไปสู่การวางแผน การแก้ปัญหาและการพัฒนางาน

สำหรับผลของการวิจัยในครั้งนี้ยังได้คำตอบในภาพกว้าง ทำให้การนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาทำได้ไม่ตรงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง ถ้าทำการวิเคราะห์ปัจจัยให้ลึกไปถึง ชั้นปี รายวิชา ผู้สอน จะทำให้สาเหตุของการยกเลิกรายวิชาชัดเจนขึ้น โดยที่ข้อมูลที่เก็บมาแล้วโดยแบบสอบถามสามารถนำมาวิเคราะห์ได้หลายแง่มุม นอกจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ควรใช้เครื่องมือหรือวิธีการอื่นในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น สัมภาษณ์หรือใช้แบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนการเรียนของนักศึกษา สัมภาษณ์นักศึกษาอาจสุ่มจากนักศึกษาที่มายื่นใบขอยกเลิก ถ้าแบบฟอร์มขอยกเลิกมีหัวข้อให้นักศึกษาบอกเหตุผลในการขอยกเลิกก็ควรวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ด้วย นักศึกษาเองจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีที่สุด จะใช้วิธีใดที่จะได้ข้อมูลลึกๆ จากนักศึกษา ถ้าศึกษาให้ได้สาเหตุที่แท้จริงได้จะทำให้แก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปไว้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามต้องขอชื่นชมที่ผู้วิจัยพยายามใช้วิธีการวิจัย เพื่อนำมาสู่การพัฒนาระบบงานและเสนอให้ดำเนินการเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของผลการวิจัยครั้งนี้ ขอให้นำผลการวิจัยเสนอตัวผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน เพื่อนำเสนอขอความคิดเห็นในการดำเนินการเพื่อลดจำนวนนักศึกษาที่ขอยกเลิกรายวิชาเรียนต่อกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยและสภาวิชาการ

ผลต่างที่เท่ากันในชุดของลำดับ

รศ.ประสิทธิ์ กิจจนศิริ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผลต่างที่เท่ากันในชุดของลำดับ

รศ.ประสิทธิ์ กิจจนศิริ
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

ในการศึกษาเกี่ยวกับลำดับของจำนวนต่างๆ ปรากฏว่าผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันในลำดับชุดเดียวกันอาจมีค่าเท่ากันหรืออาจแตกต่างกัน ลำดับ 1, 3, 5, 7, 9, ... มีผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันเป็น 2, 2, 2, 2, 2, ... ซึ่งมีค่าเท่ากันทั้งหมด สำหรับลำดับ 1, 4, 9, 16, 25, ... มีผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันเป็น 3, 5, 7, 9, 11, ... กรณีที่ผลต่างดังกล่าวมีค่าแตกต่างกัน เมื่อนำผลต่างเหล่านั้นมาจัดเรียงเป็นลำดับชุดใหม่และหาผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันในลำดับชุดใหม่นั้นอาจได้ผลต่างที่เท่ากันหรืออาจไม่เท่ากัน เป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งได้ผลต่างที่เท่ากันทั้งหมดและไม่เป็นศูนย์ ผลต่างที่เท่ากันที่ได้มาจากลำดับต่างชุดกันนั้นบางกรณีมีค่าต่างกันแต่บางกรณีจะมีค่าเท่ากันและยังปรากฏอีกว่าผลต่างที่เท่ากันที่ได้มาจากลำดับชุดที่ต่างกันนั้นอาจได้มาจากจำนวนครั้งที่แตกต่างกัน ในการหาผลต่างดังกล่าวสำหรับลำดับที่อยู่ในรูป 1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, ... เมื่อ a เป็นจำนวนเต็มบวก ปรากฏว่าได้ผลต่างที่เท่ากันมีความสัมพันธ์กับค่าของ a และผลต่างดังกล่าวอยู่ในลำดับชุดใหม่ที่มีอันดับต่างๆ กัน ซึ่งสัมพันธ์กับค่าของ a อีกด้วย

คำสำคัญ : ลำดับ เลขยกกำลัง ผลต่างที่เท่ากัน

ABSTRACT

For a given sequence of number $a_1, a_2, a_3, ...$, the difference between a_i and a_{i+1} may not equal for each i=1, 2, 3, ... For example, a sequence 1, 3, 5, 7, 9, ... We see that the difference between a_i and the next number is 2, 2, 2, 2, 2, ..., but for a sequence 1, 4, 9, 16, 25, ... we get a sequence 3, 5, 7, 9, 11, ... In the latter case that we get a non-constant sequence, we can continue the same arguments until we get a non-zero constant sequence c, c, c,... where $c \neq 0$.

In this research, we consider a sequence 1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, ... where a is a positive integer. We describe the relations between a and a sequence of the difference of a^i and the next number.

Keyword : Sequence, Exponential, Equal Difference

บทนำ

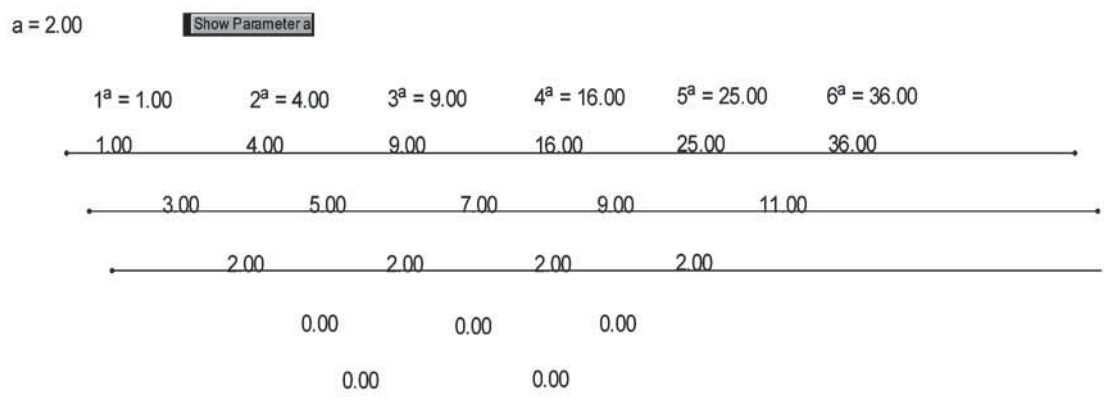
จำนวนที่ปรากฏอยู่ในลำดับต่างๆ เมื่อนำมาหาผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันโดยไม่คิดเครื่องหมายอาจมีค่าเท่ากันหรืออาจแตกต่างกัน กรณีที่ผลต่างดังกล่าวมีค่าแตกต่างกัน เมื่อนำผลต่างเหล่านั้นมาจัดเรียงเป็นลำดับชุดใหม่แล้วหาผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันในลำดับชุดใหม่นั้น อาจได้ผลต่างที่เท่ากันหรือไม่เท่ากันอีกเป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งได้ผลต่างเท่ากันทั้งหมดและไม่เป็นศูนย์ ดังเช่น 1^2, 2^2, 3^2, 4^2, 5^2, ... ผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันได้แก่ 3, 5, 7, 9, ... และเมื่อหาผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันในลำดับชุดที่ได้ใหม่ดังกล่าว จะได้ 2, 2, 2, ... ซึ่งเท่ากันหมด เห็นได้ว่าผลต่างที่ได้ในครั้งแรกแตกต่างกัน สำหรับผลต่างที่ได้ในครั้งที่สองมีค่าเท่ากันหมดและไม่เป็นศูนย์ แต่ลำดับ 1^3, 2^3, 3^3, 4^3, 5^3, ... คำนวณหาผลต่างครั้งแรกเป็น 7, 19, 37, 61, 91, ... เมื่อนำมาหาผลต่างครั้งต่อไปจะได้ดังนี้ 12, 18 24, 30, ... และจะได้ผลต่างในครั้งที่สามเป็น 6, 6, 6, ... ซึ่งเท่ากันหมด สำหรับลำดับในชุดอื่นๆ ในรูป 1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, ... อาจได้ผลต่างที่เท่ากันหมดเป็นเท่าไรและในครั้งที่เท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับค่าของ a

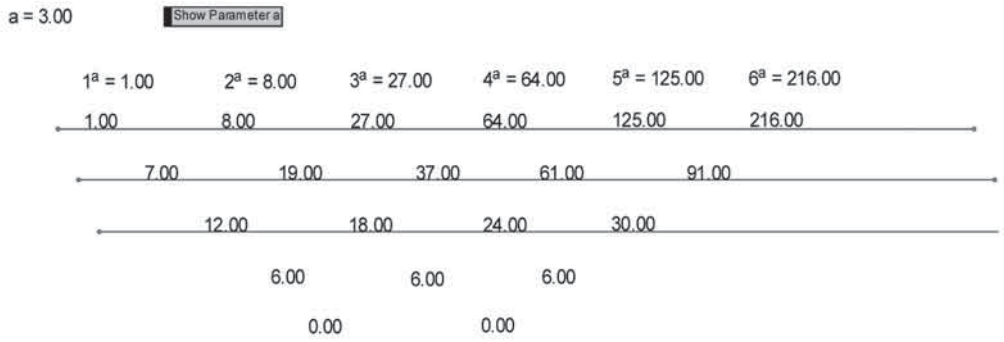
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

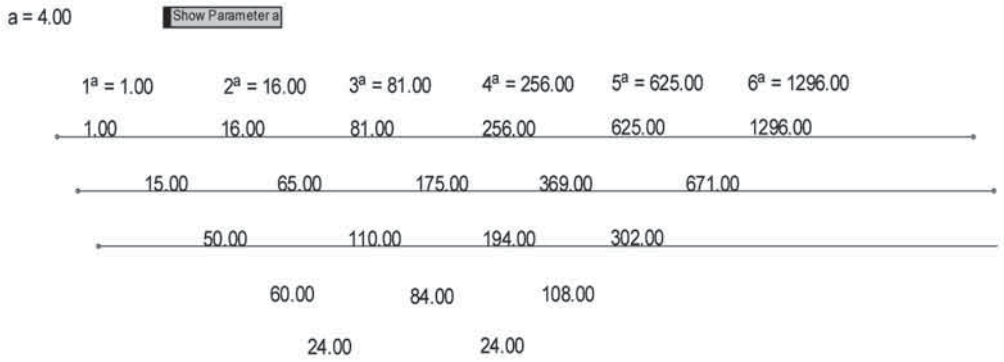
เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนที่เป็นเลขยกกำลังกับค่าของผลต่างที่เท่ากันหมดในชุดสุดท้ายของลำดับที่อยู่ในรูป 1^a,2^a,3^a,4^a, 5^a, ... เมื่อ a เป็นจำนวนเต็มบวก

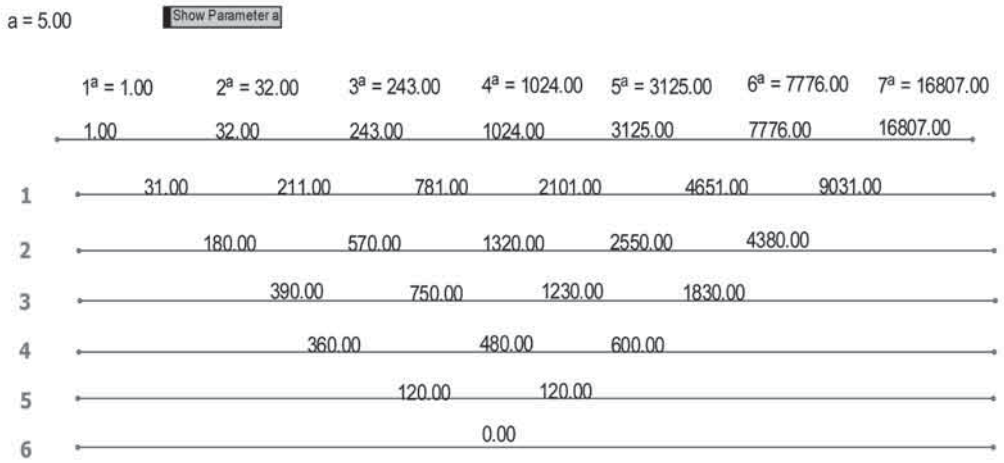
วิธีดำเนินการวิจัย

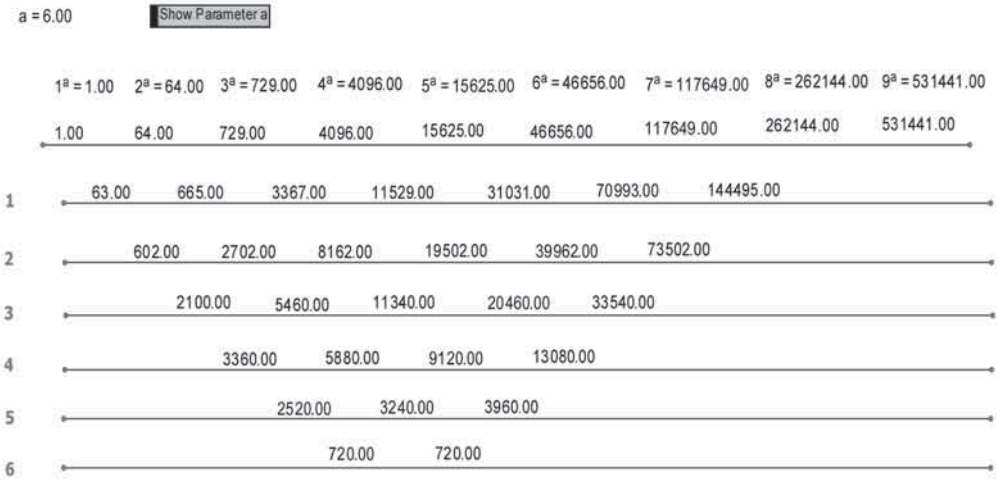
กำหนดลำดับในรูป 1^a,2^a,3^a,4^a,5^a, ... เมื่อ a เป็นจำนวนเต็มบวกแล้วหาผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันในแต่ละชุดจนกระทั่งได้ผลต่างที่เท่ากันทั้งหมด สังเกตค่าของผลต่างที่เท่ากันและค่าของ a นำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กัน ดังนี้

a = 3.00
Show Parameter a
1ª = 1.00
2ª = 8.00
3ª = 27.00
4ª = 64.00
5ª = 125.00
6ª = 216.00
1.00
8.00
27.00
64.00
125.00
216.00
7.00
19.00
37.00
61.00
91.00
12.00
18.00
24.00
30.00
6.00
6.00
6.00
0.00
0.00

a = 4.00
Show Parameter a
1ª = 1.00
2ª = 16.00
3ª = 81.00
4ª = 256.00
5ª = 625.00
6ª = 1296.00
1.00
16.00
81.00
256.00
625.00
1296.00
15.00
65.00
175.00
369.00
671.00
50.00
110.00
194.00
302.00
60.00
84.00
108.00
24.00
24.00

a = 5.00
Show Parameter a
1ª = 1.00
2ª = 32.00
3ª = 243.00
4ª = 1024.00
5ª = 3125.00
6ª = 7776.00
7ª = 16807.00
1.00
32.00
243.00
1024.00
3125.00
7776.00
16807.00
1
31.00
211.00
781.00
2101.00
4651.00
9031.00
2
180.00
570.00
1320.00
2550.00
4380.00
3
390.00
750.00
1230.00
1830.00
4
360.00
480.00
600.00
5
120.00
120.00
6
0.00

a = 6.00
Show Parameter a
1ª = 1.00
2ª = 64.00
3ª = 729.00
4ª = 4096.00
5ª = 15625.00
6ª = 46656.00
7ª = 117649.00
8ª = 262144.00
9ª = 531441.00
1.00
64.00
729.00
4096.00
15625.00
46656.00
117649.00
262144.00
531441.00
1
63.00
665.00
3367.00
11529.00
31031.00
70993.00
144495.00
2
602.00
2702.00
8162.00
19502.00
39962.00
73502.00
3
2100.00
5460.00
11340.00
20460.00
33540.00
4
3360.00
5880.00
9120.00
13080.00
5
2520.00
3240.00
3960.00
6
720.00
720.00

พิจารณาลำดับ $1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, ...$

ชุดที่ 1 ของผลต่างเป็น

$$2^a-1^a,\ 3^a-2^a,\ 4^a-3^a,\ 5^a-4^a, 6^a-5^a,\ ...$$

ชุดที่ 2 ของผลต่างเป็น

$$(3^a-2\cdot 2^a+1^a),(4^a-2\cdot 3^a+2^a),(5^a-2\cdot 4^a+3^a),(6^a-2\cdot 5^a+4^a),...$$

ชุดที่ 3 ของผลต่างเป็น

$$(4^a-3\cdot 3^a+3\cdot 2^a-1^a),(5^a-3\cdot 4^a+3\cdot 3^a-2^a),(6^a-3\cdot 5^a+3\cdot 4^a-3^a),...$$

ชุดที่ 4 ของผลต่างเป็น

$$(5^a-4\cdot 4^a+6\cdot 3^a-4\cdot 2^a+1^a),(6^a-4\cdot 5^a+6\cdot 4^a-4\cdot 3^a+2^a),\ ...$$

ในกรณีที่ a=1
ได้ชุดที่ 1 ของผลต่างเป็น $2^1-1^1 = 1$

ในกรณีที่ a=2
ได้ชุดที่ 2 ของผลต่างเป็น $3^2-2\cdot 2^2+1^2 = 2$

ในกรณีที่ a=3
ได้ชุดที่ 3 ของผลต่างเป็น $4^3-3\cdot 3^3+3\cdot 2^3-1^3 = 6$

ในกรณีที่ a=4
ได้ชุดที่ 4 ของผลต่างเป็น $5^4-4\cdot 4^4+6\cdot 3^4-4\cdot 2^4+1^4 = 24$

สังเกตเห็นว่า ได้ผลต่างเท่ากันในชุดที่เท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับค่าของ a เช่นในกรณีที่ a=3 ได้ผลต่างเท่ากันในชุดที่ 3 เป็นต้น สำหรับกรณีที่ a=1 ย่อมได้ผลต่างเท่ากันในชุดที่ 1 และจะได้ค่าของผลต่างเป็น 1 ทั้งนี้เพราะว่าผลต่างในชุดที่ 1 คือ

$2^a-1^a, 3^a-2^a, 4^a-3^a, 5^a-4^a, ...$ ซึ่งได้เป็น $2^1-1^1, 3^1-2^1, 4^1-3^1, 5^1-4^1, ...$
นั่นคือได้ผลต่างเป็น 1, 1, 1, 1, ... ซึ่งเป็นผลต่างชุดที่ 1
ในกรณีที่ a เป็นจำนวนเต็มซึ่งมากกว่า 1 ย่อมได้ผลต่างที่เท่ากันอยู่ในชุดที่ 2 หรือ 3 หรืออื่นๆ

ต่อไปนี้จะวิเคราะห์ผลต่างของจำนวนที่อยู่ถัดกันในลำดับชุดต่างๆ โดยพิจารณาผลต่างที่ได้ในชุดที่ 2 ของลำดับ $1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, \ldots$ ดังนี้
สำหรับผลต่างที่ได้ในชุดที่ 2 เมื่อ a=2 ดังนี้

$$(3^a - 2\cdot 2^a + 1^a), (4^a - 2\cdot 3^a + 2^a), (5^a - 2\cdot 4^a + 3^a), (6^a - 2\cdot 5^a + 4^a), \ldots$$
$$= (3^2 - 2\cdot 2^2 + 1^2), (4^2 - 2\cdot 3^2 + 2^2), (5^2 - 2\cdot 4^2 + 3^2), (6^2 - 2\cdot 5^2 + 4^2), \ldots$$

พิจารณา $3^2 - 2\cdot 2^2 + 1^2$

$$= (1)\frac{2!}{2!}(3)^2 + (-1)\frac{2!}{(2-1)!}(2)^2 + (-1)^2\frac{2!}{2!}(1)^2$$

เขียนให้อยู่ในอีกรูปแบบหนึ่งได้เป็น

$$(-1)^0\binom{2}{0}(3)^2 + (-1)^1\binom{2}{1}(2)^2 + (2-1)^2\binom{2}{2}(1)^2$$
$$= \sum_{m=0}^{2}(-1)^m\binom{2}{m}(2-m+1)^2$$

สำหรับผลต่างที่ได้ในชุดที่ 3 เมื่อ a=3 ดังนี้

$$(4^a - 3\cdot 3^a + 3\cdot 2^a - 1^a), (5^a - 3\cdot 4^a + 3\cdot 3^a - 2^a), (6^a - 3\cdot 5^a + 3\cdot 4^a - 3^a), \ldots$$
$$= (4^3 - 3\cdot 3^3 + 3\cdot 2^3 - 1^3), (5^3 - 3\cdot 4^3 + 3\cdot 3^3 - 2^3), (6^3 - 3\cdot 5^3 + 3\cdot 4^3 - 3^3), \ldots$$

พิจารณา $4^3 - 3\cdot 3^3 + 3\cdot 2^3 - 1^3$

$$= (1)\frac{3!}{3!}(4)^3 + (-1)\frac{3!}{(3-1)!}(3)^3 + (-1)^2\frac{3!}{(3-2)!}(2)^3 + (-1)^3\frac{3!}{(3-3)!}(1)^3$$
$$= (-1)^0\binom{3}{0}(4)^3 + (-1)^1\binom{3}{1}(3)^3 + (2-1)^2\binom{3}{2}(2)^3 + (2-1)^3\binom{3}{3}(1)^3$$
$$= \sum_{m=0}^{3}(-1)^m\binom{3}{m}(3-m+1)^3$$

สำหรับผลต่างที่ได้ในชุดที่ 4 เมื่อ a=4 ดังนี้

$$(5^a - 4\cdot 4^a + 6\cdot 3^a - 4\cdot 2^a + 1^a), (6^a - 4\cdot 5^a + 6\cdot 4^a - 4\cdot 3^a + 2^a), \ \ldots$$
$$= \ (5^4 - 4\cdot 4^4 + 6\cdot 3^4 - 4\cdot 2^4 + 1^4), (6^4 - 4\cdot 5^4 + 6\cdot 4^4 - 4\cdot 3^4 + 2^4), \ \ldots$$

พิจารณา $5^4 - 4\cdot 4^4 + 6\cdot 3^4 - 4\cdot 2^4 + 1^4$

$$= \ (1)\frac{4!}{4!}(5)^4 + (-1)\frac{4!}{(4-1)!}(4)^4 + (-1)^2\frac{4!}{(4-2)!}(3)^4 + (-1)^3\frac{4!}{(4-3)!}(2)^4 +$$

$$= \ \binom{4}{0}(4+1)^4 - \binom{4}{1}\cdot 4^4 + \binom{4}{2}\cdot 3^4 - \binom{4}{3}\cdot 2^4 + \binom{4}{4}1^4$$

$$= \ (-1)^0\binom{4}{0}(4+1)^4 + (-1)^1\binom{4}{1}\cdot 4^4 + (-1)^2\binom{4}{2}\cdot 3^4 + (-1)^3\binom{4}{3}\cdot 2^4 + (-1)^4\binom{4}{4}1^4$$

$$= \ \sum_{m=0}^{4}(-1)^m\binom{4}{m}(4-m+1)^4$$

ผลการวิจัย

สำหรับลำดับ $1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, \ldots$

กรณี a=2 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 2 มีค่าเป็น

$$\sum_{m=0}^{2}(-1)^m\binom{2}{m}(2-m+1)^2 = 2 = 2!$$

a=3 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 3 มีค่าเป็น

$$\sum_{m=0}^{3}(-1)^m\binom{3}{m}(3-m+1)^3 = 6 = 3!$$

a=4 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 4 มีค่าเป็น

$$\sum_{m=0}^{4}(-1)^m\binom{4}{m}(4-m+1)^4 = 24 = 4!$$

สังเกตเห็นว่าผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ a มีค่าเป็น a!
สำหรับลำดับในรูปแบบอื่น เช่น 2^a, 4^a, 6^a, 8^a, 10^a, ...
ได้ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ a มีค่าเป็น $a!\cdot 2^a$
เช่น a=2 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 2 มีค่าเป็น $2!\cdot 2^2 = 8$
a=3 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 3 มีค่าเป็น $3!\cdot 2^3 = 48$
a=4 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 4 มีค่าเป็น $4!\cdot 2^4 = 384$
a=5 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 5 มีค่าเป็น $5!\cdot 2^5 = 3840$

สำหรับลำดับในรูปแบบอื่น เช่น k^a, $(2k)^a$, $(3k)^a$, $(4k)^a$, $(5k)^a$, ... เมื่อ $k \neq 0$
ได้ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ a มีค่าเป็น $a!\cdot k^a$
เช่น a=2 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 2 มีค่าเป็น $2!\cdot k^2$
a=3 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 3 มีค่าเป็น $3!\cdot k^3$
a=4 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 4 มีค่าเป็น $4!\cdot k^4$
a=5 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ 5 มีค่าเป็น $5!\cdot k^5$

สำหรับลำดับ 1^a, 3^a, 5^a, 7^a, 9^a, ...ได้ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ a เป็นอย่างเดียวกันกับลำดับ 2^a, 4^a, 6^a, 8^a, 10^a, ...

สรุปผล

ลำดับ 1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, ...
ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น a!
เช่น a=2 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น 2! = 2
a=3 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น 3! = 6
a=4 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น 4! = 24

สำหรับลำดับ 2^a, 4^a, 6^a, 8^a, 10^a, ...
ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น $a!\cdot 2^a$
เช่น a=2 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น $2!\cdot 2^2 = 8$
a=3 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น $3!\cdot 2^3 = 48$
a=4 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น $4!\cdot 2^4 = 384$
a=5 ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายมีค่าเป็น $5!\cdot 2^5 = 3840$

สำหรับลำดับในรูปแบบอื่น เช่น k^a, $(2k)^a$, $(3k)^a$, $(4k)^a$, $(5k)^a$, ... เมื่อ $k \neq 0$
ได้ผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันในบรรทัดที่ a มีค่าเป็น $a! \cdot k^a$
และสำหรับลำดับ 1^a, 3^a, 5^a, 7^a, 9^a, ...ได้ผลต่างซึ่ง**ไม่ใช่ศูนย์**ที่เท่ากันในบรรทัดสุดท้ายเป็นอย่างเดียวกันกับ ลำดับ 2^a, 4^a, 6^a, 8^a, 10^a, ... คือมีค่าเป็น $a! \cdot 2^a$

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ลำดับที่มีรูปแบบอื่นๆ เช่น 1^a, 2^a, 4^a, 7^a, 11^a, ... จะมีผลต่างซึ่งไม่ใช่ศูนย์ที่เท่ากันเป็นเท่าไรและอยู่ในชุดที่เท่าไร

บทปริทัศน์

ผลต่างที่เท่ากันในชุดของลำดับ

โดย รศ.จักรภพ วงศ์ละคร
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

การศึกษาความสัมพันธ์ของจำนวนและฟังก์ชัน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมและสร้างตัวแบบ (Model) ของปัญหาที่อยู่ในรูปแบบที่ซับซ้อนให้อยู่ในรูปแบบที่ง่าย ซึ่งจะต้องใช้กระบวนการสังเกต การเปรียบเทียบ การทดลอง ตลอดจนการคาดคะเน เพื่อให้ได้ความสัมพันธ์ที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้แก้ปัญหา

ดังนั้นการวิจัยเรื่อง ผลต่างที่เท่ากันในชุดของลำดับ ของ รศ.ประสิทธิ์ กิจจนศิริ นับว่าเป็นแบบอย่างที่ดี ที่จะช่วยสร้างกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาตั้งแต่ขั้นพื้นฐานเพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ จนถึงการนำไปประยุกต์ใช้กับความสัมพันธ์ของจำนวนและฟังก์ชันที่ซับซ้อนต่อไปได้เป็นอย่างดี

การสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา

Creation of Cartoon Character using Lanna Identity

นางสาวระรินทร์ โรจนวัฒนวุฒิ

การสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา
Creation of Cartoon Character using Lanna Identity

นางสาวระรินทร์ โรจนวัฒนาวุฒิ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยการวิจัยเชิงพัฒนา การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา และศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง การสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาใช้กระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครจากภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ร่างภาพเชิงจิตรกรรมฝาผนังแล้วพัฒนาสัดส่วนองค์ประกอบทางกายภาพของตัวละครเป็นลักษณะตัวละครการ์ตูนที่มีอัตลักษณ์ล้านนาและมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชันได้ ประเมินประสิทธิภาพของลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาและด้านการพัฒนาสื่อ ประเมินความพึงพอใจในรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าการผลิตการ์ตูนสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก สามารถนำไปใช้ในภาพยนตร์แอนิเมชันได้ และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อลักษณะตัวละครการ์ตูนที่สร้างสรรค์โดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ควรมีการพัฒนาลักษณะตัวละครการ์ตูนสู่ภาพยนตร์แอนิเมชันเพื่อนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ล้านนาต่อสังคมไทยผ่านสื่อที่มีความสากลต่อไป

คำสำคัญ : ลักษณะตัวละครการ์ตูน แอนิเมชัน อัตลักษณ์ล้านนา

ABSTRACT

The Mixed Method research consist of developmental research, qualitative research and experimental research aims to create cartoon character through Lanna identity and study the satisfaction of a representative group. The creation of cartoon character using lanna identity has an inspiration from the characters on mural painting in Wihan lai come, Phra Sigha temple by

drawing the original character and develops into capable Lanna characters which are able to expand to animation movie. These cartoon characters are evaluated by the experts in Lanna arts and evaluated the satisfaction by the representative students from Grade 6 students, Rajabhat Chiang Mai University Demonstration School. The statistics are analyzed by percentage and standard deviation.

The research result finds that the creation of cartoon character using Lanna identity has high efficiency which is able to develop in to animation movie. The representative group is extremely satisfy to the characters which created through Lanna identity. Therefore, Lanna cartoon characters should be developed to animation movie to present Lanna identity to international media.

Keyword : Cartoon character, Animation, Lanna identity

บทนำ

การ์ตูนมีอิทธิพลสำหรับเยาวชนต่อการพัฒนาประเทศชาติ ในด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ของการ์ตูน ไปจนถึงวัฒนธรรมที่สอดแทรกมากับการ์ตูน เช่น พฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน การแต่งกาย เป็นต้น (เอม อึ้งจิตรไพศาล, 2552 : 3) นิรันดร์ บุญยรัตพันธุ์ ได้กล่าวว่า *"สิ่งแรกที่เด็กจะชอบการ์ตูนนั้นเป็นลักษณะตัวการ์ตูน ถ้าถูกใจแล้วจะชอบทันที และพยายามติดตามเลียนแบบ"* การออกแบบภาพยนตร์การ์ตูนและภาพเคลื่อนไหวทั่วไปในปัจจุบันนั้นการออกแบบที่มีโดยรวมมักเป็นไปตามรูปแบบในเรื่อง การออกแบบลักษณะตัวละคร (Character Design) รูปแบบศิลปกรรม (Art Direction) มีลักษณะการออกแบบที่เหมือนศิลปกรรมสากลหรือค่อนไปในแบบอย่างศิลปะตะวันตกซึ่งลักษณะโดยรวมในเรื่องรูปร่าง รูปทรง สีสัน และลักษณะการเคลื่อนไหว (Animation Design) หรือลักษณะการดำเนินเรื่องที่ทำการออกแบบขึ้นมาตามแบบอย่าง หรือรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมทางตะวันตกเช่นเดียวกัน ส่วนที่ทำการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชันให้ดูมีลักษณะเป็นแบบอย่างศิลปะตะวันออก และศิลปกรรมแบบไทยนั้น ในปัจจุบันผลงานที่พบเห็นอยู่โดยทั่วไปก็คงยังมีสัดส่วนที่น้อยและยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องการศึกษาบันทึกเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นหลักฐานที่ชัดเจน (วิสิษฐ์ จันมา, 2547 : 1) ทั้งนี้ยังรวมถึงการ์ตูนที่มีลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปกรรมพื้นถิ่น เช่น รูปแบบศิลปกรรมภาคใต้ รูปแบบศิลปกรรมภาคอีสาน รูปแบบศิลปกรรมภาคเหนือ เป็นต้น

หากจะกล่าวถึงล้านนา หรือล้านนาไทยเป็นคำพื้นเมืองใช้เรียกอาณาบริเวณเมืองต่างๆ ที่อยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ชาวไทยภาคเหนือได้สร้างสมศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและวรรณกรรมต่างๆ ของตนเองขึ้นมา และได้สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวล้านนา จึงมีระเบียบแบบแผนเป็นของตนเอง มีกรอบชีวิตเป็นของตนเอง มีการดำเนินชีวิตแบบพื้นฐานเป็นของตนเอง ด้วยสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์

ได้กลายเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ดินแดนล้านนาเติบโตขึ้นมาอย่างบริสุทธิ์ เข้มแข็ง มีภาษา และวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

จิตรกรรมฝาผนังไม่เพียงแต่มีคุณค่าสูงยิ่งในทางการศึกษาด้านสุนทรียศาสตร์เท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ชีวิตความเป็นอยู่ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและขนบประเพณีของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้นด้วย ภาพพระราชวัง บ้าน วัดและอาคารอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นภาพ 2 มิติ การจัดองค์ประกอบบางครั้งแสดงเรื่องหลายตอนอยู่ในห้องภาพเดียวกัน ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ภาพเหล่านี้จะปรากฏให้เห็นความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมท้องถิ่นและโครงสร้างของสังคมถิ่นนั้น จิตรกรรมฝาผนังในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ จิตรกรรมเรื่องสังข์ทองนับว่ามีความโดดเด่นอย่างมาก เพราะนอกจากเขียนได้อย่างสวยงามน่าประทับใจแล้วยังเป็นงานที่ได้รับการยอมรับว่าแสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่นได้มากที่สุดจนนักวิชาการถึงกับกำหนดให้เป็นจิตรกรรมฝาผนังแบบสกุลช่างเชียงใหม่ (ชัยยศ อิษฎ์วรพันธ์, ภานุพงษ์ เสาหสม, 2543 : 87)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงอันหลากหลาย ตั้งแต่เรื่องทางการเมืองและธุรกิจ ไปจนถึงสุขภาพและความบันเทิง การรุกรานทางวัฒนธรรมจากสื่อโลกตะวันตกในรูปแบบต่างๆ ทำให้เยาวชนในแต่ละท้องถิ่นสร้างพฤติกรรมการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติและถูกสลายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนที่มาจากพื้นฐานของศิลปกรรมและวัฒนธรรมแบบอย่างของอัตลักษณ์ล้านนาขึ้นมา โดยเริ่มต้นทำการออกแบบลักษณะตัวละคร รูปแบบการสร้างสรรค์ในด้านศิลปกรรมทั้งหมดให้มีลักษณะของศิลปะล้านนา ด้วยอัตลักษณ์ทางด้านวิถีความเป็นอยู่และวัฒนธรรมการแต่งกาย โดยทำการประยุกต์ลักษณะศิลปะล้านนาให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น โดยศึกษาอัตลักษณ์ล้านนาจากจิตรกรรมฝาผนังเรื่อง สังข์ทองของวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ สื่อสารการออกแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนผ่านวรรณกรรมชาดกนอกนิบาตล้านนาเรื่อง เฉลียวฉลาด เพื่อสามารถทราบถึงกระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนล้านนาที่ยอมรับของเด็กเยาวชน แสดงลักษณะความงดงามของอัตลักษณ์ล้านนาให้เผยแพร่ตลอดจนถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของล้านนาและสามารถพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาให้มีประสิทธิภาพ

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อลักษณะตัวละครการ์ตูนที่ใช้อัตลักษณ์ล้านนาในการออกแบบ

สมมุติฐานการวิจัย

ลักษณะตัวละครการ์ตูนในวรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด มีความเป็นอัตลักษณ์ล้านนา และสามารถนำไปพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชันได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูน โดยนำตัวละครเอกจากวรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด จำนวน 7 ตัวละคร ได้แก่ เฉลียวฉลาด ศรีนงค์วัย พระราชา ศรีเฉลียว พ่อของเฉลียวฉลาด แม่ของเฉลียวฉลาด และพ่อของศรีนงค์วัย ผ่านกระบวนการในการสร้างตัวละครการ์ตูนเพื่อพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชัน โดยศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ล้านนาด้านการแต่งกาย ท่าทางและพฤติกรรม จากจิตรกรรมฝาผนัง เรื่อง สังข์ทอง ในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ ร่างภาพลายเส้นตามแบบอย่างและพัฒนาจากภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนัง เป็นภาพร่างลายเส้นดัดแปลงสัดส่วนให้เป็นแบบการ์ตูน ด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง จากนั้นนำภาพร่างลายเส้นไปสแกนเพื่อนำไปสร้างกราฟิก ใส่สีสันในโปรแกรม Adobe Illustrator CS5 ซึ่งเป็นต้นแบบลักษณะตัวละครสำหรับพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชัน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะตัวละครการ์ตูนล้านนาของวรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด ที่พัฒนารูปแบบจากจิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ด้านประชากร ได้แก่ ผู้ชม ประกอบด้วย ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านเทคนิคการผลิตสื่อเพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและเทคนิคการผลิตสื่อจำนวน 6 คน
- นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ลักษณะตัวละครการ์ตูนที่ใช้อัตลักษณ์ล้านนาในการออกแบบ
- แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา
- แบบประเมินความพึงพอใจต่อลักษณะตัวละครการ์ตูน

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ล้านนา ภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำ เรื่อง สังข์ทอง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาดและสื่อแอนิเมชัน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ตัวละครการ์ตูน

2. ศึกษากระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนไทย วิเคราะห์ลักษณะตัวละครในวรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่องเฉลียวฉลาด

3. สร้างสรรค์ลักษณะตัวละครการ์ตูน 4 ขั้นตอน

3.1 บันทึกภาพประเภทภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนัง เรื่อง สังข์ทอง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

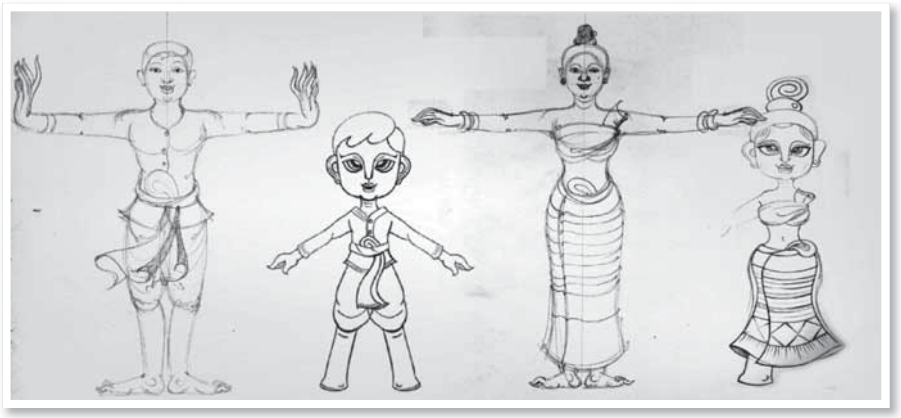
ภาพการบันทึกองค์ประกอบทางกายภาพของภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ

3.2 ขั้นพัฒนาแบบลักษณะองค์ประกอบต่างๆ ทางกายภาพของภาพบุคคลจากจิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำตามลักษณะ บุคลิกของตัวละครเอกจากวรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด

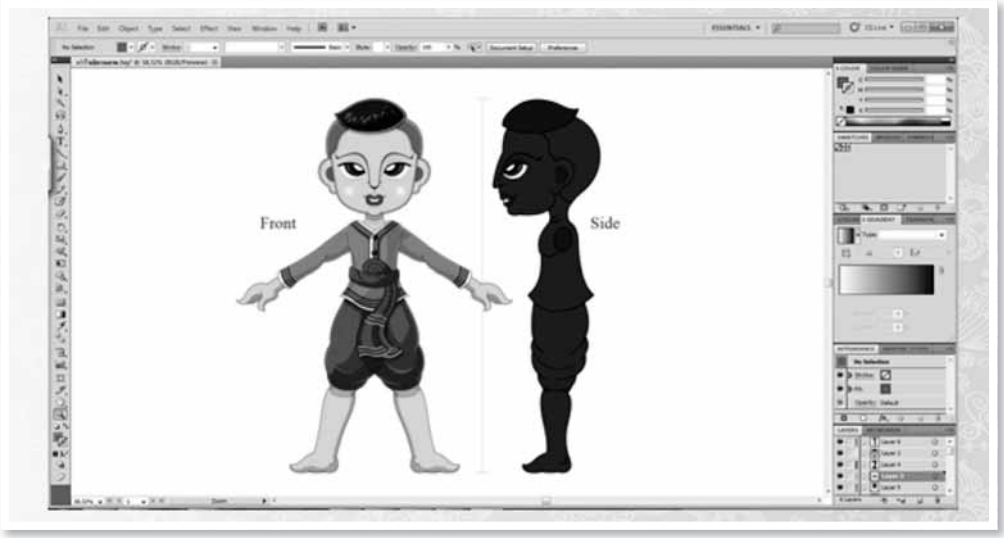
ภาพการพัฒนาภาพร่างเชิงจิตรกรรมฝาผนัง

3.3 ขั้นการร่างภาพพัฒนาลักษณะตัวละคร นำรูปแบบลายเส้นแบบภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ ทำการพัฒนาจากภาพแบบจิตรกรรมฝาผนังเป็นลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยลดขนาดสัดส่วนของลักษณะตัวละคร พัฒนาลักษณะขององค์ประกอบทางกายภาพของภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ

ภาพการพัฒนาภาพร่างเชิงจิตรกรรมฝาผนัง

3.4 ขั้นการพัฒนารูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนในกระบวนการทางคอมพิวเตอร์ นำภาพร่างลักษณะตัวละครการ์ตูนที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสแกนและวาดองค์ประกอบต่างๆ ในโปรแกรม Adobe Illustrator Cs5

ภาพการพัฒนาลักษณะตัวละครการ์ตูนในโปรแกรม Adobe Illustrator CS5

4. การหาประสิทธิภาพของลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา

นำรูปแบบการสร้างสรรค์ลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนานำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการผลิตสื่อ และหาประสิทธิภาพโดยใช้แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้แจงรายละเอียดและข้อตกลงเบื้องต้น วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. นำรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนที่ผ่านการประเมินประสิทธิภาพมาแสดงให้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3. สังเกตพฤติกรรมในการรับชมการ์ตูนของกลุ่มตัวอย่าง

4. ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนที่ใช้อัตลักษณ์ล้านนา โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ด้านประกอบด้วย ด้านข้อมูลทั่วไป และระดับความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาประสิทธิภาพของสื่อจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการวัดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการแสดงรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาออกแบบ วิเคราะห์แบบสอบถามใช้ค่าเฉลี่ย (Arithemetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การประเมินความพึงพอใจภายหลังการรับชมรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนที่ใช้อัตลักษณ์ล้านนาในการออกแบบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Arithemetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลของการนำกระบวนการพัฒนารูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนไทยมาใช้ในการกำหนดรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนที่มีอัตลักษณ์ล้านนา ได้กำหนดรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนตามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นกระบวนการคิด (Thinking Process) เพื่อการสังเคราะห์บุคลิกลักษณะตัวละครการ์ตูนจากวรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด ขั้นกำหนดกรอบ กระบวนการรับรู้ (Perception Process) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับชมในช่วงกลุ่มเด็กวัยเรียน (6-12 ปี) ขั้นการกำหนดอัตลักษณ์ (Identity) ได้กำหนดรูปแบบอัตลักษณ์ล้านนาจากภาพบุคคลของจิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ ขั้นความเชี่ยวชาญ (Experience) ได้กำหนดรูปแบบการสร้างภาพโดยการร่างภาพต้นแบบเชิงจิตรกรรมฝาผนัง และพัฒนาสัดส่วนและองค์ประกอบ

ทางกายภาพของภาพบุคคลเชิงจิตรกรรมฝาผนังเป็นลักษณะตัวละครการ์ตูนบนกระดาษ แล้วจึงนำไปพัฒนาในโปรแกรม Adobe Illustrator CS5

2. ผลการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา จากภาพบุคคลบนจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ และใช้วรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด กำหนดบุคลิกของลักษณะตัวละครการ์ตูน โดยใช้กระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครแบบไทยสร้างสรรค์ลักษณะตัวละครการ์ตูนที่มีอัตลักษณ์ล้านนา จากการศึกษาภาพบุคคลจากจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ บันทึกองค์ประกอบทางกายภาพต่างๆ ของภาพบุคคลได้ร่างภาพต้นแบบ เชิงจิตรกรรมฝาผนัง พัฒนาสัดส่วนเป็นรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูน แล้วจึงนำเข้าโปรแกรม Adobe Illustrator CS5 เพื่อพัฒนาให้เป็นภาพกราฟิกสำหรับการนำไปพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชันต่างๆ ได้

ภาพการสร้างสรรค์ลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา

3. ผลการศึกษาโปรแกรมสำหรับการประยุกต์ใช้ในการสร้างลักษณะตัวละครการ์ตูน เพื่อพัฒนาสู่ภาพยนตร์แอนิเมชัน โปรแกรม Adobe Illustrater CS5 มีความสามารถในการสร้างภาพกราฟิกที่แม่นยำ ละเอียดและมีประสิทธิภาพในการสร้างภาพแบบ Vecter ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบภาพลักษณะต่างๆ ได้มากมาย สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่โปรแกรมสำหรับพัฒนาเป็นภาพยนตร์ได้หลากหลายโปรแกรม

4. ผลการประเมินประสิทธิภาพของลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา จากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านพัฒนาสื่อในด้านความเหมาะสมของรูปร่างหน้าตาและลักษณะของตัวละครอยู่ในระดับดี ความเหมาะสมของรูปร่างหน้าตาและลักษณะเฉพาะตัวของตัวละครการ์ตูนอยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสมของลักษณะเสื้อผ้าและการแต่งกายอยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสมของสัดส่วนของตัวละครการ์ตูนอยู่ในระดับดีมาก การสร้างบุคลิกของตัวละครการ์ตูนอยู่ในระดับดี ความสวยงามในการใช้สีของตัวละครการ์ตูนอยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสมของการออกแบบตามรูปแบบตัวละครจากจิตรกรรมฝาผนังอยู่ในระดับดี ลักษณะใบหน้าของตัวละครการ์ตูนแสดงความเป็นอัตลักษณ์ล้านนาอยู่ในระดับดีมาก ลักษณะร่างกายของตัวละครการ์ตูนแสดงความเป็นอัตลักษณ์ล้านนาอยู่ในระดับดีลักษณะตัวละครการ์ตูนเป็นรูปแบบภาพบุคคลที่พบเห็นในจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ อยู่ในระดับดี ลักษณะตัวละครการ์ตูนสามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ล้านนาอยู่ในระดับดีมาก และลักษณะตัวละครการ์ตูนสามารถนำไปพัฒนาเป็นภาพยนตร์การ์ตูนแอนิเมชันอยู่ในระดับดีมาก แสดงจากการประเมินการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนล้านนาผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการพัฒนาสื่อมีความพึงพอใจในเกณฑ์การประเมินทั้ง 12 ด้าน ลักษณะตัวละครแสดงอัตลักษณ์ล้านนาได้และมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชันต่อไป

5. ผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา ด้านความเหมาะสมของรูปร่างหน้าตาและลักษณะของตัวละครการ์ตูน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของรูปร่างหน้าตาและลักษณะเฉพาะตัวของตัวละครการ์ตูน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสมของลักษณะเสื้อผ้าและการแต่งกาย ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสมของสัดส่วนของตัวละครการ์ตูน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด การสร้างบุคลิกของตัวละครการ์ตูน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ความสวยงามในการใช้สีของตัวละครการ์ตูน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสมของการออกแบบตามรูปแบบตัวละครการ์ตูนจากจิตรกรรมฝาผนัง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ลักษณะใบหน้าของตัวละครการ์ตูนแสดงความเป็นอัตลักษณ์ล้านนา ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ลักษณะร่างกายของตัวละครการ์ตูนแสดงความเป็นอัตลักษณ์ล้านนา ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ลักษณะตัวละครการ์ตูนเป็นรูปแบบภาพบุคคลที่พบเห็นในจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ลักษณะตัวละครการ์ตูนสามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ล้านนา ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และลักษณะตัวละครการ์ตูนสามารถนำไปพัฒนาเป็นภาพยนตร์การ์ตูนแอนิเมชัน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการสร้างสรรค์ลักษณะตัวละครการ์ตูนมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสามารถแสดงอัตลักษณ์ล้านนาได้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยผลการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาจากภาพบุคคลบนจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ และใช้วรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด ผู้วิจัยกำหนดบุคลิกของลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้กระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครแบบไทย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนกระบวนการคิด (Thinking Process) ขั้นตอนกำหนดกรอบ กระบวนการรับรู้ (Perception Process) ขั้นตอนการกำหนดอัตลักษณ์ (Identity) ขั้นตอนความเชี่ยวชาญ (Experience) (เอม อึ้งจิตรไพศาล, 2552) จากการศึกษาภาพบุคคลจากจิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร บันทึกองค์ประกอบทางกายภาพต่างๆ ของภาพบุคคลได้ร่างภาพต้นแบบเชิงจิตรกรรมฝาผนัง พัฒนาสัดส่วนเป็นรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูน แล้วจึงนำเข้าโปรแกรม Adobe Illustrator CS5 เพื่อพัฒนาให้เป็นภาพกราฟิกสำหรับการนำไปพัฒนาเป็นภาพยนตร์แอนิเมชันต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์ลักษณะตัวละครการ์ตูนของ ปยุต เงากระจ่าง ที่ว่ามาจากการวาดการ์ตูนภาพล้อ แล้วจึงปรับเปลี่ยนเป็นการ์ตูนอื่นๆ (ปยุต เงากระจ่าง, 2548) และผลการวิจัยเรื่องการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชันลักษณะไทยที่ว่า รูปร่างหรือรูปทรงตัดทอน ได้แก่ รูปร่าง หรือรูปทรงของตัวละครที่สร้างขึ้นนั้นมีลักษณะตัดทอนรายละเอียดบางอย่างออกไป โดยเน้นเฉพาะลักษณะที่เด่นๆ เท่านั้น ไม่คำนึงถึงกายวิภาคและสัดส่วนที่ถูกต้องเท่าไรนัก แต่ก็ยังที่สามารถบอกได้ว่าหมายถึงอะไร (วิสิฐ จันมา, 2547)

จากการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนาที่ได้ประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาสื่อ ทั้งหมด 6 คน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาตามรายการหลักแล้วนั้น ในส่วนของความเหมาะสมของรูปร่างหน้าตาและลักษณะเฉพาะตัวของตัวละครและลักษณะตัวละครสามารถนำไปพัฒนาเป็นภาพยนตร์การ์ตูนแอนิเมชัน มีค่าประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งในลักษณะตัวละครของวรรณกรรมชาดกนอกนิบาต เรื่อง เฉลียวฉลาด มีลักษณะที่เป็นเชิงการ์ตูนแบบเหนือจริง ใช้ลักษณะตัวละครการ์ตูนแบบล้านนาเนื้อเรื่องจะมีการผจญภัย สัตว์พูดได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอม อึ้งจิตรไพศาล (2552 : 146) โดยกระบวนการในการออกแบบตัวละครการ์ตูนไทยนั้น จะสามารถพัฒนาการออกแบบต่อไปได้เมื่อต้องการออกแบบตัวการ์ตูนบางประเภทเท่านั้น ซึ่งประเภทของการ์ตูนที่ใช้กระบวนการดังกล่าวได้ประสิทธิภาพดีถึงดีมาก คือ การสร้างการ์ตูนแบบเหนือจริง (Surrealistic) และการสร้างการ์ตูนแบบบุคลาธิษฐาน (Personification) โดยกระบวนการดังกล่าวสามารถเป็นกระบวนการหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักออกแบบการ์ตูนไทยหันมาให้ความสนใจในกระบวนการออกแบบการ์ตูนไทยและพัฒนาการออกแบบการ์ตูนไทยเพื่อควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อเด็กไทยจะได้บริโภคสื่อการ์ตูนไทยที่มีคุณภาพทัดเทียมกับต่างประเทศ และซึมซับวัฒนธรรมไทย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุ 10-12 ปีมีความพึงพอใจต่อการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา ในด้านต่างๆ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ลักษณะของการ์ตูน ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อ

วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน การ์ตูนในลักษณะของการเล่าเรื่องที่มีลักษณะรูปแบบการ์ตูน เนื้อหาการดำเนินเรื่องและการขมวดปมของเรื่องในเชิงศิลปะ ดังนั้นการนำเสนอเรื่องต่างๆ นี้เองจึงเกี่ยวข้องกับรสนิยมของผู้ชมเป็นหลัก ซึ่งมิได้นำเสนอตามความพึงพอใจของผู้สร้างเพียงฝ่ายเดียว โดยกลุ่มเด็กวัยเรียน (6-12 ปี) จะมีลักษณะของการ์ตูน มีความเป็นมนุษย์มากขึ้นกว่ากลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนตัวละครอาจมีลักษณะของกลุ่มเด็กๆ (Gang) เนื้อหาซับซ้อนและยาวขึ้นซึ่งควรนำเสนอด้วยโครงการเรื่องที่สนุกสนาน ตื่นเต้นมากขึ้น แต่ยังคงเนื้อหาของนิทานสิ่งใกล้ตัว (ศักดา วิมลจันทร์: 2548) จากการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างยังพบว่ามีความอยากรู้อยากศึกษาในเรื่องอัตลักษณ์ล้านนาจากจิตรกรรมฝาผนังอีกด้วย เด็กสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมการแต่งกายล้านนาผ่านลักษณะตัวละครการ์ตูน การเชื่อมโยงวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นจึงสามารถใช้สื่อภาพยนตร์แอนิเมชันในการถ่ายทอดสู่เยาวชนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา

- ควรให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางท่าทางและอารมณ์บนใบหน้า เพราะทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับเรื่องราวได้ง่ายขึ้น จึงควรทำการออกแบบลักษณะการแสดงร่วมด้วยกับลักษณะตัวละครการ์ตูน
- ในการนำลักษณะตัวละครการ์ตูนไปพัฒนาสู่ภาพยนตร์แอนิเมชัน ควรต้องคำนึงถึงวิธีการเคลื่อนไหวของตัวละครด้วย ซึ่งการออกแบบต้องมาพร้อมกับความเป็นไปได้
- ควรนำลักษณะตัวละครการ์ตูนที่ใช้อัตลักษณ์ล้านนาในการสร้างสรรค์ไปพัฒนาเป็นสื่อในมิติอื่นๆ เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา

2. ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

- ด้วยจิตรกรรมฝาผนังมีเรื่องราวและสอดแทรกวิถีชีวิตของคนพื้นถิ่นไว้มากมาย จำเป็นต้องศึกษาในด้านเนื้อหาให้มากขึ้นเพื่อสะท้อนรายละเอียดของลักษณะตัวละครการ์ตูนให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น
- ผู้วิจัยควรมีการทดลองเบื้องต้นในการเลือกองค์ประกอบทางกายภาพของภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนังกับกลุ่มตัวอย่างก่อนแล้วนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนอีกครั้ง เพื่อจะได้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ควรมีการพัฒนาลักษณะการ์ตูนจากภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านภาพสถาปัตยกรรมและภาพธรรมชาติ เพื่อนำไปเป็นส่วนประกอบในการพัฒนาสู่ภาพยนตร์แอนิเมชัน
- ควรมีการศึกษาพัฒนารูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนจากวรรณกรรมชาดกเรื่องอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์. **การวัด การวิเคราะห์ การประเมินทางการศึกษาเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2540.

คู่มือการเขียนการ์ตูนด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์, 2523.

แจ๊ค แฮมม์. **เทคนิคสร้างสรรค์การ์ตูน,** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2540

ชัยยศ อิษฎ์วรพันธ์ และ ภาณุพงษ์ เลาหสม. **วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ : สถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง.** กรุงเทพฯ:โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2543.

ปยุต เงากระจ่าง. **โรงเรียนเขียนการ์ตูน,** กรุงเทพฯ : อนิเมท พริ้นท์ แอนด์ ดีไซน์, 2535.

ประคอง กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

พระมหาสกุล มหาวีโร. **วรรณกรรมล้านนาภาษาร่วมสมัยเฉลียวฉลาด.** เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, 2549.

พงษ์พรรณ เรือนนันชัย. **ลายแต้มคนล้านนา.** เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, 2545.

นิรมล เกิดมงคล, **การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องเฉลียวฉลาดฉบับล้านนา.** เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

นิรัติศัย หงษ์ทอง, **การพัฒนาสื่อดิจิตอลของภาพจิตรกรรมฝาผนัง จากวรรณกรรมชาดกเรื่องก่ำก๋าด่ำ.** เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2554.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2538.

วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, เชียงใหม่ : บริษัทวิทอินดีไซน์ จำกัด, 2528.

วิสิษฐ์ จันมา, **การออกแบบภาพยนตร์ Animation ลักษณะไทย,** เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

ศักดา วิมลจันทร์, **เข้าใจการ์ตูน.** กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2548.

_____. **เจาะใจการ์ตูน ชุดเข้าใจการ์ตูน,** กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก, 2549.

เอม อึ้งจิตรไพศาล. **การพัฒนากระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนไทยสำหรับสื่อแอนิเมชั่น.** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552

Strauss, Groege. and Sayles. Leonard R. **Personnel : The Human Problems of Management.** Engle wood Cliffs, NJ: Prentice - Hall, 1960.

Whitaker Steve. **The Encyclopedia of Cartooning Techniques,** Singapore: Page One Publishing Private Limited, 1994.

บทปริทัศน์

การสร้างสรรค์รูปแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนโดยใช้อัตลักษณ์ล้านนา

โดย อ.ดร.กรรณิกา เจิมเทียนชัย
วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การ์ตูนคือภาพวาดง่ายๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ซึ่งจำลองมาจากความคิด ซึ่งมีแบบเฉพาะตัว ไม่เหมือนภาพธรรมดาทั่วไปเพื่อจุดมุ่งหมายในการบรรยายการแสดงออกซึ่งอาจมีลักษณะเกินความจริง เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ หรือแสดงแนวคิดต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้น สำหรับการ์ตูนที่นำเสนอเรื่องราวในหนังสือนิยมสร้างสำหรับการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะการอ่าน การ์ตูนสามารถสร้างอารมณ์ให้ผู้อ่านได้ดี ผู้เขียนจะต้องมีทักษะในการวาดและมีความสามารถสร้างจินตนาการได้ดี การ์ตูนที่สร้างขึ้นในรูปหนังสือ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เพื่อใช้ในการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนมากเป็นรูปภาพชี้นำ ประกอบเป็นสื่อการเรียนรู้ สำหรับลักษณะการ์ตูนที่ผูกเป็นเรื่องราวทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม มีอารมณ์ร่วมในบทบาทของตัวการ์ตูน และเชื่อมโยงสู่ชีวิตของตนเอง จึงจัดอยู่ในการ์ตูนที่มีคุณค่าในการเรียนรู้ คุณลักษณะของการ์ตูนที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือการ์ตูน มีดังนี้คือ หนังสือการ์ตูนให้ความพึงพอใจ สนองตอบความชอบความต้องการของเด็ก อ่านง่าย คนที่อ่านไม่คล่องก็สามารถเข้าใจเนื้อหาเรื่องได้โดยการดูรูปภาพ ลักษณะของการ์ตูนในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบออกไปมากขึ้น บางครั้งเป็นจินตนาการสู่อนาคต แปลกใหม่ เร้าใจและเสนอเรื่องราวที่ลึกซึ้งได้ สร้างจินตนาการให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว มีผู้นำการ์ตูนมาใช้ประโยชน์ ต่อการเรียนการสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากการ์ตูนมีลักษณะที่น่าสนใจ การ์ตูนช่วยผ่อนคลายอารมณ์เครียด ทำให้บทเรียนสนุกสนาน ทำให้นักเรียนสนใจเนื้อหาวิชามากขึ้น ฝึกการอ่านได้ดี และทำให้นักเรียนสนใจในการอ่านมากขึ้น การ์ตูนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนเร็วยิ่งขึ้น เพราะการ์ตูนช่วยสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจได้เร็วยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนดีขึ้น สามารถนำการ์ตูนมาใช้ได้ ตั้งแต่เด็กในระดับชั้นต้นๆ จนกระทั่งเด็กโต และสามารถใช้ได้กับผู้ใหญ่เช่นเดียวกัน

การนำอัตลักษณ์ล้านนาโดยใช้กระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนจากภาพบุคคลในจิตรกรรมฝาผนังซึ่งมีความสวยงามนำมาถ่ายทอดสู่เด็กโดยผ่านตัวละครการ์ตูนจึงเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยควรมีการนำไปผลิตผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ และนับเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาวิธีหนึ่งที่จะทำให้เด็กได้ซึมซับผ่านตัวละครการ์ตูน นอกจากนี้ตัวละครการ์ตูนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ยังสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสู่การทำภาพยนตร์แอนิเมชั่นต่อไป

การพัฒนาสารคดีวีดิทัศน์สะท้อนสภาพสังคมและวิถีชีวิต ของแรงงานชนเผ่าลาหู่ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

Development of a Video Documentary Reflecting Society and the Way of Life of Lahu Labourers in Ampher Meuang Chiang Mai

นายธนิพันธ์ ไชยแก้ว

การพัฒนาสารคดีวีดิทัศน์สะท้อนสภาพสังคมและวิถีชีวิต ของแรงงานชนเผ่าลาหู่ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

Development of a Video Documentary Reflecting Society and the Way of Life of Lahu Labourers in Ampher Meuang Chiang Mai

นายธนิพันธ์ ไชยแก้ว

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคมและวิถีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ และเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีในการมาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ของแรงงานชนเผ่าลาหู่

การวิจัยนี้ เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ชมที่ชมสื่อสารคดีวีดิทัศน์ แรงงานชนเผ่าลาหู่ ที่อาศัยอยู่ในตำบลป่าตัน และตำบลช้างเผือก จำนวน 56 คน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า จากตัวอย่างผู้ที่ชมสารคดีวีดิทัศน์ เรื่องแรงงานชนเผ่าลาหู่ แรงงานที่เคยมีทัศนคติด้านลบต่อนายจ้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีขึ้นต่อนายจ้างมากขึ้น เนื้อหาของสารคดี แรงงานชนเผ่าลาหู่ มีผลต่อทัศนคติที่ดีในการอาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ของแรงงานต่างด้าวชนเผ่าลาหู่ โดยแรงงานได้รับสาระความรู้จากสารคดี รูปแบบ การนำเสนอที่มีผู้ดำเนินเรื่องมีกลวิธีการเปิดเรื่อง การเล่าเรื่อง การใช้ภาษา เพลงประกอบ เสียงบรรยาย ภาพประกอบ เทคนิคการลำดับภาพ เทคนิคที่เกิดจากภาพคอมพิวเตอร์กราฟิก ที่ดีทำให้สามารถสื่อความหมายที่ต้องการได้เป็นอย่างดี ระยะเวลาในการนำเสนอมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระในสารคดี แรงงานชนเผ่าลาหู่สามารถใช้ประโยชน์จากรูปแบบการนำเสนอจากสารคดี เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ แรงงานชนเผ่าลาหู่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสารคดีแรงงานชนเผ่าลาหู่ ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจและปรับทัศนคติที่ดีในการอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และสามารถเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่กำลังศึกษาหรือว่าสนใจเรื่องราวของแรงงานชนเผ่าลาหู่

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the social condition and the way of life of Lahu labourers in order to make a good attitude in living in Chiang Mai of Lahu labourers.

This thesis is a quantitative research using a questionnaire created as a tool to collect data from people who watched a video documentary of Lahu labourers living in Patan Sub-district, Chang Pueak District, a total 56 persons. The analysis result was presented with descriptive statistics, frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and presentation of result of hypothesis testing.

The research result revealed that the people watching the video of Lahu labors are Lahu labourers having different attitudes towards coming to live in Chiang Mai; content of the video of Lahu labourers affected the good attitude of Lahu labourers coming to live in Chiang Mai, the audience getting knowledge from the non-fiction; the presentation pattern with moderator having tactic of story opening, storytelling, language using, original soundtrack song, soundtrack, sequence of shot technique, technique from computer graphics; The time of presentation affected the good attitude to living in Chiang Mai; The audience are able to take advantage of the presentation pattern of the non-fiction to be a guideline for their living; Most of the audience had opinion that the non-fiction of Lahu labors can help to make understanding, give knowledge, and make a good attitude for the Lahu labourers about living in Chiang Mai and would be useful for one studying or interested in the matter of Lahu labourers.

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความสำคัญในการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้วนับว่าไทยมีอัตราการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูง ในขณะที่ไทยดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ประเทศอื่นๆ ได้แก่ ลาว เขมร พม่า กลับดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ทำให้ประสบปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีรัฐบาลควบคุมการดำเนินกิจกรรมแทบทุกด้านของประเทศ ในส่วนของประเทศพม่าตั้งแต่ พ.ศ.2505 นำโดยนายพล เนวิน ได้ดำเนินนโยบายปิดประเทศ โดยการไม่คบค้ากับต่างประเทศ สถาปนาระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ยกเลิกระบบพรรคการเมือง และปราบปรามองค์กรต่างๆ ที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2526)

จากลักษณะภูมิประเทศของไทยซึ่งมีพรมแดนติดต่อกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งทางบกและทางทะเล และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าเขาแทบทั้งสิ้น จึงทำให้ง่ายต่อการข้ามไปมา โดยเฉพาะชายแดนทางภาคเหนือของไทยซึ่งติดกับประเทศพม่า ทำให้การลักลอบข้ามแดนของแรงงานต่างชาติเป็นไปได้ง่าย การลักลอบผ่านเขตแดนเข้ามาบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยโดยไม่ผ่านช่องทางที่ทางการอนุญาต จึงเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจะดูแลเขตเส้นแดนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จึงปรากฏว่ามีคนสัญชาติอื่น และเขาเผ่าต่างๆ ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก สำหรับกลุ่มคนที่เข้ามายังประเทศไทยดังกล่าวต่างมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน เช่น ต้องการหารายได้ด้วยการหางานทำ ขนส่งยาเสพติด เป็นนายหน้าค้าแรงงานลักลอบขนอาวุธ ขายบริการทางเพศ และต้องการหลบลี้หนีภัยทางการเมืองจากการตามกวาดล้างของฝ่ายรัฐบาลพม่า เป็นต้น

จากการศึกษาของ เฉลิมศักดิ์ แหงมงาม เรื่อง *"ปัญหาแรงงานต่างชาติ: ศึกษากรณีกะเหรี่ยงหลบหนีเข้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดตาก"* (2535: 3-4) และเชิดชาย ม่วงมงคล เรื่อง *"ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่า: กรณีศึกษาอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน"* (2537) ได้สรุปปัจจัยสนับสนุนให้มีการลักลอบเข้ามาทำงานของแรงงานพม่า ได้แก่

1. ความต้องการแรงงาน ปัญหาแรงงานพม่าขณะนี้มีรายได้ต่ำ คนว่างงานจำนวนมาก จึงพากันมาหางานทำในเขตประเทศไทย

2. สภาพเศรษฐกิจที่ดีของสังคมไทย เทียบกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิด ประเทศไทยมีความเป็นอยู่สบายกว่า

3. ความผ่อนปรนของรัฐบาลไทย จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่เคยมีนโยบายใช้กำลังเข้าสกัดกั้นหรือผลักดันผู้อพยพอย่างรุนแรง แต่หลังจากที่มีผู้อพยพเข้าประเทศจำนวนมากขึ้น ทางรัฐบาลไทยจึงได้มีนโยบายสกัดกั้นและผลักดันผู้อพยพลี้ภัยเกิดขึ้นในสมัยปัจจุบัน

4. ความโอบอ้อมอารีของคนไทย เป็นลักษณะประจำชาติของคนไทย ความเมตตาปรานีให้การต้อนรับต่อคนต่างชาติต่างภาษาโดยไม่รังเกียจเดียดฉันท์

5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากเอกสารงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้สรุปมานี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของคนต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยเพื่อมาหางานทำนั่นเอง ซึ่งปัญหาที่เกิดจากผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายที่เป็นคนต่างด้าวนั้น พบว่ามีมานานแล้วและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามแก้ไขปัญหาอยู่ตลอดเวลาแต่ก็ยังปรากฏว่ามีการลักลอบข้ามชายแดนอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการเดินทางเข้าออกระหว่างสองประเทศระหว่างแนวชายแดนค่อนข้างสะดวก ด้วยมีสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประกอบกับประเทศเพื่อนบ้านเองนั้นมีการสร้างงานน้อย เนื่องจากมีเศรษฐกิจตกต่ำ หากเปรียบเทียบกับประเทศไทย มีความรู้สึกว่าค่าจ้างที่ได้รับอยู่ในเกณฑ์ดี จึงหาหนทางที่จะเข้ามายังประเทศไทย (วีระวุฒิ เนียมน้อย, 2537: 2)

ดังนั้น ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง รวมไปถึงวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดปัจจัยแวดล้อมที่มีส่วนในการผลักดันและดึงดูดให้กลุ่มแรงงานต่างด้าวเข้ามายังภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยโดยเฉพาะในเมืองเชียงใหม่ จึงทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญที่สุด และก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพรวมของเมืองเชียงใหม่มากขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้าประเวณี การก่ออาชญากรรม ปัญหาผู้อพยพ โดยเฉพาะแรงงาน ซึ่งมีหลายชนชาติ เช่น ไทลื้อ ไทยอง ไทใหญ่ และชาวเขาเผ่ามูเซอ ที่เข้ามาขายแรงงาน เนื่องจากปัจจัยดึงดูดด้านความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากของเมืองเชียงใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะชาวเขาเผ่ามูเซอที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจกับชาวมูเซอที่มีการเพิ่มขึ้นในเมืองเชียงใหม่ โดยชาวมูเซอเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งในประเทศไทย แบ่งย่อยได้เป็น 23 กลุ่ม เช่น ชาวมูเซอดำ ชาวมูเซอแดง ชาวมูเซอดำเบเล ชาวมูเซอเหลืองบาเกียว ชาวมูเซอลาบา ชาวมูเซอเหลืองบ้านลาน และชาวมูเซอกุเลา เป็นต้น ภาษาที่ใช้พูดคือภาษามูเซอที่แตกต่างไปในแต่ละเผ่าย่อย การเรียกชื่อ ชาวจีนเรียกมูเซอว่า ล่อเฮ หรือ ยิวล่อ ชาวไทยลื้อ เรียก ข่าเลอะ ชาวไทยใหญ่และไทยเขินเรียก **มูเซอ** แปลว่า **นายพราน ชาวมูเซอเรียก ตัวเองว่า ลาฮู** แปลว่า **คน** โดยในประเทศไทยชาวมูเซอส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดตาก จากปัญหาการว่างงานของแรงงานต่างด้าวทำให้ต้องอพยพเข้ามาหางานทำในเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ประกอบการและชาวเชียงใหม่เกิดทัศนคติในด้านลบต่อแรงงานต่างด้าว ซึ่งรวมไปถึงชนเผ่ามูเซอที่เข้ามาหางานทำในเมืองเชียงใหม่ จากจุดประสงค์ในการเข้ามาหางานทำในเมืองเชียงใหม่ของชนเผ่ามูเซอเนื่องจากต้องการหาเงินเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ไม่ได้สนใจที่จะมาอยู่อาศัยแบบถาวร หรือมาช่วยในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ และจากสถานการณ์อาชญากรรมที่เกิดจากแรงงานต่างด้าว ซึ่งรวมไปถึงแรงงานชนเผ่ามูเซอด้วย ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาว่า เนื่องจากการแก้ปัญหาจากผู้ประกอบการแล้วยังต้องสร้างทัศนคติใหม่ให้กับชนเผ่ามูเซอที่เข้ามาอาศัยในเมืองเชียงใหม่ให้มีความรักในแผ่นดินที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วย

จากภาพการณ์ที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพสังคมและวิธีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ โดยใช้สื่อสารคดี ซึ่งมีศักยภาพเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งประเทศ ลักษณะของสื่อสามารถสร้างภาพให้เข้าใจเรื่องราวอย่างชัดเจน อาศัยภาพเป็นหลักในการนำเสนอ โดยใช้เสียงและแสงเป็นส่วนเสริม ซึ่งภาพที่นำเสนอนั้น ได้แก่ การแสดงท่าทาง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย หรือข้อความ รวมถึงการใช้ภาษาเฉพาะของสื่อสารคดีซึ่งมีความแตกต่างจากระบบภาษา ส่วนเสียง ได้แก่ เสียงบรรยาย เสียงสนทนา เสียงดนตรี เสียงประกอบ ซึ่งเสียงจะเป็นส่วนเสริมในรายละเอียดที่ภาพไม่สามารถจะสื่อได้ เช่น เสียงนำเสนอเพื่อการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศ และอารมณ์ ซึ่งการนำเสนอด้วยสื่อสารคดีนี้จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร โดยที่ผู้ชมไม่ต้องใช้ความพยายามในการติดตามรับรู้เนื้อหามากนัก สื่อสารคดีจึงสามารถนำมาใช้กับผู้รับสารทุกเพศ ทุกวัย ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคม และวิถีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีในการมาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ของแรงงานต่างด้าวชนเผ่าลาหู่
2. เพื่อผลิตสื่อสารคดีสะท้อนสภาพสังคม และวิถีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ สารคดีวีดิทัศน์ เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่ 1 เรื่อง ความยาว 30 นาที

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของแรงงานหลังรับชมสื่อสารคดี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ด้านประชากร ได้แก่ ผู้ชมประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านผลิตสื่อเพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบลักษณะสื่อสารคดี
2. ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบสื่อสารคดีแรงงานชนเผ่าลาหู่ จำนวน 5 คน
3. แรงงานชนเผ่ามูเซอจากประชากรทั้งหมดที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ รวม 35,361 คน โดยมีแรงงานชนเผ่ามูเซอที่มาทำงานอยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 1,577 คน (ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 13 จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2552) คัดเลือกจากประชากรทั้งหมดเหลือ จำนวน 56 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สารคดีวีดิทัศน์ เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่
2. แบบประเมินประสิทธิภาพของสารคดี
3. แบบประเมินความพึงพอใจของสารคดี
4. แบบประเมินประสิทธิผลของแรงงานชนเผ่าลาหู่

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1

ทำการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษาบริบทของแรงงานชนเผ่ามูเซอจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และใช้วิธีสัมภาษณ์ สำรวจพื้นที่กับประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลช้างเผือก และตำบลป่าตัน รวมทั้งศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานเกี่ยวข้องที่รับผิดชอบ

การดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสำรวจพื้นที่ ได้ทำการสุ่มพื้นที่ที่สามารถเห็นสภาพปัญหาของแรงงานชนเผ่ามูเซอได้อย่างชัดเจน เป็นการสุ่มพื้นที่แบบเจาะจง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ แหล่งที่พักอาศัยของแรงงานชนเผ่ามูเซอ และพื้นที่แหล่งหางานทำของแรงงานชนเผ่ามูเซอ

1. แหล่งที่พักอาศัยของแรงงานชนเผ่ามูเซอ ได้สุ่มพื้นที่ชุมชน ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นแหล่งที่แรงงานชนเผ่ามูเซอที่มาอาศัยในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มาพักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

2. พื้นที่แหล่งหางานทำของแรงงานชนเผ่ามูเซอ บริเวณเขตถนนอัษฎาธร ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นแหล่งที่แรงงานชนเผ่ามูเซอนิยมมารวมกลุ่มเพื่อหางานทำ

ขั้นตอนที่ 2

ทำการศึกษาในเรื่องของสื่อประเภทต่างๆได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวีดิทัศน์ สื่อมัลติมีเดีย เว็บไซต์ และเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (ด้านความเป็นมาและประวัติศาสตร์) เป็นการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของแรงงานชนเผ่ามูเซอ งานเอกสารของหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกได้ดังนี้

1. สื่อสารคดี ผู้วิจัยได้ผลิตสื่อออกมา 1 ชุด ความยาว 30 นาที โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานชนเผ่าลาหู่ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

1.2 การแจกจ่ายข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมากำหนดเป็นเนื้อเรื่องของสื่อสารคดี โดยในภาพรวมกล่าวถึง ความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหา แนวทางในการแก้ไข

1.3 การสร้างบทดำเนินเรื่อง ผู้วิจัยแยกเนื้อเรื่องออกเป็นตอน ทำการเขียนบทภาพ บทบรรยาย จากนั้นผู้วิจัยได้เชิญที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องในรูปแบบ เนื้อหา และภาษา

1.4 การถ่ายทำและตัดต่อ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม Final Cut Pro ในการตัดต่อส่วนภาพนิ่งที่นำมาใช้กับสื่อใช้โปรแกรม Adobe Photoshop CS5 ในการตกแต่งภาพ ส่วนของเสียงที่ใช้ในสื่อทั้งเสียงบรรยายและเสียงประกอบใช้โปรแกรม Sound forge จากนั้นผู้วิจัยได้เชิญที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องในรูปแบบ เนื้อหา ภาษา การลำดับภาพ เสียงประกอบ เสียงบรรยาย

1.5 ขั้นสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำสื่อเข้าสู่กระบวนการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

2. แบบประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความพึงพอใจ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.1 วิเคราะห์เนื้อหา ศึกษาทฤษฎีหลักการออกแบบและการสร้างแบบทดสอบจากเอกสารและตำราต่างๆ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบประเมิน และแบบทดสอบโดยแบบประเมินประสิทธิภาพความพึงพอใจ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา และส่วนแบบประเมินประสิทธิผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2 ยกร่างข้อคำถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) สำหรับประเมินประสิทธิภาพและประเมินความพึงพอใจ ส่วนแบบประเมินประสิทธิผลนั้นให้เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ตัวเลือก ตามที่รูปแบบกำหนดไว้

2.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ โดยนำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรง โดยใช้แบบประเมินซึ่งเป็นเทคนิคของแฮมฟิลและเวสไท

จากนั้นนำแบบประเมินที่ได้จากการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้มีเหมาะสมกับรูปแบบและเนื้อหายิ่งขึ้น แบบประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ (I.O.C.) แล้วจึงนำไปใช้เป็นแบบในการประเมินการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์คือ

2.3.1 แบบประเมินประสิทธิภาพ นำไปใช้กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อสารคดี เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่

2.3.2 แบบประเมินประสิทธิผล นำไปใช้กับกลุ่มทดลอง แรงงานชนเผ่าลาหู่ จำนวน 56 คน

2.3.3 แบบประเมินความพึงพอใจ นำไปใช้กับแรงงานชนเผ่ามูเซอ ตำบลช้างเผือก และตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 56 คน

2.4 ทดสอบกับกลุ่มทดลอง โดยนำแบบประเมินประสิทธิผล (แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่) ที่ปรับปรุงแก้ไขมาทดสอบกับกลุ่มทดลองจำนวน 56 คน

2.4.1 หาค่าความยากง่าย ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์รายข้อ

2.4.2 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2.4.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร คูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
2. ทำการทดลองโดยเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อประเมินค่าความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

2.2 กลุ่มตัวอย่าง แรงงานชนเผ่าลาหู่นำสื่อสารคดี เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่ ที่ผ่านการประเมินมาเปิดให้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยแรงงานต่างด้าวชนเผ่ามูเซอ จำนวน 56 คน

3. สังเกตพฤติกรรมในการรับชมสารคดีของกลุ่มตัวอย่าง

4. ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของ สื่อสารคดี ภายหลังการรับชมเสร็จสิ้น โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนของภาพ ส่วนของเสียงบรรยาย ส่วนของเสียงประกอบ และภาพรวมของสารคดี

5. ให้แรงงานต่างด้าวกลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจต่อสื่อสารคดี ภายหลังการรับชมเสร็จสิ้น โดยแบบประเมินแบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการนำเสนอสารคดี ด้านรูปแบบของสื่อ ด้านเนื้อหา ด้านเทคนิคและวิธีการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การประเมินประสิทธิภาพและการประเมินความพึงพอใจต่อสื่อสารคดี เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่ โดยสูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวัดระดับประสิทธิภาพและระดับความพึงพอใจ ใช้ค่าเฉลี่ย หรือมัชฌิมาเลขคณิต หมายถึง ค่าคะแนน ซึ่งเกิดจากการเอาคะแนนทุกตัวของแต่ละกลุ่มมารวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนความถี่

3. การประเมินประสิทธิผลสถิติที่ใช้ในการหาดัชนีประสิทธิผลของสื่อสารคดี โดยสูตรที่ใช้ คือ วิธีของกูดแมน เฟรทเชอร์และชไนเดอร์ ในการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (The Effectiveness Index)

4. การจำแนกข้อมูลและระดับประสิทธิผลของกลุ่มตัวอย่างนำมาหาค่าร้อยละตามสูตร

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของสื่อสารคดี เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่ สำหรับแรงงานที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลป่าตัน และตำบลช้างเผือก จากการทดลองกลุ่มตัวอย่างจำนวน 56 คน หลังได้รับชมสื่อสารคดีมีทัศนคติต่อนายจ้างที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 69 ถือว่าสื่อมีประสิทธิภาพช่วยให้แรงงานมีทัศนคติที่ดีต่อนายจ้างที่เพิ่มมากขึ้น

2. ประสิทธิผลหลังการรับชมสื่อแรงงานมีความคิดที่จะร่วมกิจกรรมทางสังคมของจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 57 แสดงว่าแรงงานส่วนใหญ่มีความคิดที่จะมีสัมพันธ์กับคนไทยมากขึ้นตามที่ปรากฏจากแบบสอบถาม

3. ประสิทธิผลหลังจากที่รับชมสื่อสารคดีมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองมากขึ้น เพื่อที่จะสามารถมีอาชีพที่มั่นคงถาวรขึ้นกว่าปัจจุบัน โดยคิดเป็นร้อยละ 94 ซึ่งอยู่ในระดับที่มากที่สุด

4. ความพึงพอใจหลังจากรับชมสื่อสารคดี เรื่องแรงงานชนเผ่าลาหู่ ทำให้แรงงานส่วนใหญ่มีความคิดที่จะมาอยู่อาศัยทำงานมั่นคงอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้น โดยคิดเป็นร้อยละ 87 นั้นอยู่ในระดับมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ด้านภาพรวมของการผลิตสื่อสารคดีหลังจากแรงงานรับชมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับที่มาก

การอภิปรายผล

จากการผลิตสื่อสารคดีวีดิทัศน์ เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่ สำหรับแรงงานที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลป่าตัน และตำบลช้างเผือก สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของสื่อสารคดีเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และแรงงานกลุ่มตัวอย่างที่รับชมสื่อสารคดีมีประสิทธิผลหลังรับชมสื่อสารคดี มีทัศนคติที่ดีขึ้นอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. สื่อสารคดีที่ได้ผลิตขึ้นมานั้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ผู้ชมกลุ่มแรงงาน มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อนายจ้างคนไทยมากขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากสื่อสารคดีที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้น มีการตรวจสอบความผิดพลาดที่เกิดกับสื่อสารคดีโดยอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเนื้อหาและเทคนิค และได้นำไปทดสอบเบื้องต้นชมแบบ 1 ต่อ 1 จำนวน 5 คน เพื่อหาประสิทธิภาพและปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 56 คน ส่งผลให้สื่อสารคดีมีประสิทธิภาพสามารถสื่อความหมายให้แรงงานเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี และจากการใช้แรงงานเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว และทัศนคติทำให้แรงงานที่ชมส่วนใหญ่มีความสนใจในเนื้อหาทำให้เกิดทัศนคติที่ดีขึ้นได้ง่าย โดยนำหลักการผลิตสื่อสารคดีมาใช้ในการพัฒนาเพื่อสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมต่อการสร้างทัศนคติแก่แรงงาน และนำแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกและมัลติมีเดียเพื่อช่วยเพิ่มความน่าสนใจของสื่อสารคดี สามารถนำเสนอข้อมูลได้ตรงตามรูปแบบของตัวสื่อสารคดี เพื่อสร้างเนื้อเรื่องที่น่าสนใจสร้างความพึงพอใจ นำเสนอในรูปแบบที่ช่วยสร้างทัศนคติให้ดีขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงทัศนคติของแรงงาน ว่ากระตุ้นการรับรู้ได้มากเท่าใดและกำหนดมุมมองรูปแบบการนำเสนอจากหลักและทฤษฎีที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาสื่อสารคดีที่ใช้สำหรับการถ่ายทอดเรื่องราว และทัศนคติของแรงงานได้ดียิ่งขึ้น

2. การหาประสิทธิผลในทัศนคติที่เปลี่ยนไปของแรงงานหลังชมสื่อสารคดี แสดงว่าสื่อนั้นสามารถทำให้แรงงานมีทัศนคติที่ดีขึ้น จากผลที่ปรากฏได้แสดงให้เห็นว่าผู้ชมมีประสิทธิผล เพราะการเล่าเรื่องราวของสื่ออย่างเหมาะสม ทำให้เกิดลักษณะความเป็นมิติของตัวละครขึ้น อีกทั้งยังสามารถทำให้เกิดคุณค่าและแรงบันดาลใจ ในการพัฒนาตัวเองของแรงงาน ช่วยให้แรงงานที่ได้รับชมสื่อสารคดี ใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตเกิดการรับรู้ และตอบสนองไปในทางที่ดี แรงงานต่างด้าวสามารถที่จะคิดเหตุผลการดำเนินชีวิตนอกเหนือจากทัศนคติที่มีอยู่เดิมจากเรื่องราวในสารคดี เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่

3. แรงงานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากหลังจากชมสื่อสารคดี ทั้งในเรื่องการสื่อความหมาย โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.51 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.50 และเรื่องความน่าสนใจของสื่อ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.56 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 ทั้งนี้เนื่องจากสื่อสารคดีมีการออกแบบที่ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้แรงงานมาดำเนินเรื่องราวได้อย่างเหมาะสม สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้ชมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถสร้างอารมณ์ร่วมกับผู้ชมที่เป็นแรงงานด้วยกันได้ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และเสียงประกอบฉากที่เพิ่มความน่าสนใจแก่ผู้ชม ซึ่งทำให้แรงงานมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ดังคำพูดที่ว่า *"ภาพยนตร์สามารถดึงดูดความสนใจการรับรู้เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย"*

จากผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสื่อสารคดี เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่ สำหรับแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่ ตำบลป่าตัน และตำบลช้างเผือก มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีของแรงงาน อีกทั้งยังสะท้อนความพึงพอใจและสนับสนุนให้เกิดการสร้างทัศนคติที่ดีต่อไปในอนาคตอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลงานวิจัยเรื่องแรงงานชนเผ่าลาหู่ ในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะซึ่งอาจจะมีประโยชน์ต่อบุคคลผู้ที่มีความสนใจ โดยเฉพาะบุคคลผู้ที่มีความสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สามารถสรุปข้อเสนอแนะโดยรวมจากผลการประเมินของแรงงานได้ดังนี้

1.1 ควรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาของสภาพโดยรวมของแหล่งหางานของคนต่างด้าวมากขึ้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการเข้าใจถึงความเป็นมาของการรวมกลุ่มเพื่อหางานมากขึ้น

1.2 เสียงบรรยายหรือเสียงพูด ควรดังชัดเจน เพื่อสามารถเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและสร้างความสนใจได้มากขึ้น

1.3 ควรมีการแสดงช่วงเวลาที่ผ่านไปของเรื่องราวชัดเจนมากกว่านี้ เพื่อที่จะสามารถเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายขึ้น

1.4 ควรมีการบรรยายในภาษาท้องถิ่นที่คนสามารถอ่านและเข้าใจได้ง่าย เพื่อสร้างความเข้าใจได้ตรงกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยเพื่อผลิตสื่อสารคดีสำหรับแรงงาน เรื่อง แรงงานชนเผ่าลาหู่ ควรทำการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาโดยอาศัยข้อแนะนำดังนี้ เพื่อให้สื่อมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.1 ควรมีการเพิ่มเติมบทบรรยายเข้าไปในทุกคำพูด เพื่อประกอบการรับรู้ในการนำเสนอสื่อ เพื่อให้มีความเข้าใจภาษามากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับแรงงานที่มาจากชนเผ่าอื่นๆ เช่นไทใหญ่ ไทยอง ไทลื้อ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงที่มาที่ไปของแต่ละชนเผ่ามากขึ้น

2.3 ควรพัฒนารูปแบบของสื่อสารคดี เพื่อนำไปสู่เชิงพาณิชย์และสามารถสร้างให้คนทั้งในประเทศและต่างประเทศได้รับชม

2.4 ควรมีการนำเสนอถึงประเพณีของคนชนเผ่าต่างๆ ที่เข้ามาอาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงเรื่องราวของแรงงานได้

เอกสารอ้างอิง

กมล ประจวบเหมาะ, พันโท. **ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย.** 26 มีนาคม 2525 (เอกสารอัดสำเนา)

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. **การเข้ามาในประเทศไทยของคนต่างด้าวเพื่อทำงาน: ข้อสำรวจทางกฎหมาย ปัญหา และทางเลือกนโยบาย.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

พันธุ์สูรย์ ลดาวัลย์, ม.ล. **นโยบายต่างประเทศของไทย.** เชียงใหม่:คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. **เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-15.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.

_____. **เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย** หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.

เสาวรส ณ บางช้าง. **การวิเคราะห์เอเชียอาคเนย์.** กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.), 2534.

สุพจน์ แสงเพชร, ร.ต.อ. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่า: กรณีศึกษาอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย.** เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2539.

อำนวย รักธรรม. **เครือข่ายการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่า ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** เชียงใหม่:การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

บทปริทัศน์

การพัฒนาสารคดีวีดิทัศน์สะท้อนสภาพสังคม และวิถีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

โดย อ.ดร.กรรณิกา เจิมเทียนชัย

วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วีดิทัศน์เป็นสื่อโสตทัศน์ที่ให้ทั้งภาพและเสียงเช่นเดียวกับภาพยนตร์ แต่อำนวยประโยชน์สะดวกสบายและคล่องตัวในการใช้มากกว่า วีดิทัศน์เป็นการเล่าเรื่องด้วยภาพเคลื่อนไหวและสร้างความต่อเนื่องของการกระทำของวัตถุจากเรื่องราวต่างๆ สร้างความรู้สึกใกล้ชิดกับผู้ชม เป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย มีความรวดเร็วการผลิต ใช้ได้ทั้งผู้ชมทั้งที่เป็นกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ เสนอได้ทั้งภาพจริงและกราฟิกต่างๆ สามารถเก็บเป็นข้อมูลและนำมาเผยแพร่ได้หลายครั้ง วีดิทัศน์ที่เป็นรูปแบบสารคดีเป็นรายการที่เสนอเนื้อหาด้วยภาพแสดงเรื่องราวต่างๆ และเสียงบรรยายตลอดรายการ การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ภาพทำหน้าที่หลักในการนำเสนอ ส่วนเสียงจะช่วยเสริมในส่วนของภาพเพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น วีดิทัศน์ที่มีคุณภาพต้องสื่อความหมายหรือถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้

ในสถานการณ์ที่ผ่านมาได้มีชนเผ่าจำนวนมากมายหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงห่างไกลในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยได้อพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่สูงลงมาพื้นที่ราบ โดยมีกลุ่มชนเผ่าลาหู่เป็นชนเผ่าหนึ่งที่อพยพมาอยู่ในเมืองใหญ่โดยอาศัยการเป็นแรงงานเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ตามประวัติศาสตร์ของชนชาติลาหู่มีมานานไม่ต่ำกว่า 4,500 ปี ชาวลาหู่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในธิเบตและอยู่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ต่อมาได้ทยอยอพยพลงมาอยู่ทางตอนใต้ของจีน ปัจจุบันในประเทศไทยมีชนเผ่าลาหู่อาศัยอยู่จำนวนมากโดยกระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ตามแนวชายแดนไทย-พม่า ในจังหวัดทางภาคเหนือ ในด้านวิถีชีวิตของชนเผ่าลาหู่นั้นโดยปกติชนเผ่าลาหู่ไม่ชอบความวุ่นวาย มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เป็นชนเผ่าที่สามารถปรับตัวเข้ากับผู้คนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเคร่งครัดกับกฎระเบียบของความถูกและผิด ชาวลาหู่เข้มแข็งต่อการยึดมั่นต่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและทำงานด้วยกันเพื่อยังชีพ

การพัฒนาสารคดีวีดิทัศน์สะท้อนสภาพสังคมและวิถีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นงานวิจัยที่ได้ดำเนินการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจวิถีชีวิตของแรงงานชนเผ่าลาหู่ตลอดจนช่วยให้ชนเผ่าลาหู่มีความเข้าใจและมีสร้างทัศนคติที่ดีต่อดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองร่วมกัน จึงเป็นการนำจุดเด่นของสื่อวีดิทัศน์นำเสนอเรื่องราวที่สร้างสรรค์ความเข้าใจอันดีต่อกันของคนในสังคม

สื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

A Documentary for Local People in Amphur Pai, Mae Hongson Province, for The Realization of Awareness of The Conservation of Eco-Tourism Locations

นางสาวธีรยา ชมภูราษฎร์

สื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

A Documentary for Local People in Amphur Pai, Mae Hongson Province, for The Realization of Awareness of The Conservation of Eco-Tourism Locations

นางสาวธีรยา ชมพูราษฎร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตสื่อสารคดีเพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แนวคิดความตระหนัก ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ทฤษฎีความพึงพอใจ และความรู้เกี่ยวกับการผลิตสารคดี ซึ่งใช้เทคนิคการนำเสนอด้านลบ เพื่อให้ได้ผลด้านบวก และหาประสิทธิภาพของสื่อสารคดี ความพึงพอใจหลังรับชมสารคดี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย และนักท่องเที่ยว เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ สื่อสารคดีเรื่อง เก็บปาย...ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อสารคดี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าสารคดีสามารถสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อประชาชนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในอำเภอปายอยู่ในระดับมาก ส่วนนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความตระหนักมากกว่าประชาชนในท้องถิ่น การพัฒนาสื่อให้มีประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดี และผลหลังจากชมสารคดีมีระดับความพึงพอใจของประชาชนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย อยู่ในระดับมาก และนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อสารคดีมากกว่านักท่องเที่ยว

ABSTRACT

The purpose of this Quasi-Experimental research is to produce a documentary to raise realization of the conservation of eco-tourism locations by utilizing the concept of eco-tourism, awareness, Communication Theory for Persuasion, Contentment Theory and knowledge of

documentary production which use the negative representation to achieve a positive result and to find the level of satisfaction after watching the documentary. The sample are local people in Pai and tourists. The tools of the research are the documentary media; Keb Pai…Mai Hai Plean Pai, a questionnaire for general information, the evaluation from the experts and a questionnaire about satisfaction with the documentary. The statistic is analyzed by percentage, average and standard deviation.

The result showed that documentary is able to raise realization of the conservation of eco-tourism locations in local people in Pai to a high standard. The awareness of the tourists is also at a high level. It means that the tourists have more awareness than local people. The media development has an efficiency at good level from the experts. And the level of satisfaction after watching the documentary in local people in Pai is high at a level and in the tourists, which means that more local people are satisfied with the documentary than the tourists.

บทนำ

การท่องเที่ยวอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายเป็นทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ ปายเป็นเมืองที่สงบเงียบมีวัฒนธรรม ประเพณีและธรรมชาติที่สวยงาม รวมทั้งผู้คนมีอัธยาศัยไมตรีอันดี ด้วยความเป็นเอกลักษณ์นี้ ปายได้ดึงดูดนักเดินทางให้มาสัมผัสมนต์เสน่ห์ในเมืองเล็กๆ แห่งนี้ จากสถิติการท่องเที่ยวของอำเภอปายในปี พ.ศ.2549-2550 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 42.29 และในปี พ.ศ.2553 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากเดิม 219,325 คน เพิ่มขึ้น 8.09% ซึ่งเป็นการเพิ่มทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยวคนไทย และชาวต่างชาติ (http://thairecent.com/Business/2011/917165/) ทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง สร้างงาน สร้างอาชีพเพื่อรองรับคนจำนวนมาก การอุปโภคบริโภคจึงเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้น ทำให้คนในท้องถิ่นเริ่มย้ายถิ่นฐานออกนอกเมือง และคนต่างถิ่นเข้ามาแทนที่ แล้วปรับเปลี่ยนที่ดินบ้านเรือนเป็นร้านค้าและรีสอร์ท ทำให้เกิดการเสื่อมถอยของชุมชน นับว่าเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง (http://www.oknation.net/blog/print.php?id=149153) ประกอบกับรัฐและองค์กรในระดับท้องถิ่นพยายามขยายและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำตัวเลขทางเศรษฐกิจมาเป็นเกณฑ์แสดงถึงความเจริญของพื้นที่ *"...ดังที่ท่านวิทยากร ดร.นาท ตัณฑวิรุฬห์ เคยอธิบายไว้ว่า การเพิ่มของประชากร (Population Growth) และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (Economic and Technological Advancement) ปัจจัยทั้งสองนี้ถือเป็นต้นเหตุสำคัญแห่งปัญหา ทำให้เกิดผลตามมา 2 ประการ คือ ทำให้ทรัพยากรหมดสิ้นไป (Resource Depletion) กับ การเกิดมลภาวะ (Pollution) ทั้งหลาย เช่น เกิดสภาพดิน น้ำ อากาศเสียและเป็นพิษ ทัศนียภาพเสียไปเสียงอึกทึก เป็นต้น..."* (สมาคมนักประชากรไทย, 2540 : 393)

สิ่งที่เกิดขึ้นกับการบริโภคของคนในสังคมที่เชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยตรง สิ่งที่กล่าวมานั้นนับว่าเป็นปัญหาที่ยังต้องหาทางแก้ไข มิได้เป็นเพียงปัญหาบนพื้นที่เล็กๆ เท่านั้น แต่เป็นปัญหาเดียวกันที่เกิดขึ้นทั่วโลก ในสิ่งที่ไม่ได้รับความสนใจนั้นมิใช่การทำให้สังคมดีขึ้น แต่การทำความเข้าใจในด้านการบริโภคอย่างมีจิตสำนึกที่ตระหนักถึงผลกระทบ อันเลวร้ายจากปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางการลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และปฏิบัติตามแนวทางร่วมกันนั้นสามารถลดปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแย่งพื้นที่ทำกินของคนในชุมชนได้ โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักจากคนที่อาศัยในพื้นที่ให้เกิดความรักในถิ่นฐานของตนให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม เข้าใจปัญหาผลกระทบและต้องลดหรือแก้ไขปัญหานั้นร่วมกัน มิได้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ เป็นเสมือนดังคำกล่าวที่ว่า คนทั่วไปจะปฏิเสธการมองในบางสิ่งบางอย่าง (The Refuse) เพราะความไม่คุ้นเคย หรือปฏิเสธความคุ้นเคย (The Familiar) ภาพคุ้นเคยชินตามักไม่ได้รับความสนใจจากคน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่วนหนึ่งทำได้ทั้งการถ่ายภาพและภาพยนตร์ (Photographic and Cinematic) (รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม, 2546)

เนื่องจากแนวความคิดในการสร้างความตระหนักนั้นจำเป็นต้องอาศัยความสนใจและแรงจูงใจเป็นสำคัญ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์สารคดีจากโฆษณาหลายเรื่องที่สร้างความตระหนัก แต่การผลิตสารคดีไม่สามารถดูซ้ำได้บ่อยเหมือนโฆษณา การกล่าวถึงปัญหาซ้ำๆ เพื่อย้ำให้ผู้ชมเข้าใจถึงปัญหา และเกิดความตระหนัก เพื่อเป็นการแก้ไขหรือลดปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแย่งพื้นที่ทำกินระยะยาวในอนาคต สารคดีนี้เป็นการผลิตสารคดีในด้านลบ เพื่อให้ได้ผลด้านบวก การถ่ายทอดปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามความจริงซึ่งไม่มีผู้ใดทำได้ดีไปกว่ากล้องบันทึกภาพซึ่งจะสามารถสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการผลิตสารคดี จากการที่ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารคดีทำให้ทราบถึงความเหมาะสมที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ และคาดว่าในปัจจุบันเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจ และสามารถเข้าใจง่าย เนื่องจากสารคดีได้เห็นทั้งภาพ และได้ยินเสียง สามารถจัดเก็บได้ทั้งในระบบดีวีดีและวีซีดี ง่ายในการเผยแพร่ งานวิจัยที่ผ่านมานั้นพบว่ามีแต่การศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน แต่ยังไม่พบงานวิจัยใดที่มีเครื่องมือหรือสื่อที่สร้างความตระหนักและรับรู้ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการผลิตสื่อที่ผ่านมาไม่มีผู้ใดกล้าที่จะทำสื่อในด้านลบต่อสถานที่ท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปายจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีความเชื่อว่าพฤติกรรมในการดูแลสิ่งแวดล้อมนั้นจะเกิดขึ้นมาได้ต้องมีความตระหนัก ดังนั้นต้องแก้ปัญหาจากจุดเล็กๆ ก่อน ซึ่งก็คือชุมชน ดังนั้นต้องสร้างความตระหนักให้กับผู้ที่อาศัยในท้องถิ่นก่อน เพื่อให้เกิดความสามัคคีและมีความเห็นที่ตรงกันว่าจะช่วยรักษาท้องถิ่นของตนให้คงเอกลักษณ์ไว้ได้อย่างไร จึงผลิตสารคดีที่มีความยาวประมาณ 10 นาที ซึ่งไม่น้อยเกินไปและไม่ยาวจนเกินไป และการเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างก็เลือกใช้กับกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงานแล้ว เพราะ “...การใช้กลุ่มตัวอย่างในวัยทำงานคืออายุระหว่าง 18-60 ปี ซึ่งมีความพร้อมที่จะสร้างประโยชน์ให้สังคมได้เต็มที่ และยังจะสามารถนำความรู้ที่ได้มาอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เป็นคนดีต่อไปในอนาคตตามทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ 8 ขั้นตอนของอิริคสัน...” (บรรพจณ์ โนแบ้ว, 2548 : 73) และเพื่อให้เกิด

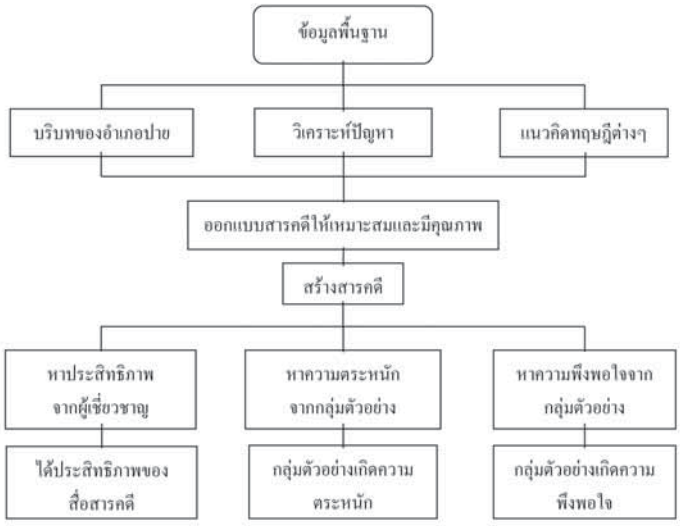
ประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นการวางแผนในการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคม หากเราเข้าใจ และมีการเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการที่ดี ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวนี้อาจเกิดน้อยลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อผลิตสื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจภายหลังการรับชมสื่อสารคดี

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการวิจัย การผลิตสื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ทำการวิจัยประกอบด้วยประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปาย โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน โดยใช้ตารางสูตรจำแนกกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane,1970 : 886-887) และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมัลติมีเดียจำนวน 3 ท่าน โดยกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอำเภอปาย เพื่อทำการพัฒนาสารคดีให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม

2. ผลิตสื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ประเมินประสิทธิภาพของสารคดีโดยผู้เชี่ยวชาญ

4. ให้กลุ่มตัวอย่างชมสื่อสารคดี

4.1 ประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 100 คน

4.2 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 100 คน

5. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความตระหนักและแบบประเมินความพึงพอใจภายหลังชมสื่อสารคดี

6. วิเคราะห์ประสิทธิภาพ ความเหมาะสม ความตระหนัก และระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ แปลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อสารคดีโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนการใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2. วิเคราะห์ความตระหนักในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. สื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรื่อง *"เก็บปาย.. ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป"* สามารถสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น ต่อกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย อยู่ในระดับมาก คือเท่ากับ 3.97 และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปาย อยู่ในระดับมาก คือเท่ากับ 4.44

2. สื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรื่อง *"เก็บปาย.. ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป"* จากการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี คือเท่ากับ 4.37

3. ความพึงพอใจจากการรับชมสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรื่อง *"เก็บปายไว้... ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป"* ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย อยู่ในระดับมาก คือเท่ากับ 4.04 และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปาย อยู่ในระดับมาก คือเท่ากับ 3.97

การอภิปรายผล

จากการผลิตสื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เรื่อง *"เก็บปาย...ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป"* สามารถสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปายได้มาก ประสิทธิภาพของสื่อสารคดีอยู่ในระดับดี และผลการศึกษาความพึงพอใจหลังชมสารคดีของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปายอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยพบประเด็นที่สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. จากการผลิตสื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เรื่อง *"เก็บปาย...ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป"* สามารถสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย อยู่ในระดับมาก คือเท่ากับ 3.97 และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปาย อยู่ในระดับมาก คือเท่ากับ 4.44 ซึ่งมีการตรวจสอบสื่อสารคดีโดยอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเนื้อหาและเทคนิค ส่งผลให้สื่อสารคดีมีประสิทธิภาพสามารถสื่อความหมายและสร้างความตระหนักให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี ดังคำกล่าวที่ว่าความตระหนัก หมายถึง สภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวกับความสำนึกของบุคคลที่มีการรับรู้ความรู้สึกหรือเคยมีความคิด ความปรารถนา การรับรู้เกิดขึ้น และเมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ทำให้เกิดความตระหนักขึ้นมาได้ ความตระหนักจึงเป็นเรื่องของการตื่นตัวทางจิตใจต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ (พรจักรี มณีนาค, 2545 : 15) สิ่งเร้าที่สร้างความตระหนักเรื่องของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ก็คือสื่อสารคดีนั่นเอง

2. การพัฒนาสื่อสารคดี สร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีประสิทธิภาพจากการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านอยู่ในระดับดี คือเท่ากับ 4.37 ทั้งนี้เพราะการเล่าเรื่องราวของสื่ออย่างเหมาะสม การวางโครงสร้างของเนื้อหาชัดเจน สามารถให้ความรู้ และสร้างความตระหนัก ทำให้เกิดคุณค่าและแรงจูงใจในการพัฒนาตัวเองของประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม และสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่มีจากเดิม จากเรื่องราวในสารคดี เรื่อง *"เก็บปาย...ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป"* ทั้งนี้เนื่องจากสารคดีสามารถสื่อเรื่องราวและเนื้อหาประกอบรวมกับเทคนิคทางภาพและเสียง ทำให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้ตามหลักของงานสารคดีที่ ม.ล.เสริมแสง พันธุมสุต (อ้างอิงจาก วนิดา บำรุงไทย, 2545 : 7-11) กล่าวว่า สารคดีที่ผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นมีเจตนาที่จะเสนอสาระที่เป็นจริง ตามข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นจริง เพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้ ความคิด ความกระจ่าง แต่ในขณะเดียวกันผู้ผลิตก็จะต้องสร้างสรรค์ผลงานของตนเองอย่างมีศิลปะ มีวิธีการเสนอเรื่องให้เกิด *"รส"* เสมือนหนึ่งผู้ชมมีส่วนร่วมรู้ในเรื่องหรือเหตุการณ์นั้นๆ เพื่อก่อให้เกิดความบันเทิงใจ หรือความประทับใจ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจภายหลังการรับชมสื่อสารคดี สร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ความพึงพอใจหลังจากการรับชมจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย มีค่าเฉลี่ยรวม 3.97 อยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามา

ท่องเที่ยวในอำเภอปาย มีค่าเฉลี่ยรวม 4.44 อยู่ในระดับมาก สมพงศ์ เกษมสิน (อ้างถึงใน นริษา นราศรี, 2544: 28) ได้กล่าวไว้ว่า *"บุคคลจะเกิดความพึงพอใจได้นั้น จะต้องมีการจูงใจ"* ได้กล่าวถึงการจูงใจว่า *"การจูงใจเป็นการชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม โดยมีมูลเหตุความต้องการ 2 ประการ คือ ความต้องการทางร่างกายและความต้องการทางจิตใจ"* ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการพัฒนาและออกแบบสื่อสารคดี เรื่อง *"เก็บปาย...ไม่ให้เปลี่ยน (ปาย) ไป"* ได้อาศัยหลักการออกแบบสื่อและการวิเคราะห์ผู้รับสารจากทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ จึงทำให้สื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี

สรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการผลิตสื่อสารคดีสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยการศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แนวคิดความตระหนัก ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ทฤษฎีความพึงพอใจ และการผลิตสื่อสารคดี ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการผลิตสารคดีสั้นเพื่อสร้างความตระหนักกับสาธารณชน เป็นการนำเสนอในด้านลบเพื่อให้ได้ผลในด้านบวก โดยการนำเสนอความจริงที่เป็นปัญหาเพื่อให้สะกิดใจผู้ชมสารคดี ซึ่งผลที่ได้คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นน้อยกว่านักท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากสารคดีที่นำเสนอเป็นเพียงระยะเวลาสั้นๆ แต่รวมปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายๆ ด้านเอาไว้ จึงสร้างความตระหนักน้อยกว่านักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบอยู่แล้ว ในขณะเดียวกันประชาชนในท้องถิ่นมีความพึงพอใจกับสื่อสารคดีมากกว่านักท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาของสารคดีสะท้อนถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนในท้องถิ่นประสบอยู่ ส่วนนักท่องเที่ยวมีความคุ้นเคยกับสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งที่เคยไป และมีปัญหาแบบเดียวกันจึงไม่เป็นเรื่องแปลก เป็นภาพปกติของสถานที่ท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรเพิ่มระยะเวลาในการนำเสนอ และสร้างสารคดีปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องๆ ไป เช่น เรื่องมลภาวะทางน้ำ มลภาวะทางเสียง มลภาวะทางอากาศ

1.2 ควรมีการเพิ่มบทบรรยายภาษาอังกฤษ เพื่อการสร้างความตระหนักให้กับกลุ่มชาวต่างชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาไปสู่สื่ออื่นๆ ต่อเนื่องจากเรื่องนี้

2.2 ควรมีพัฒนารูปแบบของสื่อให้มีความเป็นสากลเพื่อนำไปสู่เชิงพาณิชย์

เอกสารอ้างอิง

กว่าชื่น บางคมบาง (นามแฝง). “จากปายมาถึงหลวงพระบาง ฉันเห็นอะไร....”, พฤศจิกายน 2550. **http://www.oknation.net/blog/print.php?id=149153.** (28 พฤษภาคม 2555)

นริษา นราศรี. **การศึกษาความพึงพอใจของบทเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก.** พิษณุโลก : การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2544.

นักประชากรไทย, สมาคม. **การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2540.** พิมพ์ครั้งที่ 3. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 20-21 พฤศจิกายน 2540 : 393. (รายงาน)

บรรพจณ์ โนแบ้ว. **การออกแบบสารสนเทศร่วมกับการจัดการสื่อสำหรับนักท่องเที่ยวผู้มาใช้บริการท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่.** เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

ผู้จัดการ. “คนไทยเที่ยวในประเทศโตกว่า 17% ปายขึ้นอันดับหนึ่ง-เชียงใหม่รั้งที่ห้า”, สิงหาคม 2554. http://thairecent.com/Business/2011/917165/ . (9 กันยายน 2554)

พรจักรี มณีนาค. **ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** กรุงเทพฯ : ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.

รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. **นักสร้าง สร้างหนัง หนังสั้น.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาการภาพยนตร์และภาพนิ่ง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

วนิดา บำรุงไทย. **สารคดี กลวิธีการเขียนและการวิจารณ์.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.

เสริมแสง พันธุมสุต (ม.ล.), **การเขียนสารคดี.** ในเอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 6 (การเขียนสำหรับครู). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุโขทัยธรรมาธิราช. 2539.

Yamane, Taro. **Statistics : An Introductory Analysis.** 2d ed. ToKyo : John Weatherhill, Inc, 1970.

บทปริทัศน์

สื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

โดย อ.ดร.กรรณิกา เจิมเทียนชัย
วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ในปัจจุบันที่นานาประเทศให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและสร้างความพึงพอใจใจแก่นักท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมและการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกันต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศโดยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม การป้องกันและจำกัดมลพิษภาวะ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาทิ ชุมชนและประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติตามแผนติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยมีการศึกษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ และเพื่อสร้างความตระหนักปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเป็นหลัก และอาจรวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ

การพัฒนาสื่อสารคดีเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการนำสื่อสารคดีเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้ผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และร่วมกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา: กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

The Knowledge Management to Develop Community Business Enterprise in Cotton Products, Case Study: The Hand Made Cotton Weaving Groups at Donluang Village, Tambon Maerang, Amphur Pasang, Lamphun Province.

ผศ.มานพ ชุ่มอุ่น
สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา: กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

The Knowledge Management to Develop Community Business Enterprise in Cotton Products, Case Study: The Hand Made Cotton Weaving Groups at Donluang Village, Tambon Maerang, Amphur Pasang, Lamphun Province.

ผศ.มานพ ชุ่มอุ่น
สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชนอย่างบูรณาการในด้านการผลิต การตลาด เงินทุน และการบริหารจัดการกลุ่ม และเพื่อศึกษาสภาพและศักยภาพการบริหารจัดการ กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวงแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัย (1) ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาด พบว่า กลุ่มควรขยายตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว สถานศึกษา โรงแรม และร้านอาหาร กำหนดจุดขายเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือแท้ 100 เปอร์เซ็นต์ ตั้งราคาขายที่สัมพันธ์กับตำแหน่งผลิตภัณฑ์ใหม่ เพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์จัดทำสปอตโฆษณาผ่านวิทยุชุมชน และการโฆษณาผ่านเว็บไซต์ ควรเพิ่มพนักงานขายแสวงหาคำสั่งซื้อ และร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์สินค้า และใช้การตลาดทางตรงสร้างลูกค้าใหม่ๆ และรักษาลูกค้าเดิม (2) ด้านการพัฒนากระบวนการผลิต พบว่า การตั้งราคาขายและผลตอบแทน ส่วนใหญ่ร้อยละของผลตอบแทนจากการขายส่ง จะต่ำกว่าร้อยละ 10 ถึง 7 รายการ จาก 12 รายการที่ผลิต และระหว่างร้อยละ 10.0-20.0 จำนวน 4 รายการ โดยมีเพียง 1 รายการผลิตเท่านั้น ที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าร้อยละ 20.0 ส่วนปัญหาสำคัญที่เกิดจากการผลิต คือ ปัญหาการขาดผู้สืบทอดการทอผ้าฝ้าย ราคาวัตถุดิบสูง ขาดช่างฝีมือ ขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และขาดเทคโนโลยี ที่จะใช้ในการผลิตและการออกแบบ (3) ด้านความต้องการทางการเงินและแหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้เงินทุนส่วนตัวในการผลิต แต่มีบางส่วนที่ใช้บริการจากสถาบันการเงินของรัฐ ส่วนปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นจากการใช้แหล่งเงินทุน คือ ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมสูง และยังขาดความรู้ในการขอกู้ยืมเงิน โดยวัตถุประสงค์การขอสินเชื่อก็เพื่อนำไปซื้อวัตถุดิบและนำมาใช้จ่ายเป็นค่าจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการกู้ยืมจากสถาบันการเงินของรัฐ และมีความต้องการที่จะกู้ยืมเงินในระยะเวลาปานกลาง ระยะสั้น และระยะยาวในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

และ (4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า กลุ่มเริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2525 โดยมีสมาชิก 10 คน จนเมื่อปี 2535 ได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวงขึ้น และได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่นในปี 2542 ต่อมาในปี 2543 ได้ก่อสร้างศูนย์รวมผลิตภัณฑ์เครือข่ายกลุ่มทอผ้าหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยมีประธานกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลศูนย์เป็นหลัก และหากมีคำสั่งซื้อจากลูกค้า ประธานกลุ่มจะเป็นผู้แจกจ่ายงานให้กับสมาชิกตามความถนัดของแต่ละคน กลุ่มมีการจัดแบ่งโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ โดยแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายการผลิต และฝ่ายการตลาด แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังไม่มีการติดตามและควบคุมผล การดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมากนัก และการบริหารงานกลุ่มงานส่วนใหญ่จะมีประธานกลุ่มทำแต่เพียงผู้เดียว

บทนำ

ในยุคของการแข่งขันในโลกโลกาภิวัตน์ ทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายในชุมชนหรือต่างชุมชนไม่สามารถแข่งขันได้อย่างยุติธรรม เพราะโลกของการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันต้องอาศัยความพร้อมทั้งทางด้านเทคโนโลยี ข่าวสารข้อมูล การผลิต การตลาด การบริหารจัดการ และการเงิน ชุมชนใดที่มีศักยภาพสูงในเรื่องดังกล่าว ก็สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจของชุมชนได้ ทำนองกลับกัน หากชุมชนใดอ่อนแอ โอกาสที่จะทำให้ธุรกิจชุมชนนั้นประสบความสำเร็จได้ก็ยากยิ่ง จึงทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้ามากขึ้น ทั้งนี้เพราะหากชุมชนเข้มแข็งและมีความอยู่ดีกินดีแล้ว การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ก็สามารถทำได้ง่ายมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้แนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและยั่งยืนในปัจจุบัน ได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นอย่างมาก

ลำพูนเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (สายเอเชีย) เป็นระยะทาง 689 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนบน และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง หรือพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,505,882 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,815,675 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.85 ของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เศรษฐกิจส่วนใหญ่ของจังหวัดขึ้นอยู่กับผลผลิตทางเกษตรกรรม เช่น การทำนาข้าว ทำสวนลำไย ทำไร่กระเทียม ไร่หอม ไร่ยาสูบ และพืชไร่อื่นๆ อาชีพหลักที่สำคัญ อาทิ การทำหมวก การจักสาน การแกะสลักไม้ การทอผ้าพื้นเมือง และผ้าบาติก ซึ่งถึงแม้ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าเป็นอาชีพที่ถาวร มั่นคง มีรายได้พอประมาณ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นอาชีพหลักของครอบครัว ลำพูนมีส่วนราชการที่ประกอบด้วยอำเภอ/กิ่งอำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น 7 อำเภอกับ 1 กิ่งอำเภอ

แม่แรงเป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านกองงาม หมู่ที่ 2 บ้านแม่แรง หมู่ที่ 3 บ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ 4 บ้านดอนตอง หมู่ที่ 5 บ้านหนองเงือก หมู่ที่ 6 บ้านสันกอดู่ หมู่ที่ 7 บ้านดอนหลวง หมู่ที่ 8 บ้านป่าเบาะ หมู่ที่ 9 บ้านดอนน้อย หมู่ที่ 10 บ้านป่าบุก หมู่ที่ 11 บ้านกอดู่ จำนวนประชากรในเขต (อบต.) มีจำนวนทั้งสิ้น 7,656 คน มีจำนวนครัวเรือน 2,491 หลังคาเรือน ประชากรในตำบลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนาและทำสวน อาชีพรองลงมา คือ การทอผ้าฝ้ายและการผลิตผลิตภัณฑ์ จากผ้าฝ้าย โดยทิศเหนือติดต่อกับตำบลปากบ่องและตำบลป่าซาง ทิศใต้ติดต่อกับตำบลท่าตุ้มและตำบลมะกอก ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลป่าซางและม่วงน้อย ส่วนทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลบ้านเรือน

แผนการวิจัยการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ จะศึกษากลุ่มผู้ผลิต ผ้าฝ้ายทอมือที่มีศักยภาพการดำเนินงานที่เข้มแข็งระดับหนึ่ง คือ กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ 7 บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ.2525 มีสมาชิกกลุ่มเริ่มแรกจำนวน 10 คน ช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่มจะเป็นการผลิตผ้าฝ้ายทอมือเพื่อใช้และจำหน่ายในท้องถิ่น ต่อมาได้รับการช่วยเหลือในด้านการผลิต การตลาด เงินทุนหมุนเวียน และได้รับการอบรมรูปแบบเทคนิคต่างๆ จนกลุ่มเริ่มมีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น ปัจจุบันมีสมาชิก 108 คน แบ่งการผลิตออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มตัดเย็บ แปรรูป ทอพรม ที่นอน กลุ่มปักผ้าและถักริมผ้า กลุ่มทอผ้าผืน และกลุ่มทอผ้าทุกอย่าง จากการศึกษาและการสำรวจข้อมูลในเบื้องต้น สามารถสรุปประเด็นที่เป็นปัญหาหลักในการทำธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่ม ดังนี้

1. ปัญหาด้านตัวผลิตภัณฑ์ แม้กลุ่มจะมีผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย อาทิ เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า ผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ ผ้าม่าน ปลอกหมอน หมอน ที่รองจาน หมวก ผ้าคลุมเตียง ของชำร่วยหรือของที่ระลึกจากผ้าฝ้าย เป็นต้น แต่ก็ยังคงเป็นการผลิตในรูปแบบเดิมๆ กล่าวคือ รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นอย่างไรในอดีต ปัจจุบันก็ยังคงผลิต ในรูปแบบนั้นๆ อยู่ อาทิ สีสันที่จืดชืด ไม่สดใส รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน หาความแตกต่างและความมีเอกลักษณ์ ได้ยาก ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ หรือสีสันของผลิตภัณฑ์ ทั้งที่ความต้องการของตลาดในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก อาทิ ความต้องการของที่ระลึกและของชำร่วยจากผ้าฝ้ายที่มีสีสันสะดุดตา มีบรรจุภัณฑ์และตรายี่ห้อ ซึ่งโดยความสามารถในภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสามารถผลิตผ้าฝ้ายทอมือรูปแบบใหม่ๆ ได้ แต่ก็ยังไม่มีผู้นำกลุ่มคนใดที่ได้นำเอาแนวคิดการทำธุรกิจสมัยใหม่ ซึ่งต้องบูรณาการเอาศาสตร์ด้านการผลิต การตลาด การจัดการเงินทุน และการบริหารจัดการกลุ่มไปประยุกต์ใช้ภายในกลุ่มอย่างแท้จริง

2. ปัญหาด้านตลาดที่จะรองรับสินค้า กลุ่มต้องการขยายตลาด จากการขายเฉพาะในชุมชนไปสู่ตลาดนอกชุมชน หรือแม้แต่ขยายไปสู่ยังตลาดต่างประเทศมากขึ้น โดยสิ่งที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเร่งด่วน ก็คือ การสนับสนุนด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม ที่ดีและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3. ปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียน กลุ่มต้องการเงินทุนเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน การจัดซื้อวัตถุดิบ การจ้างแรงงาน และการปรับปรุง หรือซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต

4. ปัญหาเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้าน ไม่สนใจที่จะสานต่อภูมิปัญญาการทอผ้าฝ้ายทอมือที่เป็น ภูมิปัญญาของชาวบ้าน จึงอยากให้มีหน่วยงานเข้ามาฝึกอบรมให้เยาวชนรู้คุณค่าของสิ่งทอนี้ และหันมาให้ความใส่ใจในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายให้เป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริม ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาการว่างงาน และปัญหาสังคมที่อาจจะตามมาอันเนื่องมาจากการขาดรายได้ของครอบครัว

อย่างไรก็ตาม การนำความรู้จากวิทยาการสมัยใหม่ทางด้านเศรษฐศาสตร์ การตลาด การผลิต การเงิน และการบริหารจัดการไปประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน จะช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนาธุรกิจชุมชนไปในทิศทางที่ดีและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น สามารถสร้างรายได้ที่พอเพียงกับกลุ่มอันจะช่วยให้กลุ่มพึ่งพาตนเองได้ และใช้ทรัพยากรภายในชุมชนอย่างคุ้มค่า ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย สู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดยมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตามความพร้อมของชุมชน เกิดการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ที่เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงนำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้สร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ พร้อมทั้งสร้างระบบบ่อเพาะวิสาหกิจชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ

ดังนั้น ทีมวิจัยจึงได้แนวคิดว่าหากนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในกลุ่มมาบูรณาการกับความรู้ที่เป็นสากลของคณะผู้วิจัย อันได้แก่ ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการบริหารจัดการ และความรู้ด้านการเงิน โดยนำเสนอหลักคิดและหลักในการพัฒนาอย่างเป็นระบบแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาเป็นฐานความรู้กลับคืนสู่ท้องถิ่น และเกิดการพัฒนาเครือข่ายความรู้ไปสู่ชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชนอย่างบูรณาการในการผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทางด้านการผลิต การตลาด เงินทุน การดำเนินงาน และการบริหารจัดการกลุ่ม โดยผสมผสานกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาของท้องถิ่น และการพึ่งพาทรัพยากรภายในชุมชน

2. เพื่อศึกษาสภาพและศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ใช้กรอบการดำเนินการศึกษาตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพมาบูรณาการควบคู่กันเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านการตลาด การวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลจากการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต แล้วบรรยายประกอบการวิเคราะห์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วรายงานผลเป็นการบรรยายประกอบการวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาตรวจสอบความถูกต้องด้วยการนำข้อมูลที่ไม่ชัดเจน กลับไปสอบถามเพิ่มเติมแล้วจึงนำมาวิเคราะห์และแปรผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ ด้วยการคำนวณหาค่าและอธิบายผลการศึกษา ใช้สถิติในการทดสอบและมีการใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการทางการเงินและแหล่งเงินทุน วิธีการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการออกแบบสอบถาม ผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม ใช้วิธีการสังเกตและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และนำข้อมูลที่ได้รับมาบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม และข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการขออนุมัติสินเชื่อให้แก่กลุ่ม มีการประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำผลของการดำเนินงานด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง นำมาแปลความหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลทางการบริหารจัดการกลุ่ม นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการทำกิจกรรมกลุ่ม มาประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายเพื่อตอบจุดประสงค์ของ การวิจัย สรุปข้อค้นพบ วิธีการบูรณาการ และสรุปผลการวิจัยด้วยการบรรยาย นำเสนอ และเผยแพร่ผลงานการวิจัย

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาดที่เหมาะสมของกลุ่ม พบว่า กลุ่มควรขยายตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อผ้าฝ้ายทอมือไปเป็นของฝากของที่ระลึก กลุ่มโรงเรียนและสถานศึกษาที่ใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับทำกิจกรรม กลุ่มโรงแรมและร้านอาหารที่นำไปตกแต่งภายใน และกลุ่มตลาดต่างประเทศ โดยจำหน่ายผ่านทางเว็บไซต์ ด้านตำแหน่งผลิตภัณฑ์ควรกำหนดไปที่ความเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ 100% ทอด้วยกี่โบราณ สามารถสัมผัสได้ถึงคุณค่าเวลาใช้งาน ด้านผลิตภัณฑ์ ควรพัฒนารูปแบบให้ทันสมัย ตรงกับความต้องการของลูกค้า ชื่อตราสินค้าที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นมา คือ ผ้าฝ้ายดอนหลวง (Donluang Cotton) โดยมีโลโก้และเครื่องหมายการค้าเป็นรูปผู้หญิงสาวชาวยอง กำลังนั่งกรอเส้นด้าย มีฉากหลังเป็นรูปผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือที่หลายรูปแบบและสีสัน สอดรับกับสโลแกน คือ แต่งสี อวดลาย ผ้าฝ้าย ดอนหลวง ด้านราคาควรคำนึงถึงกำไรสุทธิมากขึ้น เพราะส่วนใหญ่ร้อยละของผลตอบแทนจากการขายจะต่ำกว่าร้อยละ 10 ส่วนการขายปลีกจะได้รับผลตอบแทน ระหว่างร้อยละ 11-38 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรเพิ่มช่องทางการขายออนไลน์ นอกเหนือจากการจำหน่ายผ่านศูนย์ฯ และผ่านค้าส่งและค้าปลีก ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ (1) การโฆษณา ควรจัดทำสปอตโฆษณาผ่านวิทยุชุมชน การใช้สื่อ ณ จุดขาย อาทิ โบรชัวร์ นามบัตร และการโฆษณาผ่านเว็บไซต์ (2) การขายโดยบุคคล ควรมีพนักงานขายแสวงหาคำสั่งซื้อเพื่อทำการตลาดในเชิงรุก (3) การประชาสัมพันธ์ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์ไปยังสาธารณชนภายนอกมากขึ้น (4) ด้านการส่งเสริมการขาย ควรเลือกทำกับกลุ่มลูกค้าประจำ และกลุ่มลูกค้าใหม่ และ (5) การตลาดทางตรง ควรเร่งสร้างฐานข้อมูลของลูกค้า และใช้กิจกรรมการตลาดทางตรงเข้าไปเสนอขายสินค้าให้กับลูกค้า อาทิ การใช้จดหมายขายตรง และการใช้โทรศัพท์ทางตรง เป็นต้น

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวงที่ใช้การทอผ้าด้วยมือ

ผลการวิจัยทางการพัฒนากระบวนการผลิตของกลุ่ม พบว่า การผลิต การตั้งราคาขาย และผลตอบแทน ส่วนใหญ่ร้อยละของผลตอบแทนจากการขายส่ง ต่ำกว่าร้อยละ 10 ถึง 7 รายการ จาก 12 รายการที่ผลิต หรือคิดเป็นร้อยละ 58.3 และมีรายการผลิตที่ได้ผลตอบแทนระหว่างร้อยละ 10.0-20.0 จำนวน 4 รายการ คิดเป็นร้อยละ 33.3 และมีเพียง 1 รายการผลิตที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าร้อยละ 20.0 แต่ผลตอบแทนจากการขายปลีก จะได้รับผลตอบแทนระหว่างร้อยละ 11.1-318.67 ส่วนปัญหาที่เกิดจากการผลิตและการตลาด พบว่า ปัญหาการขาดผู้สืบทอดการทอผ้าฝ้ายมีมากสุดคิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมา คือ ปัญหาราคาวัตถุดิบสูงคิดเป็นร้อยละ 63.6 ส่วนปัญหาที่อยู่ในระดับมาก คือ ขาดช่างฝีมือ ขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขาดเทคโนโลยีที่จะใช้ในการผลิตและการออกแบบ และปัญหาขาดความรู้ด้านการตลาด ส่วนด้านการพัฒนากระบวนการผลิต พบว่า สมาชิกกลุ่มสนใจเข้าร่วมโครงการศึกษาดูงานเพื่อนำกลับมาพัฒนากระบวนการผลิตและการทำตาดของกลุ่ม ดังนั้น การศึกษาดูงานจึงเป็นการทบทวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้กับสมาชิกและเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการผลิตและการตลาดต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์บางส่วนของกลุ่มเป็นสินค้าแฟชั่น ที่ความนิยมในตัวสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงต้องออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ของตลาดแฟชั่นที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผลการวิจัยด้านความต้องการทางการเงินและแหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ พบว่า มีผู้ผลิตจำนวน 21 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 37 คน ใช้เงินทุนส่วนตัวในการผลิต อีก 10 คนใช้แหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินของรัฐ ที่เหลือไม่มีการกู้ยืมเงินเพราะเป็นลูกจ้างของผู้ผลิตรายใหญ่ในกลุ่ม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากแหล่งเงินทุนในปัจจุบัน พบว่า มีผู้ผลิต 9 คนขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินกู้ รองลงไป คือ มีจำนวน 5 คน ระบุปัญหาที่เกิดขึ้นจากแหล่งเงินทุน คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมสูง และยังขาดความรู้ในการขอกู้ยืมเงิน ส่วนวัตถุประสงค์การขอวงเงินสินเชื่อ พบว่า มีจำนวน 12 คน ที่ต้องการสินเชื่อเพื่อการซื้อวัตถุดิบ ส่วนอีก 11 คนต้องการเงินทุนหมุนเวียนในการจ่ายค่าจ้างโดยมี 10 คน ต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายในระยะเวลา 1-3 เดือน และ 6 คน ต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายในระยะเวลา 1 ปี ด้านแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ดำเนินธุรกิจ พบว่า มีผู้ผลิตจำนวน 13 คน ต้องการเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินของรัฐ และ 6 คนต้องการใช้เงินทุนส่วนตัว ส่วนระยะเวลากู้ยืมเงินมีจำนวน 6 คน ต้องการกู้ยืมระยะเวลาปานกลาง (1-2 ปี) อีก 5 คน ต้องการกู้ยืมระยะสั้น (7-12 เดือน) และอีก 4 คน ต้องการกู้ยืมเงินระยะยาว (3 ปีขึ้นไป) ด้านแหล่งเงินทุนที่กลุ่มต้องการความช่วยเหลือ พบว่า มีจำนวน 10 คนต้องการความช่วยเหลือจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 เชียงใหม่ อีก 5 คน ต้องการความช่วยเหลือจากธนาคารพาณิชย์ ส่วนปัญหาทางด้านการเงินที่เกิดขึ้นคือมีจำนวน 5 คน ขาดเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ มี 4 คนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการขาดความรู้ในการขอกู้ยืมเงิน ส่วนข้อมูลความรู้ทางการเงินที่ต้องการ พบว่า มีผู้ผลิตตอบจำนวน 6 คนต้องการจัดวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ทางด้านการเงินและการจัดกลุ่ม และสัมมนาทางวิชาการ และมีผู้ผลิต 5 คนต้องการไปศึกษาดูงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอีก 4 คน ต้องการฝึกเขียนโครงการทางการเงินเพื่อนำเสนอขอกู้เงินในการทำธุรกิจต่อไป

ผลการวิจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า การก่อตั้งกลุ่มในเริ่มแรกจะมีสมาชิกเพียง 10 คน โดยทำการจัดจำหน่ายในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จนเมื่อปี 2535 จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มทอผ้าและกลุ่มกิจกรรมเครือข่ายบ้านดอนหลวงขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือด้านการผลิต การตลาด เงินทุนหมุนเวียน จนกลุ่มเริ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น จนกระทั่งได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่นในปี 2542 และปี 2543 ได้ก่อสร้างศูนย์รวมผลิตภัณฑ์เครือข่ายกลุ่มทอผ้าหัตถกรรมพื้นบ้านขึ้นในบริเวณหมู่บ้านดอนหลวง ซึ่งใช้เป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าของหมู่บ้าน ซึ่งเมื่อมีคำสั่งซื้อ ประธานกลุ่มจะแจกจ่ายงานให้กับสมาชิกตามความถนัดของแต่ละกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มผ้าฝ้ายดอนหลวงมีจำนวนสมาชิกถึง 108 คน อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังไม่มีการวางแผนการทำธุรกิจที่ชัดเจน โดยเฉพาะแผนระยะยาว ซึ่งในภาพรวมจะวางแผน โดยประธานกลุ่ม กลุ่มมีการจัดโครงสร้างองค์กรแบบง่าย โดยมีประธานกลุ่ม และรองประธานกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลศูนย์ มีฝ่ายการเงินและบัญชีทำหน้าที่ดูแลระบบบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่มดูแลงบประมาณการผลิต ส่วนฝ่ายการผลิตจะทำหน้าที่ดูแลและควบคุมคุณภาพการผลิตของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม และฝ่ายการตลาดจะทำหน้าที่ด้านการขาย และการทำกิจกรรมด้านการตลาด และด้านการควบคุมการดำเนินงาน ยังไม่มีการติดตามและควบคุมผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จะมีก็เพียงการตรวจเช็คสินค้า การควบคุมการเงิน และการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การเปิดเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกต การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การใช้แบบสอบถามและแบบวิเคราะห์เอกสารและการจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน

ผลการวิจัยด้านการพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาดที่เหมาะสม พบว่า กลุ่มควรขยายตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อผ้าฝ้ายทอมือไปเป็นของฝากของที่ระลึก กลุ่มโรงเรียนและสถานศึกษาที่ใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับทำกิจกรรม กลุ่มโรงแรมและร้านอาหารที่นำไปตกแต่งภายในและกลุ่มตลาดต่างประเทศ โดยจำหน่ายผ่านทางเว็บไซต์ ด้านตำแหน่งผลิตภัณฑ์ควรกำหนดไปที่ความเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ 100% ทอด้วยกี่โบราณ ด้านราคาควรกำหนดราคาขายปลีกและขายส่งให้สูงขึ้นตามตำแหน่งผลิตภัณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาใหม่ ควรเพิ่มช่องทางการขาย ออนไลน์นอกเหนือจากการจำหน่ายผ่านศูนย์ฯ และผ่านค้าส่งและค้าปลีก ด้านการส่งเสริมการตลาด (1) การโฆษณา ควรจัดทำสปอตโฆษณาผ่านวิทยุชุมชน การใช้สื่อ ณ จุดขาย อาทิ โบรชัวร์ นามบัตร และการโฆษณาผ่านเว็บไซต์ (2) การขายโดยบุคคล ควรมีพนักงานขายแสวงหาคำสั่งซื้อเพื่อทำการตลาดในเชิงรุก (3) การประชาสัมพันธ์ ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์

ไปยังสาธารณชนภายนอกมากขึ้น (4) ด้านการส่งเสริมการขาย ควรเลือกทำกับกลุ่มลูกค้าประจำและกลุ่มลูกค้าใหม่ และ (5) การตลาดทางตรง ควรเร่งสร้างฐานข้อมูลของลูกค้า และใช้กิจกรรมการตลาดทางตรงในการเข้าไปเสนอขายสินค้า อาทิ การใช้จดหมายขายตรงและการใช้โทรศัพท์ทางตรง ส่วนข้อเสนอแนะด้านการตลาดนั้น ปัญหาการขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ กลุ่มควรแสวงหาความช่วยเหลือและเข้าร่วมโครงการกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาทักษะและความชำนาญในพัฒนาและการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น ส่วนปัญหาการขายตัดราคากัน ควรเน้นการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ พัฒนาตรายี่ห้อและบรรจุภัณฑ์ และกำหนดจุดขายให้ชัดเจน และควรพัฒนารูปแบบสินค้าใหม่ๆ เพื่อรองรับตลาดแฟชั่น การแก้ไขปัญหาสินค้าตกค้างในคลังสินค้า ควรเพิ่มพนักงานขายแสวงหาคำสั่งซื้อเพื่อทำการตลาดในเชิงรุก และหาตลาดเป้าหมายใหม่ๆ ตลอดจนมีโครงการส่งเสริมผู้ผลิตรุ่นใหม่ให้มีความเป็นนักการตลาดและนักขาย อาทิ โครงการอบรมแบบเข้มข้นสำหรับนักการตลาดรุ่นเยาว์ เข้าถึงเทคโนโลยีและแนวคิดการผลิตใหม่ๆ อาทิ โครงการสร้างนักขายออนไลน์ (E-Commerce) โดยฝึกฝนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้งานการขายทางผ่านทางอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ต้นแบบ (www.thaitradepoint.com/donluang) จนกระทั่งมีความเชี่ยวชาญแล้ว จึงค่อยแยกตัวไปทำอย่างอิสระให้กับกลุ่มต่อไป ตลอดจนผลักดันให้สมาชิกได้พัฒนาการทำธุรกิจของตนอย่างจริงจัง มิใช่ทำเพื่อเป็นเพียงอาชีพเสริมหรือทำไปเพียงเพื่อต้องการหารายได้เป็นวันๆ เท่านั้น

ผลการวิจัยทางการพัฒนากระบวนการผลิตของกลุ่ม พบว่า การผลิต การตั้งราคาขาย และผลตอบแทน ส่วนใหญ่ร้อยละของผลตอบแทนจากการขายส่ง ต่ำกว่าร้อยละ 10 ถึง 7 รายการจาก 12 รายการที่ผลิตหรือคิดเป็น ร้อยละ 58.3 และมีรายการผลิตที่ได้ผลตอบแทนระหว่างร้อยละ 10.0-20.0 จำนวน 4 รายการ คิดเป็นร้อยละ 33.3 และมีเพียง 1 รายการผลิตที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าร้อยละ 20.0 แต่ผลตอบแทนจากการขายปลีก จะได้รับผลตอบแทนระหว่างร้อยละ 11.1-318.67 ส่วนปัญหาที่เกิดจากการผลิตและการตลาด พบว่า ปัญหาการขาดผู้สืบทอดการทอผ้าฝ้ายมีมากสุดคิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมา คือ ปัญหาราคาวัตถุดิบสูงคิดเป็นร้อยละ 63.6 ส่วนปัญหาที่อยู่ในระดับมาก คือ ขาดช่างฝีมือ ขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขาดเทคโนโลยีที่จะใช้ในการผลิตและการออกแบบ และปัญหาขาดความรู้ด้านการตลาด ส่วนด้านการพัฒนากระบวนการผลิต พบว่าสมาชิกกลุ่มสนใจเข้าร่วมโครงการศึกษาดูงานเพื่อนำกลับมาพัฒนากระบวนการผลิตและการทำตาดของกลุ่ม ดังนั้น การศึกษาดูงานจึงเป็นการทบทวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้กับสมาชิกและเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการผลิตและการตลาดต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์บางส่วนของกลุ่มเป็นสินค้าแฟชั่น ที่ความนิยมในตัวสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการออกแบบสินค้าจะต้องสอดรับกับสถานการณ์ตลาดแฟชั่นที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่วนข้อเสนอแนะด้านการผลิตนั้น กลุ่มควรพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ให้มีความแตกต่างจากผู้ผลิตแหล่งอื่นๆ และการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของตนเอง โดยเฉพาะคุณภาพสินค้าที่ต้องยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นพร้อมพัฒนา บรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้เป็นรู้จักและยอมรับในระดับสากล โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความช่วยเหลือและให้ความสำคัญ

กับบทบาทของเยาวชนในพื้นที่ โดยขอความร่วมมือจากสถานศึกษาและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของหัตถกรรมท้องถิ่น รวมถึงจัดสรรงบประมาณเป็นงบประมาณในการส่งเสริมฝึกอบรมด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าเพื่อสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของตนเอง และศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น หรือการส่งเสริมการจัดโฮมสเตย์เชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวร่วมกับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือของชุมชน ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และวิธีการย้อมผ้าฝ้ายให้มีคุณภาพคงทน สีไม่ตกและใส่ได้สบาย ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่กลุ่มยังคงใช้การย้อมสีผ้าฝ้ายแบบธรรมชาติ แต่ก็ควรศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับการย้อมสีผ้าฝ้ายต่อสิ่งแวดล้อม เพราะในอนาคตเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักถึงเป็นอย่างมาก รวมถึงการจัดการระบบบำบัดน้ำผ่านบ่อบำบัดก่อนปล่อยน้ำทิ้งไป

ผลการวิจัยด้านความต้องการทางการเงินและแหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ พบว่า มีผู้ผลิตจำนวน 21 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 37 คนใช้เงินทุนส่วนตัวในการผลิต อีก 10 คนใช้แหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินของรัฐ ที่เหลือไม่มีการกู้ยืมเงินเพราะเป็นลูกจ้างของผู้ผลิตรายใหญ่ในกลุ่ม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากแหล่งเงินทุนในปัจจุบัน พบว่า มีผู้ผลิต 9 คนขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินกู้รองลงไป คือ มีจำนวน 5 คน ระบุปัญหาที่เกิดขึ้นจากแหล่งเงินทุน คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมสูง และยังขาดความรู้ในการขอกู้ยืมเงิน ส่วนวัตถุประสงค์การขอวงเงินสินเชื่อ พบว่า มีจำนวน 12 คน ที่ต้องการสินเชื่อเพื่อการซื้อวัตถุดิบ ส่วนอีก 11 คนต้องการเงินทุนหมุนเวียนในการจ่ายค่าจ้างโดยมี 10 คน ต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายในระยะเวลา 1-3 เดือน และ 6 คน ต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายในระยะเวลา 1 ปี ด้านแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ดำเนินธุรกิจ พบว่า มีผู้ผลิตจำนวน 13 คน ต้องการเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินของรัฐ และ 6 คน ต้องการใช้เงินทุนส่วนตัว ส่วนระยะเวลากู้ยืมเงินมีจำนวน 6 คน ต้องการกู้ยืมระยะเวลาปานกลาง (1-2 ปี) อีก 5 คน ต้องการกู้ยืมระยะสั้น (7-12 เดือน) และอีก 4 คน ต้องการกู้ยืมเงินระยะยาว (3 ปีขึ้นไป) ด้านแหล่งเงินทุน ที่กลุ่มต้องการความช่วยเหลือ พบว่า มีจำนวน 10 คนต้องการความช่วยเหลือจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 เชียงใหม่ อีก 5 คน ต้องการความช่วยเหลือจากธนาคารพาณิชย์ ส่วนปัญหาทางด้านการเงินที่เกิดขึ้น คือ มีจำนวน 5 คน ขาดเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ มี 4 คนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการขาดความรู้ในการขอกู้ยืมเงิน ส่วนข้อมูลความรู้ทางการเงินที่ต้องการ พบว่า มีผู้ผลิตตอบจำนวน 6 คนต้องการจัดวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ทางด้านการเงินและการจัดกลุ่ม และสัมมนาทางวิชาการ และมีผู้ผลิต 5 คนต้องการไปศึกษาดูงานหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง และอีก 4 คน ต้องการฝึกเขียนโครงการทางการเงินเพื่อนำเสนอขอกู้เงินในการทำธุรกิจต่อไป ด้านข้อเสนอแนะด้านการเงินนั้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าของกิจการโดยตรงและลูกจ้างรับจ้างทำการผลิต รวมทั้งข้อมูลจากผู้ผลิตอิสระที่มิได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น การศึกษาต่อไปจึงควรเน้นศึกษาจากผู้ผลิตที่มีปัญหาทางการเงิน และต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยตรง และเนื่องจากแหล่งเงินทุนในการวิจัยเป็นการคัดเลือกจากแหล่งเงินทุนที่เป็นสถาบันการเงินของรัฐบาล ซึ่งผู้ผลิตมีความคุ้นเคยและอยู่ในพื้นที่

ให้บริการทางการเงิน ดังนั้น ควรนำเสนอทางเลือกจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือสถาบันการเงินของภาคเอกชน รวมถึงการสรุปหลักเกณฑ์ของแหล่งเงินทุนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ผู้ผลิตเลือกแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการมากที่สุด และควรการติดตามความคืบหน้าในการขอวงเงินของผู้ผลิต โดยเน้นกลุ่มตัวอย่างที่ทำวิจัยเพื่อให้ทราบถึงแหล่งเงินทุนที่มีการนำเสนอบริการทางการเงินที่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม

ผลการวิจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า การก่อตั้งกลุ่มในเริ่มแรกจะมีสมาชิกเพียง 10 คน โดยทำการจัดจำหน่ายในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จนเมื่อปี 2535 จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มทอผ้าและกลุ่มกิจกรรมเครือข่ายบ้านดอนหลวงขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือด้านการผลิต การตลาด เงินทุนหมุนเวียน จนกลุ่มเริ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น จนกระทั่งได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่นประจำปี 2542 ต่อมาในปี 2543 ได้ก่อสร้างศูนย์รวมผลิตภัณฑ์เครือข่ายกลุ่มทอผ้าหัตถกรรมพื้นบ้านขึ้นในบริเวณหมู่บ้านดอนหลวง ซึ่งใช้เป็นศูนย์จำหน่ายสินค้ากลุ่มทอผ้าบ้านของหมู่บ้าน ซึ่งเมื่อมีคำสั่งซื้อประธานกลุ่มจะแจกจ่ายงานให้กับสมาชิกตามความถนัดของแต่ละกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มไม่ค่อยมีการวางแผนการทำธุรกิจชุมชน โดยเฉพาะแผนในระยะยาว ซึ่งในภาพรวมจะทำโดยประธานกลุ่ม ด้านการจัดองค์การ จะมีการจัดโครงสร้างองค์กรแบบง่าย โดยมีประธานกลุ่ม และรองประธานกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลศูนย์ มีฝ่ายการเงินและบัญชีทำหน้าที่ดูแลระบบบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่มดูแลงบประมาณการผลิต ด้านฝ่ายการผลิตจะทำหน้าที่ดูแลและควบคุมคุณภาพการผลิตของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม และฝ่ายการตลาดจะทำหน้าที่ด้านการขาย และการทำกิจกรรมด้านการตลาด ส่วนการควบคุมการดำเนินงาน ยังไม่มีการติดตามและควบคุมผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมากนัก โดยมีเพียงการตรวจเช็คสินค้า การควบคุมการเงิน และการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกเท่านั้น ส่วนข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการกลุ่ม จากปัญหาสมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยเข้าร่วมประชุม ทำให้สมาชิกไม่ค่อยมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม ดังนั้นประธานกลุ่มควรมีการจัดประชุมให้มากขึ้น และจัดหากิจกรรมที่น่าสนใจทำในระหว่างการประชุม ทั้งนี้เพื่อดึงดูดสมาชิกที่ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้มาร่วมกิจกรรมมากขึ้น และควรหาโอกาสเข้ารับการอบรม ศึกษา ดูงานการบริหารงานของกลุ่มที่เข้มแข็งและแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาขับเคลื่อนกลุ่มและพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มที่จะสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่นมีคุณภาพที่จะได้รับรางวัลโอทอป จากระดับ 3 ดาว สู่ระดับที่สูงขึ้น

จากผลการศึกษาของชุดโครงการข้างต้น หากนำมาวิเคราะห์ในทางการบริหารธุรกิจแล้ว กลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายดอนหลวง มีศักยภาพและขีดความสามารถที่จะเข้าไปแข่งขันและสามารถสร้างความอยู่ดีกินดีให้กับสมาชิกกลุ่มได้อย่างยั่งยืน เพราะข้อมูลจากการวิจัยด้านการตลาด การผลิต การเงิน และการบริหารจัดการกลุ่ม ต่างชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่สอดรับและไปในทิศทางเดียวกันว่ากลุ่มควรมีการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนของตนไปในทิศทางใด แต่ที่สำคัญ กลุ่มต้องนำผลการวิจัยนี้ไปปฏิบัติจริง มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล ตลอดจนการควบคุมการดำเนินงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือสนับสนุนในสิ่งที่ทำร่วมกันแล้ว เกิดผลในทางที่ดีกับกลุ่มต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลตำบลแม่แรง. **แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2554-2556)**. ลำพูน : เทศบาลตำบลแม่แรง, 2553.

บรรเจิด พฤกษะศรี และคณะ. **การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.** ลำปาง: มหาวิทยาลัยโยนก, 2543.

ลำแพน จอมเมือง, และสุทธิพงษ์ วสุโสภาผล. **ผ้าทอไทลื้อ : เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง.** โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2546.

บทปริทัศน์

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

โดย รศ.ดร.ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือได้มีการสืบทอดและพัฒนาส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และมีลักษณะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน มาในระยะหลังผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้รับการพัฒนาและมีการส่งเสริมในเชิงธุรกิจมากขึ้น แต่เนื่องจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีการผลิตด้วยมือ และความชำนาญของผู้ผลิต และผลิตภัณฑ์ดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนต่างๆ โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การตลาด การบริหารจัดการ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรมได้

การที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาค้นคว้า และพยายามนำความรู้จากวิทยาการสมัยใหม่ทางด้านเศรษฐศาสตร์ การตลาด การผลิต การเงิน และการบริหารจัดการไปประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจะช่วยให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนาธุรกิจไปในทางที่ดี และสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มได้นั้นเป็นเรื่องที่ดี และควรขยายไปยังกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

การที่ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการตอบแบบสอบถาม เป็นวิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับงานวิจัยในลักษณะนี้

ผลการวิจัยนี้พบว่า การศึกษาด้านการตลาดยังไม่ชัดเจนนัก ซึ่งนักวิจัยควรจะพิจารณาให้ชัดเจน มีแต่ข้อเสนอแนะเพื่อให้กลุ่มดำเนินการในด้านต่างๆ เท่านั้น ในส่วนของการสัมภาษณ์ การผลิตของกลุ่มทั้งด้านการผลิต การตั้งราคาขาย และผลตอบแทนที่ส่วนใหญ่พบว่าผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ในด้านปัญหาพบว่า ขาดแคลนผู้สืบทอดการทอผ้าฝ้าย ปัญหาราคาวัตถุดิบสูงขึ้น ขาดช่างฝีมือ ขาดความรู้ เทคโนโลยี ผลการวิจัยด้านความต้องการทางการเงินและแหล่งเงินทุนในการดำเนินการธุรกิจ ส่วนใหญ่ใช้เงินส่วนตัวของสมาชิกเอง ส่วนน้อยใช้แหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินของรัฐ ในด้านปัญหาการเงิน ได้แก่ การขาดแคลนหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ และความต้องการความช่วยเหลือด้านสินเชื่อ

ผลการวิจัยในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า กลุ่มได้มีการพัฒนามาเรื่อยๆ จนได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาอุตสาหกรรมดีเด่น แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มก็ยังไม่มีการจัดทำแผนธุรกิจที่ชัดเจน ไม่มีการติดตามและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม

จากผลการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่า ถึงกลุ่มจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาอุตสาหกรรมตัวอย่างดีเด่น แต่กลุ่มเองก็ยังมีปัญหาในหลายๆ ด้าน และมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้ทราบปัญหา และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือดังกล่าวไปแล้ว นักวิจัยควรจะมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน หลังจากที่กลุ่มฯ ได้ดำเนินการไปในระยะหนึ่ง ว่ากลุ่มได้นำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด และประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร

การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อ.สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ
อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสิ่งแวดล้อม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อ.สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ
อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสิ่งแวดล้อม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคที่มีความเหมาะสมกับชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า

รูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่เหมาะสมกับชุมชนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเพิ่มความตระหนักและความรู้ให้กับชุมชน ขั้นตอนที่ 2 การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชนจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน โดยคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ปริมาณเหล็กและแมงกานีส ซึ่งมีค่าเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ขั้นตอนที่ 3 การทำแผนที่และสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชนร่วมกัน ขั้นตอนที่ 4 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำแบบต่างๆ และขั้นตอนที่ 5 การทำแผนชุมชนในการปรับปรุงระบบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค

คำสำคัญ : น้ำอุปโภค, น้ำบริโภค, ทรัพยากรน้ำ, ลุ่มน้ำยวม

ABSTRACT

This research involved the Water resource management for consumption and water supply in Yuam Watershed, Mae hong Son Province.The main objective of this project was to study of the model and the pattern for rectifying water quality for consumption and regulation the proper pattern for this community also emphasizing to use the participatory action research. The result has shown that

The pattern of Water resource management for consumption and water supply in Yuam Watershed consist of 5 steps, the first one was raising awareness and educating the community. The second step was analysis of water quality in water used for consumption in the community, the quantity of iron and Manganese in water from water was higher from standard value brought water couldn't be used for daily life. The third step was mapping and survey of water resources for consumption in the community, The fourth step was organizing a workshop about improving water quality. The fifth step was the community plans to improve water systems for the consumption and water supply.

บทนำ

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำยวมมีการใช้ทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำยวมในกิจกรรมต่างๆ มากมายทั้งการเกษตรกรรม การท่องเที่ยว หรือการประกอบธุรกิจต่างๆ ซึ่งประกอบกับการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ ธุรกิจเป็นจำนวนมาก ทำให้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีการลุกล้ำป่าไม้ต้นกำเนิดของแม่น้ำทำให้ปริมาณน้ำน้อยลงแต่ในทางตรงกันข้ามการประกอบธุรกิจด้านต่างๆ เริ่มเพิ่มมากขึ้น ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำยวมจึงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องของคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำต่างๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำยวมที่มีคุณภาพแย่ลงจากกิจกรรมดังกล่าว คือ มีการปนเปื้อนของตะกอน สารอินทรีย์ สารเคมี และเชื้อโรคต่างๆ จึงจำเป็นต้องทำการปรับปรุงคุณภาพก่อน เพื่อให้มีความปลอดภัยก่อนนำมาอุปโภคบริโภค อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวทางภาครัฐได้ตระหนักแล้วเป็นอย่างดี ซึ่งจะเห็นได้จากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐได้ทุ่มเทงบประมาณเอาไว้สูงมาก เพื่อจัดหาน้ำสะอาดสำหรับใช้ในหมู่บ้านในลุ่มน้ำยวมอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในช่วงปีที่ผ่านมาได้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดหาและพัฒนาน้ำสะอาดในชนบทหลายหน่วยงาน เช่น กรมโยธาธิการ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมทรัพยากรธรณี กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน กรมประชาสงเคราะห์ และกรมอนามัย เข้ามาในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าว เช่นการแก้ปัญหาโดยการสร้างระบบประปาหมู่บ้าน แต่หลังการส่งมอบระบบฯ ให้อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วก็จะขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งระบบที่จัดทำขึ้นค่อนข้างซับซ้อนทำให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลทำความเข้าใจได้ยาก รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ส่วนใหญ่นำมาจากภายนอกชุมชน รวมทั้งราคายังค่อนข้างสูง จึงส่งผลให้ระบบดังกล่าวใช้งานได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้จึงมีความต้องการที่จะนำแนวทางการแก้ปัญหาอย่างบูรณาการร่วมกันระหว่างทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคที่เป็นสากล และองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นจึงจะสามารถดำเนินการแก้ปัญหาน้ำได้ ร่วมกับการพยายามให้ชุมชนสามารถเฝ้าระวังและปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับ

การอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ของตนเองได้ โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งอีกแนวทางหนึ่งที่ต้องดำเนินควบคู่กันไป คือ การสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนและในพื้นที่ โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจว่าการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นภารกิจที่ทุกฝ่ายต้องเข้ามาร่วมดำเนินการ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม รวมทั้งร่วมกันแก้ปัญหากับชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จนสามารถที่จะเฝ้าระวัง และสามารถปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่มีความเหมาะสมกับชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม การจัดเวทีชาวบ้าน เป็นวิธีการหลัก โดยการพิจารณาปรากฏการณ์ภายใต้สภาพแวดล้อม และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมนั้น โดยผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เป็นตำรา เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย เพื่อรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการให้เป็นระบบก่อนที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้าน และเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดแนวทางในการทำเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อทำการศึกษาเอกสารจนสามารถรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน หลังจากนั้นจึงได้นำมากำหนดเป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในลักษณะการทำเค้าโครงในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2. ข้อมูลจากพื้นที่ต่างๆ ในชุมชน ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยเป็นชุมชนตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นตำบลที่มีพื้นที่ติดต่อกับแม่น้ำยวมตลอดความยาวของแม่น้ำยวมตอนล่างเป็นพื้นที่ศึกษา เพราะสามารถที่จะทำให้เห็นปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมของการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมแก้ปัญหาของการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในชุมชนอย่างแท้จริง

3. การสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างโดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงาน

ในพื้นที่ ซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่จะรวบรวมข้อมูลในสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน อันได้แก่ ประวัติความเป็นมา วิถีการดำรงชีวิตในรอบปี วัฒนธรรม ประเด็นการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคนั้น

4. วิธีการสังเกต ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้ศึกษาเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มประชาชน ได้แก่ กิจกรรมการประชุมเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน กิจกรรมเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม คือ กิจกรรมการลอกคูคลองในชุมชน ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะและขั้นตอนในการทำกิจกรรมว่าเป็นอย่างไร ขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนปัจจัยที่ส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5. วิธีการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่มนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการกระตุ้นให้คนในกลุ่มแสดงความคิดเห็น และทัศนะของตนเองออกมาอย่างเปิดเผย และจริงใจ ในขณะที่สนทนากันความคิดเห็นของคนๆ หนึ่งในกลุ่มจะกระตุ้นให้คนอื่นๆ อยากพูด อยากแสดงความคิดเห็นออกมา โดยผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มกับประชาชนทั่วไป ซึ่งจากการสนทนากลุ่มทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในชุมชน สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัวเขาและชุมชน

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยโดยประกอบด้วย กิจกรรมการศึกษาบริบทของชุมชน ได้แก่ บริบทของชุมชนโดยทั่วไป บริบทชุมชนเกี่ยวกับความตระหนักและความรู้ บริบทชุมชนเกี่ยวกับความพึงพอใจและปัญหาของการใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และกิจกรรมการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การศึกษาบริบทของชุมชน

กิจกรรมการศึกษาบริบทของชุมชน คณะผู้วิจัยได้แยกเป็นประเด็นในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ บริบทของชุมชนโดยทั่วไป บริบทชุมชนเกี่ยวกับความตระหนักและความรู้ บริบทชุมชนเกี่ยวกับความพึงพอใจและปัญหาของการใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

2. การสร้างความตระหนักและความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่

การสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ คณะผู้วิจัยดำเนินงานโดยการจัดเวทีพบปะชาวบ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการและปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหา รวมทั้งตระหนักถึงทางเลือกในการแก้ปัญหา ซึ่งกิจกรรมที่ได้จัดทำขึ้นสำหรับการสร้างความตระหนักในชุมชน ได้แก่ การประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรน้ำของชุมชน การอภิปรายถึงความรุนแรงของปัญหาทรัพยากรน้ำ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งจะอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบริบทของชุมชนก่อนหน้านี้โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อตรวจสอบข้อมูลของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทรัพยากรน้ำ รวมทั้งเพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาทรัพยากรน้ำของตำบลแม่ยวม โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการ 2 วัน สถานที่ในการจัดเวทีชาวบ้านครั้งนี้ ได้ใช้ศาลาอเนกประสงค์ของโรงเรียนห้วยสิงห์ เป็นสถานที่จัดเวที มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างความตระหนักทั้งสิ้นประมาณ 35 คน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกิจกรรมการสร้างความรู้และวิเคราะห์ปัญหาของทรัพยากรน้ำ

3. การทำแผนที่และสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชน

เนื่องจากว่าพื้นที่ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ค่อนข้างที่จะมีพื้นที่กว้างขวาง การศึกษาเพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคให้เกิดการครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายนั้น จะต้องมีการเรียนรู้จากชุมชนและรู้จักพื้นที่ในชุมชนอย่างละเอียดเพื่อให้ง่ายต่อการวางแผนการดำเนินกิจกรรมอื่นต่อไป ดังนั้นจึงมีการดำเนินกิจกรรมการทำแผนที่แหล่งทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชนขึ้น จากการดำเนินกิจกรรมการทำแผนที่ชุมชนในพื้นที่ พบว่า มีผู้นำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมนี้จำนวน 15 คน แล้วจึงเริ่มทำแผนที่ชุมชนจนได้แผนที่ชุมชนซึ่งแสดงแผนที่เกี่ยวกับเส้นทางน้ำ เส้นทางสัญจร ป่าไม้ และแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในชุมชนในพื้นตำบลแม่ยวม รวมทั้งร่วมกันกำหนดจุดเก็บตัวอย่างน้ำที่ต้องการตรวจสอบคุณภาพน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกิจกรรมการสำรวจทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชนร่วมกัน

4. การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชน

กิจกรรมการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชน เป็นกิจกรรมที่คณะผู้วิจัยและประชาชนในพื้นที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อทำการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำที่ผ่านระบบประปาหมู่บ้านและบ่อน้ำตื้น รวมทั้งการวิเคราะห์คุณภาพน้ำที่ผ่านระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค โดยมีเป้าหมายของกลุ่มกิจกรรม คือ การตรวจสอบคุณภาพน้ำ คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจวัดค่าพารามิเตอร์ต่างๆ จากแหล่งน้ำบ่อตื้นจำนวน 20 จุด น้ำจากลำห้วย 5 ลำห้วย น้ำประปาหมู่บ้านจากน้ำบาดาลและน้ำผิวดิน 18 แหล่ง และน้ำประปาภูเขา 8 แหล่ง เพื่อใช้เป็นดัชนีชี้วัดว่าน้ำอุปโภคบริโภคในตำบลแม่ยวม สามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ตามมาตรฐานน้ำประปาของกรมอนามัย และมาตรฐานคุณภาพน้ำดื่มที่บรรจุในภาชนะที่ปิดสนิทหรือไม่ โดยพารามิเตอร์ที่ทำการตรวจวัด ได้แก่ ค่าพีเอช ค่าความขุ่น ค่าของแข็งทั้งหมด ความกระด้าง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคพื้นที่ของตำบลแม่ยวม

5. กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการวิธีการปรับปรุงคุณภาพน้ำ

กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำเป็นกิจกรรมที่ชุมชนเป็นผู้เลือกรูปแบบและมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมที่ชุมชนเลือกมาใช้ในการจัดการปัญหาทรัพยากรน้ำในตำบลแม่ยวม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมให้กับชาวบ้าน ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้ประชาชนในชุมชนนำไปวางแผนการดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำ ที่เหมาะกับชุมชนโดยหัวข้อที่ทำการอบรมดังนี้ การตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย หลักการทำงานของระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในชุมชน และในครัวเรือน

ภาพที่ 4 แสดงการอบรมการทำระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อการบริโภค

6. การทำแผนชุมชนร่วมกันในการปรับปรุงระบบน้ำอุปโภคบริโภคในชุมชน

เป็นกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยวมและคณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อทำการวางแผนในการปรับปรุงระบบน้ำประปาหมู่บ้าน ที่ชำรุดทรุดโทรมและยังไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งคณะวิจัยได้ร่วมกับแกนนำชุมชนเข้าไปสำรวจประปาหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งกิจกรรมนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยวมจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำงบประมาณในการดำเนินงานในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคให้ดีขึ้น เป้าหมายของกลุ่มกิจกรรม คือ แกนนำชุมชนที่จะร่วมกันปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้าน รวมถึงคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน สำหรับสถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม ได้แก่ ที่ตั้งระบบประปาหมู่บ้านที่มีปัญหา จำนวน 8 แห่ง

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การบริหารจัดการน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในพื้นที่จะใช้รูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งมี 3-5 คน โดยจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการซ่อมแซมระบบเมื่อเกิดการชำรุดเสียหายและเก็บค่าบริการการใช้น้ำประปา รวมทั้งทำหน้าที่ เปิด-ปิด น้ำ ควบคุมการทำงานของระบบ ตรวจสอบซ่อมแซมระบบ ล้างถังกรองน้ำ และเก็บเงินค่าใช้บริการ สำหรับค่าตอบแทนคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันตั้งแต่ให้ใช้น้ำประปาฟรี แบ่งรายได้จากยอดเงินที่เก็บได้ หรือมีค่าจ้างเป็นรายเดือน ในส่วนของค่าบริการน้ำประปาหมู่บ้านนั้นมีความแตกต่างกันตั้งแต่ 5 บาทต่อหน่วย จนถึง 10 บาทต่อหน่วย หรือบางหมู่บ้านเก็บแบบเหมาจ่าย 10-20 บาท เท่ากันทุกครัวเรือน ในส่วนของรายรับ-รายจ่าย บางหมู่บ้านก็จะมีเงินเหลือเข้ากองทุนหมู่บ้าน บางหมู่บ้านก็ไม่มีเงิน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายรับ สำหรับค่าใช้จ่ายที่เกินมานั้น จะมีการเรียกประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันและก็จะเก็บเพิ่มมาจากชาวบ้านที่ใช้น้ำประปา

สภาพปัญหาของการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคนั้นส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดองค์ความรู้ ทำให้คณะกรรมการทำหน้าที่เพียง เปิด-ปิด ควบคุมดูแลการทำงานของระบบประปาเท่านั้น แต่เมื่อเกิดการชำรุดเสียหายก็จะไม่สามารถซ่อมแซมได้เนื่องจากความรู้พื้นฐานทางด้านช่างเพียงเล็กน้อย โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับระบบไฟฟ้า และการทำงานของปั๊มน้ำที่ใช้อยู่ ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นได้ รวมทั้งการขาดความรู้พื้นฐานในการดูแลระบบ เช่น การล้างถังกรองจะดำเนินการเมื่อเห็นว่ามีความจำเป็นต้องล้างถังกรองเมื่อน้ำขุ่นหรือมีตะกอนเท่านั้น ส่วนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสารกรองที่อยู่ในถังกรองนั้นเช่น กรวด ทราย ถ่าน ในชั้นถังกรอง คณะกรรมการยังมีความรู้ไม่ครอบคลุมทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

จากการดำเนินตามการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่างๆ ทำให้ได้รูปแบบในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ยวม โดยมีตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการจัดการน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคได้ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักและความรู้เพื่อการวิเคราะห์หาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน

จากการจัดเวทีเพื่อสร้างความตระหนักทำให้ทราบว่า ในอดีตที่ผ่านมาประชาชนในตำบลแม่ยวมไม่มีปัญหาทรัพยากรน้ำแต่เมื่อมีการเจริญเติบโตของชุมชนมากขึ้นปัญหาเรื่องทรัพยากรน้ำก็เพิ่มมากขึ้นทั้งน้ำสะอาดสำหรับการอุปโภคบริโภค และน้ำเน่าเสียในลำน้ำของชุมชน โดยชาวบ้านรู้ตัวว่าตนเองเป็นผู้ก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรน้ำขึ้นในชุมชน และมีความตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงต้องการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยตนเอง ถ้าแนวทางการแก้ปัญหานั้นสามารถดำเนินการได้เอง แต่มีปัญหาหลายประการที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วย เช่น ด้านทุนทรัพย์ในการลงทุน และเวลาที่จะดำเนินกิจกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญของชาวบ้านทุกคน รวมทั้งยังกังวลเกี่ยวกับการขาดองค์ความรู้ในการดำเนินการแก้ปัญหา อย่างไรก็ดีทุกคนก็ยังต้องการ

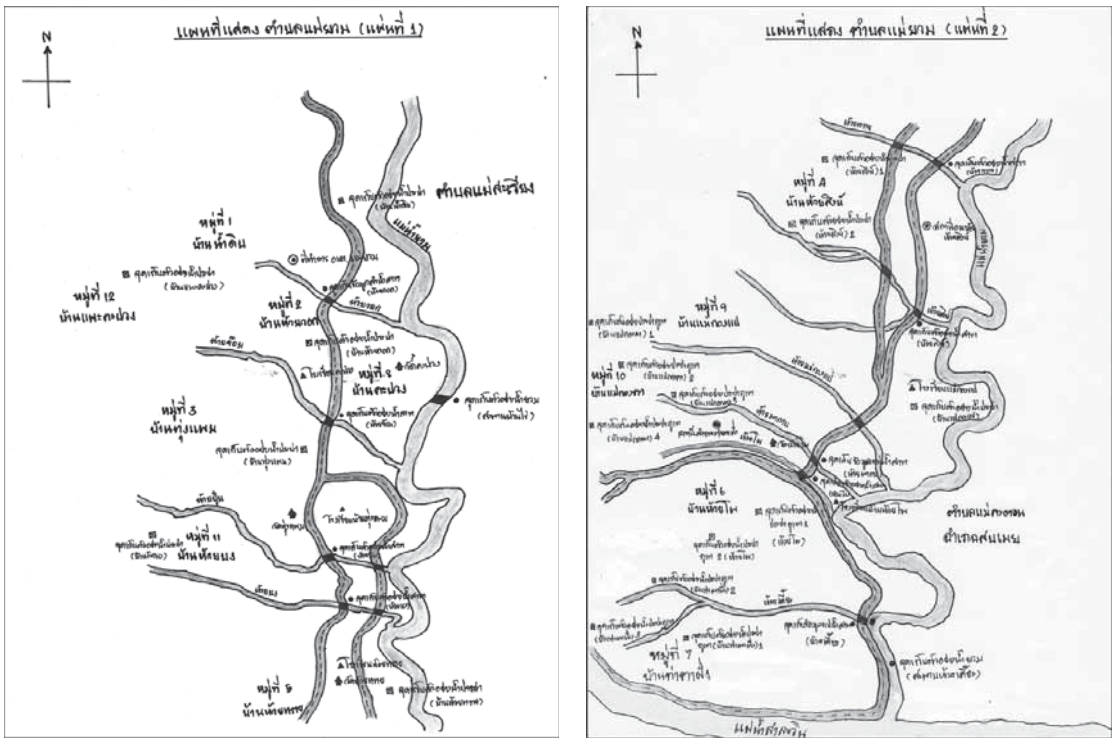
เข้าร่วมกิจกรรมในการแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นภายในชุมชน หลังจากนั้นจึงได้ระดมความคิดเห็น เพื่อให้ได้ความคิดเห็นร่วมกันในที่ประชุม ซึ่งจะนำไปสู่การหาทางออกให้กับปัญหาทรัพยากรน้ำในชุมชน ซึ่งในที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชน และชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบเพื่อแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้น ซึ่งบางทางเลือกอาจเป็นไปไม่ได้สืบเนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ การเลือกแนวทางที่เหมาะสมนั้น ทางที่ประชุมได้เลือกรูปแบบการแก้ปัญหาที่เกิดจากความต้องการของชุมชน โดยต้องนำประเด็นอื่นๆ ที่สำคัญเข้ามาพิจารณาด้วย ได้แก่ สามารถแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำของชุมชนได้และมีความพร้อมด้านงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่และบุคลากร ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือและมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น และที่สำคัญผลประโยชน์ที่ได้ต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในชุมชน

ผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคจากแหล่งต่างๆ พบว่า น้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคจากแหล่งต่างในพื้นที่ คุณภาพน้ำสามารถนำมาใช้เป็นน้ำในการอุปโภคได้แต่ไม่สามารถน้ำใช้ในการบริโภคได้ โดยพารามิเตอร์ที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การมีเหล็กละลายอยู่ในน้ำมากเกินเกณฑ์มาตรฐาน รองลงมา คือ ความกระด้าง และของแข็งละลายน้ำ ตามลำดับ ในส่วนของน้ำที่มาจากระบบประปาหมู่บ้าน ของหมู่บ้านต่างๆ พบว่า ทุกหมู่บ้านมีคุณภาพน้ำที่สามารถนำมาใช้ในการอุปโภคได้เป็นอย่างดียกเว้นบางหมู่บ้านมีค่าแมงกานีสเกินมาตรฐานแต่ก็เพียงเล็กน้อย แต่ไม่สามารถนำมาบริโภคได้โดยตรงเนื่องจากคุณภาพน้ำไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภค ซึ่งหากชุมชนต้องการนำมาบริโภคต้องผ่านกระบวนการบำบัดเบื้องต้นก่อนเพื่อกำจัดสนิมเหล็ก แมงกานีส ความกระด้าง และของแข็งละลายน้ำซึ่งมีค่าเกินมาตรฐานอยู่เกือบทุกแหล่งน้ำ

3. ทำแผนที่และสำรวจทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชน

จากการดำเนินกิจกรรมการทำแผนที่ชุมชนในพื้นที่ พบว่า มีผู้นำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมนี้จำนวน 15 คน แล้วจึงเริ่มทำแผนที่ชุมชนจนได้แผนที่ชุมชนซึ่งแสดงแผนที่เกี่ยวกับเส้นทางแม่น้ำ เส้นทางป่าไม้ และแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในชุมชนในพื้นตำบลแม่ยวมที่พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดจุดเก็บตัวอย่างน้ำที่ต้องการตรวจสอบคุณภาพน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค ข้อค้นพบจากการทำแผนที่ชุมชนทำให้ทราบถึงแหล่งทรัพยากรน้ำที่ชุมชนใช้ในการอุปโภคบริโภครวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน รวมทั้งทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกันทำแผนที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกันกับชุมชนอื่น นอกจากนั้นยังเป็นการทำความรู้จักกับกรอบของพื้นที่ของการศึกษาอย่างคร่าวๆ ซึ่งการทำแผนที่ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคที่สำคัญของชุมชน ดังภาพที่ 5

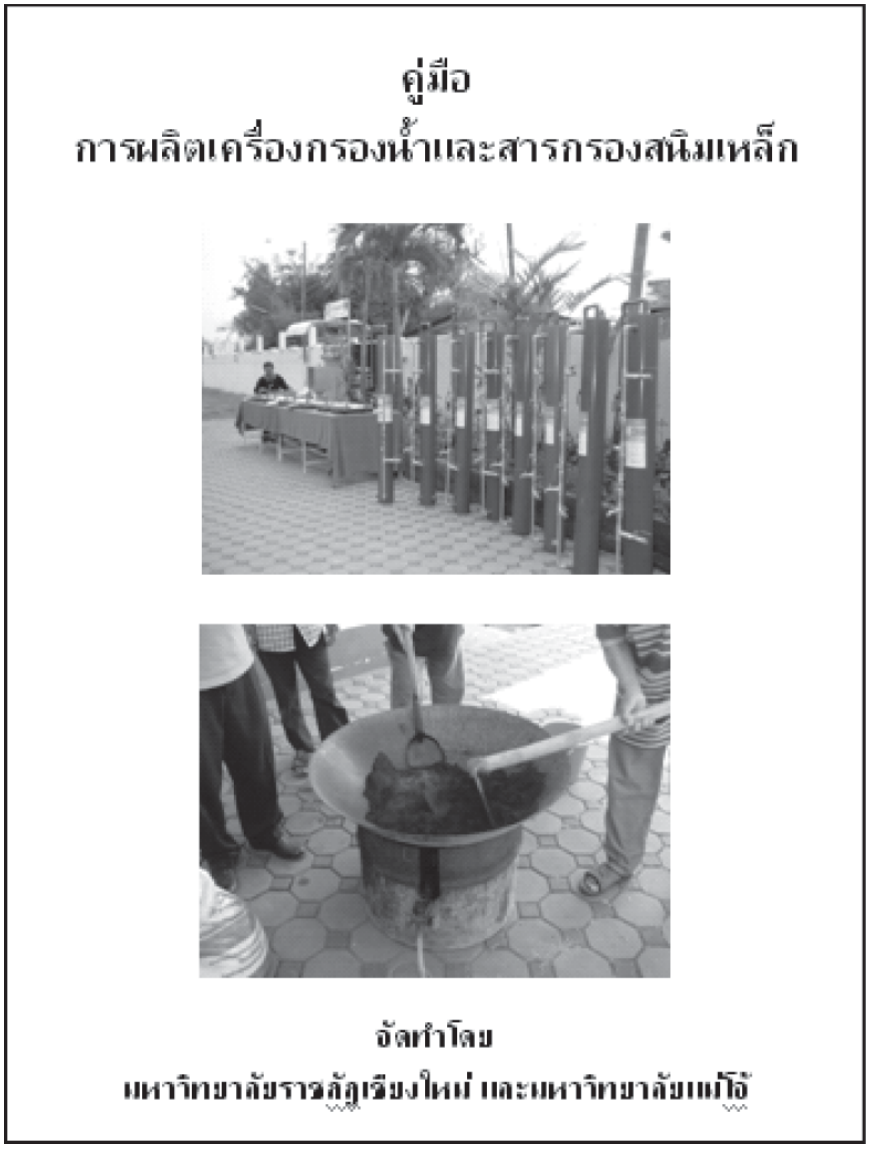
ภาพที่ 5 แสดงแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคพื้นที่

จากการสำรวจเกี่ยวกับลักษณะการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลจากสถานที่จริงและพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ใช้น้ำบริโภคจากการซื้อน้ำบรรจุขวด รองลงมา คือ ใช้น้ำจากน้ำประปาหมู่บ้านและประปาภูเขา น้ำฝน และน้ำที่ชาวบ้านทำการกรองเอง ตามลำดับ ส่วนการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่ยวม ส่วนใหญ่ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคจากน้ำประปาหมู่บ้าน รองลงมาคือประปาภูเขาของหมู่บ้าน นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ยังใช้น้ำจากบ่อตื้นที่ทำการขุดขึ้นมาเองมีความลึกประมาณ 10-15 เมตร และลำน้ำสาขาของแม่น้ำยวม ตามลำดับ โดยภาพรวมของแหล่งทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในพื้นที่ตำบลแม่ยวมทั้ง 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ประปาหมู่บ้านจากน้ำบาดาล 18 แห่ง ประปาภูเขา 8 แห่ง ประปาหมู่บ้านจากน้ำบ่อตื้น 1 แห่ง ประปาหมู่บ้านจากน้ำผิวดิน 1 แห่ง บ่อบาดาล 8 แห่ง และแหล่งน้ำจากลำห้วยจำนวน 5 แห่ง

4. อบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค

คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการทำสารกรองสนิมเหล็กและตะกอนขุ่นในน้ำ การปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในชุมชน ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมการผลิตสารกรองสนิมเหล็ก พบว่า ผลการดำเนินกิจกรรมการผลิตสารกรองสนิมเหล็กของชุมชน ในช่วงแรกของการดำเนินกิจกรรมได้ประสบกับปัญหาทั้งในเรื่องของความเข้าใจในกระบวนการผลิตสารกรองเนื่องจากมีขั้นตอนที่ต้องอธิบายโดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และความมั่นใจของประชาชนในชุมชนในการนำไปใช้ในการกำจัดสนิมเหล็ก

ทางคณะผู้วิจัยและทีมวิทยากรจึงต้องอธิบายและทำการสาธิตซ้ำอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนั้นยังพบว่าเป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในทางเศรษฐศาสตร์ในการที่จะขยายกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมสารกรองสนิมเหล็กใช้ในชุมชนในพื้นที่ตำบลแม่ยวม คือ การสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องคุณภาพของสารกรองสนิมเหล็กว่ามีประสิทธิภาพใช้การได้ และคุ้มค่าการลงทุนใช้ในการบริโภคได้ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องใช้เวลาพอสมควร ทั้งการประชาสัมพันธ์และผลจากการนำไปใช้งานจริง นอกจากข้อค้นพบดังที่กล่าวมาแล้วทางผู้เข้าร่วมการอบรม คณะผู้วิจัย และวิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้พัฒนาคู่มือในการทำสารกรองสนิมเหล็ก ซึ่งมีรายละเอียดทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และขั้นตอนการทำไว้ทุกขั้นตอนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องดังภาพที่ 4

5. การทำแผนชุมชนร่วมกันในการปรับปรุงระบบน้ำอุปโภคบริโภคในชุมชน

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินกิจกรรมและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คณะผู้วิจัย ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยวม และตัวแทนผู้ดูแลระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในชุมชน ร่วมกันเขียนแผนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการจัดการน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างยั่งยืน โดยจะนำแผนที่เขียนขึ้นบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยวมตามลำดับความสำคัญ ซึ่งแผนให้มีความชัดเจนขึ้นซึ่งในความเป็นจริงทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งงบประมาณดังกล่าวไว้แล้วคือโครงซ่อมแซม/ขยายระบบจำหน่ายประปา (หมู่ 1, 2, 7, 10, 11, 12) แต่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน การเขียนแผนชุมชนในครั้งนี้จึงเป็นการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยวมที่ผ่านการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง และจะเป็นแนวทางให้กับการเขียนแผนโดยชุมชนสำหรับโครงการอื่นต่อไป

การอภิปรายผล

จากการศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม ซึ่งพบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำที่เหมาะสมต้องเริ่มจากการแก้ไขโดยประชาชนในชุมชนเอง หลังจากทราบปัญหาแล้วก็ได้ร่วมกันวางแผนการแก้ปัญหา โดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาร่วมกันเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ มีทิศทางอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการวางแผนการแก้ปัญหาน้ำอุปโภคบริโภคร่วมกัน หลังจากนั้นก็มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เสือ อภิชาตเกรียงไกร และโกวิท ไชยเมือง (2543) ที่พบว่าประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรน้ำโดยตรง มีบทบาทในการจัดการทุกขั้นตอนของกระบวนการจะทำให้การจัดการปัญหาต่างๆ มีประสิทธิภาพ การศึกษาได้ค้นหาความต้องการของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาจากความเป็นไปได้จากบริบทของสังคม โดยเฉพาะเงื่อนไขจากนโยบายและกฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่ นอกจากนั้นในส่วนของการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) ที่กล่าวว่าการอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาควรเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันวางแผนการแก้ปัญหา ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการแก้ปัญหาและร่วมกันติดตามประเมินผลและรับผลประโยชน์จากการแก้ปัญหา

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แหล่งทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ประปาหมู่บ้านจากน้ำบาดาล 18 แห่ง ประปาภูเขา 8 แห่ง ประปาหมู่บ้านจากน้ำบ่อตื้น 1 แห่ง ประปาหมู่บ้านจากน้ำผิวดิน 1 แห่งบ่อบาดาล 8 แห่ง น้ำบ่อตื้นที่ขุดขึ้นเองจำนวน 65 แห่งและแหล่งน้ำตามธรรมชาติจำนวน 5 แห่ง โดยมีรูปแบบการปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคดังนี้ น้ำบาดาลการปรับปรุงคุณภาพน้ำจะมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ นำมากรองด้วยถังกรองทรายแล้วเก็บพักไว้ และอีกรูปแบบคือ นำน้ำดิบมาเติมอากาศแล้วจึงกรองและเก็บ ส่วนน้ำประปาภูเขานั้นจะมีเพียงรูปแบบเดียว คือ นำน้ำจากลำห้วยที่อยู่สูงกว่าหมู่บ้านโดยการกั้นเป็นฝายแล้วส่งมาตามท่อขนาด 2 นิ้ว มาเก็บกับไว้ในถังภายในหมู่บ้านแล้วจึงแจกจ่าย ส่วนน้ำผิวดินที่นำมาทำน้ำประปาจะมีกระบวนการที่ซับซ้อนมากกว่าในส่วนของน้ำบ่อตื้นก็จะมีการสูบน้ำขึ้นมาใช้ได้เลยโดยไม่ผ่านกระบวนการใดๆ โดยทุกหมู่บ้านจะมีการผลิตและการจ่ายน้ำประปาตลอดทั้งวัน 24 ชั่วโมง แต่อาจมีการสูบเก็บและแจกจ่ายเป็นเวลาในช่วงที่มีปริมาณน้ำมีน้อย ในส่วนของน้ำบริโภคชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้บริการซื้อน้ำบรรจุขวดซึ่งจะนำมาขายในหมู่บ้าน โดยรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่เหมาะสมกับชุมชนที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1) การเพิ่มความตระหนักและความรู้ให้กับชุมชนทำการวิเคราะห์ปัญหา ทำการจัดหมวดหมู่ของปัญหาและแสวงหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ร่วมกัน

2) การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชนจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน

3) การทำแผนที่และสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชนร่วมกัน

4) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง จนนำไปสู่การจัดทำคู่มือการปรับปรุงคุณภาพน้ำในรูปแบบต่างๆ ฉบับประชาชนร่วมกัน

5) การเขียนแผนชุมชนในการปรับปรุงระบบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคที่มีปัญหาเรียงตามลำดับความรุนแรงของปัญหา และผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาของท้องถิ่น

ในส่วนของข้อเสนอแนะนั้นประกอบด้วย ควรจะมีการนำเอากิจกรรมที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ไปเผยแพร่ให้กับประชาชนและชุมชนอื่นที่สนใจ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด การทำระบบน้ำอุปโภคบริโภคสำหรับครัวเรือน ควรจะมีเจ้าหน้าที่เข้าไปติดตามผลและตรวจสอบความเรียบร้อย และเข้าไปตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษาต่างๆ ด้วย เพื่อเป็นการปลูกฝังแนวคิดในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรน้ำที่เหมาะสม

การนำไปใช้ประโยชน์

จากการดำเนินการวิจัย การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้ชุมชนได้รับทราบถึงปัญหาสถานการณ์ของน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม หลังจากทราบปัญหาแล้วก็ได้ร่วมกันวางแผนการแก้ปัญหา โดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาร่วมกันเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ มีทิศทางอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการวางแผนการแก้ปัญหาร่วมกัน หลังจากนั้นก็มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำอย่างเป็นรูปธรรมแล้วได้มีการเขียนแผนชุมชนในการปรับปรุงระบบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคที่มีปัญหาเรียงตามลำดับความรุนแรงของปัญหา และผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาของท้องถิ่น ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยวมได้ร่วมกับชุมชนจัดทำแผนงบประมาณและแผนปฏิบัติการในการแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคอย่างยั่งยืน โดยได้บรรจุเข้าไปยังแผนการจัดสรรงบประมาณของทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยวม ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

โกวิท ไชยเมือง. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ. กรณีศึกษาตำบลเวียงอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

นฤมล ประภาสมุทร. **การดูแลระบบผลิตและคุณภาพน้ำประปาของระบบประปาหมู่บ้านแบบผิวดินในเขตจังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.

นิตยา เงินประเสริฐศรี. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.** วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2 : 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2554) : หน้า 61-71.

เสือ อภิชาตเกรียงไกร. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชศรีมา.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

บทปริทัศน์

การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย ผศ.ดร.ชวิศ จิตรวิจารณ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ายิ่งต่อการอุปโภคและบริโภคของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ ลำน้ำยวมมีต้นกำเนิดบริเวณเทือกเขาถนนธงชัย ในพื้นที่ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไหลไปเข้าเขตอำเภอแม่สะเรียง ไปลงแม่น้ำเมยที่ตำบลแม่คะตวน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยาว 180 กิโลเมตร พื้นที่ลุ่มน้ำยวมจึงเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างหลากหลายทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการวิจัยการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน คณะผู้วิจัยได้แสวงหารูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่มีความเหมาะสมกับชุมชน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน การสำรวจและการศึกษาความตระหนักรู้ในปัญหาการใช้ทรัพยากรน้ำ การทำแผนที่แหล่งทรัพยากรน้ำของชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชน จัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการปรับปรุงคุณภาพน้ำด้วยการผลิตสารกรองสนิมเหล็กและตะกอนในระบบประปาหมู่บ้าน ผลจากการวิจัยพบว่าแหล่งทรัพยากรน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคที่นำใช้ในชุมชนมาจากหลายแหล่งตามสภาพของพื้นที่ ทั้งที่เป็นระบบประปาภูเขา น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น และแหล่งน้ำธรรมชาติ และได้สร้างรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภคและบริโภคในระดับชุมชนขึ้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้จะมีประโยชน์มากขึ้นหากมีการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการและปรับปรุงคุณภาพน้ำที่เฉพาะเจาะจงตามคุณลักษณะและปัญหาของแหล่งน้ำแต่ละรูปแบบ การบริหารจัดการระบบประปาที่ใช้แหล่งน้ำที่แตกต่างกัน รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวิจัยที่เป็นการแก้ปัญหาจากฐานรากให้มากขึ้น โดยการให้ชุมชนใช้ข้อมูลปัญหาทรัพยากรน้ำเป็นโจทย์ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยองค์ความรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นสอดประสานกับองค์ความรู้ใหม่ทางวิทยาศาสตร์ โดยกลไกในการขับเคลื่อนที่สำคัญคือคนในชุมชนที่มีความตระหนักและยึดประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกันอย่างยั่งยืน

การศึกษาสภาวะการดำเนินงานของเมืองน่าอยู่เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

A Study on the Implemention of Healthy City Condition of Maerim Municipality, Maerim District, Chiangmai Province.

นายชูเชิด ปวนปินตา

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาสภาวะการดำเนินงานของเมืองน่าอยู่เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

A Study on the Implemention of Healthy City Condition of Maerim Municipality, Maerim District, Chiangmai Province

นายชูเชิด ปวนปินตา
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การศึกษาสภาวะการดำเนินงานของเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพของเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล และผู้นำชุมชนของเทศบาลตำบลแม่ริม และการประชาคมผู้นำชุมชนพร้อมทั้งผู้แทนภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 71 คน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำ และการประชาสังคม ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้ นโยบายและแผนการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ ด้านบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านสุขภาพ การบังคับใช้กฎหมายด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย หรือผู้นำชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลทางด้านสุขภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตีความให้ความหมาย เพื่ออธิบายลักษณะการดำเนินงาน โดยแยกตามประเด็นที่ศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลแม่ริม ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเมืองน่าอยู่เป็นอันดับแรก มีการกำหนดนโยบายเมืองน่าอยู่ไว้ในวิสัยทัศน์ มีแผนงานโครงการเมืองน่าอยู่ที่ชุมชนมีส่วนร่วม บุคลากรผู้รับผิดชอบรับทราบนโยบายดังกล่าวและให้ความสำคัญระดับปานกลาง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ ที่ประกอบด้วยภาคีเครือข่ายของเทศบาล องค์กรหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เทศบาลได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานเมืองน่าอยู่จากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี เทศบาลมีโครงการไปทัศนศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานเมืองน่าอยู่ของเทศบาลอื่นๆ มีการกำกับติดตามประเมินผลและสรุปรายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินงานให้แก่ชุมชนทราบเป็นระยะๆ และร่วมกับชุมชนในการวางแผนแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพได้ ด้านการพัฒนาระบบฐานข้อมูลทางด้านสุขภาพของเทศบาลตำบลแม่ริม พบว่า การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านสุขภาพยังขาดความต่อเนื่อง และช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าเทศบาลตำบลแม่ริมยังขาดความชัดเจนของตัวชี้วัดในเรื่องของเมืองน่าอยู่ด้านอื่นๆ เช่น

การจัดการด้านสาธารณูปโภค พบว่าบางจุดที่ต้องแก้ไข เช่น น้ำประปา น้ำเสีย ขยะ ร้านอาหาร ตลาด เป็นต้น

ผู้วิจัย มีความเห็นว่าควรมีการบูรณาการนโยบายเมืองน่าอยู่กับทุกหน่วยงานของเทศบาล เพื่อให้โครงการเมืองน่าอยู่ ได้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทุกด้าน และบรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ABSTRACT

This research aimed to study the implementation of healthy city condition of Maerim Municipality, Maerim District, Chiangmai province. By researching the subject using, Documentary analysis and from in-depth interviews from Management Group, Alderman Maerim district of the municipality and community leaders and representatives of the Parties involved.

The results showed that Maerim municipality had the policy in the vision and had high priority Maerim municipality's personnel a knowledge policy and the importance at the medium. Level. The city had the committee on health, network of local partners, including organizations and agencies that had good relationships and cooperation in the city. The city planned to have community involvement. Plan field trips to see the operation of other municipalities. To share and learn, and evaluation to report the progress and planning issues, and keep the community informed as well. The performance of livable cities in the area of MaeRim municipality, achieve the good level. There should be a separate study in each issue. research should have been conducted to evaluate the cost-effectiveness and report findings to the community, get involved and comment. Should focus on the nature of the leaders in the community, enforce the laws, and measure of the city to control, supervise, monitor and evaluate to be effective.

บทนำ

ปัจจุบันสภาพปัญหาความอ่อนแอของระบบนิเวศของเมืองต่างๆ ในประเทศไทย เป็นผลพวงด้านหนึ่งจากการเติบโตของเมืองที่ไร้ระเบียบวินัยและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ในกระบวนการผลิตตลอดถึงรูปแบบการบริโภคของประชาชนที่ไม่เหมาะสม มีการใช้ทรัพยากรอันจำกัดของประเทศอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จนเกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ไร้ระเบียบส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยรวม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ทุกประเทศทั่วโลกหันกลับมาเริ่มให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาเมืองแนวใหม่ในเชิงพัฒนาและอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวนโยบายและเชิงยุทธศาสตร์เยี่ยงอารยประเทศ ซึ่งจะเน้นถึงความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เมือง ในขณะเดียวกันการพัฒนาชุมชนของประเทศตามแนวทางนี้จำเป็นต้องมีการดำเนินงานที่ประสานงานร่วมกันและสนับสนุนในปัจจัยด้านต่างๆ ให้สอดคล้องซึ่งกันและกันในหลายๆ ด้านและหลายสาขาพร้อมๆ กันไปอย่างมีระบบ เป็นเชิงองค์รวม (Holistic approach) คือ กระบวนการพัฒนาที่มีการวางกรอบวิสัยทัศน์ และแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องต้องกัน ทั้งในด้านประชากร ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของชุมชนของแต่ละพื้นที่ รวมตลอดถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมอื่นๆ ทางกายภาพที่สร้างขึ้น (Built environment) ตลอดถึงทรัพยากรด้านศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นการนำเอาความรู้ดั้งเดิมและวิทยาการสมัยใหม่ให้นำมาประยุกต์ใช้ผสมผสานกัน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้ฟื้นคืนกลับมาทดแทนใหม่ จัดให้มีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ด้วยการ เสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้รักหวงแหน เห็นคุณค่าของเมืองที่น่าอยู่ด้วยการให้ความ สำคัญต่อการดำรงรักษาศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ดีงามให้คงอยู่ เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น แบบยั่งยืน นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เพื่อยกระดับศักยภาพของตนเองช่วยเป็นภูมิคุ้มกันต่อแรงกดดันของวัฒนธรรมและเทคโนโลยีตะวันตกซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ของสังคมไทยตลอดเวลาซึ่งเป็นผลของการจัดระเบียบใหม่ของสังคมโลกในด้านการค้าและเทคโนโลยีโดยมีกรอบกลยุทธ์เพื่อไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน (ปรีดิ์ บุรณศิริ, 2546 : 52-57) ประเทศไทยมีโครงการและนโยบายการจัดการเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่ ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2543 สอดคล้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 76 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดกรอบนโยบายการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะได้รับฟังแนวคิดความต้องการของประชาชนซึ่งอยู่ในแต่ละพื้นที่ได้มีบทบาทเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและรับผลจากการพัฒนาโดยตรง

ในระยะเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็นช่วงที่ประชาชนทั่วประเทศตื่นตัวสะท้อนความต้องการทำเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่อย่างหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากการระดมความคิดในเวทีวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่จัดขึ้นในระดับจังหวัด ระดับอนุภาคและระดับชาติกว่า 100 เวที มีประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ เข้าร่วมกว่า 20,000 คน ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดและความต้องการที่ตรงกันคือ *"ต้องการให้มีการพัฒนาเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่"* โดยให้ความสำคัญกับประเด็นซึ่งได้แก่

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชน การมีประชาคมในทุกระดับและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

2. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองชุมชนและชนบทให้น่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมดี ปลอดภัย

3. ให้มีการวางแผนพัฒนาพื้นที่และการจัดระบบผังเมืองที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

4. ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชน ให้มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีใช้มาตรการจูงใจและมาตรการทางกฎหมายควบคู่กันไป

5. รณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชน รักและมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่น มีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

6. ยกระดับคุณภาพชีวิต เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างพอเพียง ทั่วถึง มีการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในชุมชนเมืองและชนบทให้ทั่วถึง

7. ให้มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและกระจายงบประมาณสู่ท้องถิ่นและชุมชน เพื่อการจัดการพัฒนาเมืองและคุณภาพชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงในพื้นที่

8. มีการกำหนดและพัฒนาเครื่องมือชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

ในปี พ.ศ.2552 อำเภอแม่ริม มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับเทศบาลตำบล จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้บริหารรวมทั้งสมาชิกสภาเทศบาล และแกนนำชุมชน ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยได้จัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี (พ.ศ.2552-2554) ภายใต้วิสัยทัศน์ *"เป็นบ้านเมืองน่าอยู่ ผู้คนมีจิตสำนึกรักถิ่นเกิด เชิดชูการศึกษา สนับสนุนการกีฬา ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นประตูสู่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม"* สำหรับนโยบายการดำเนินงานน่าอยู่ด้านสุขภาพ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2550 : 27-28) มาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่วิธีการ (Approach) ทำให้ประชาชนมีสุขภาพดี (Good health) ตามกลุ่มอายุ และการจัดการสภาวะแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่ ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย (Healthy safty) ตั้งแต่ที่อยู่อาศัย (Healthy family) โรงเรียน (Healthy school) โรงพยาบาล (Healthy hospital) สถานที่ทำงาน (Healthy workplace) และชุมชน (Healthy cities)

ทั้งนี้การดำเนินงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ของเมืองน่าอยู่ได้นั้น ต้องได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในสถานที่ดังกล่าว โดยอาศัยข้อกำหนดของท้องถิ่น และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย "เมืองน่าอยู่" เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานจนทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยดำเนินการตามกระบวนการเมืองน่าอยู่ในด้านสุขภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายและแผนการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ

2. เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านสุขภาพได้รับการอบรม/ประชุม/สัมมนาเกี่ยวกับเมืองน่าอยู่/การบังคับใช้กฎหมายด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

3. การดำเนินงานมีภาคีเครือข่าย หรือผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน *"เมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ"*

4. มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการศึกษาดูงานในระดับท้องถิ่น

5. มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลทางด้านสุขภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาวะหรือสถานการณ์การดำเนินงานเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะได้ศึกษาองค์ความรู้ทั้งหมดที่เกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการที่เหมาะสมในการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ พร้อมกับการประเมินระดับความเป็นเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ ของเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและประเมินสภาวะการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ ในเขตเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในเวลาที่กำหนดทั้งหมด รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานทุกหน่วยงาน

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 8 คนได้แก่ นายกเทศมนตรี 1 คน, รองนายกเทศมนตรี 2 คน, ประธานสภาเทศบาล 1 คน และตัวแทนสมาชิกสภาเทศบาล 4 คน

1.2 กลุ่มหัวหน้าผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 4 คน ได้แก่ ปลัดเทศบาล 1 คน, ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 1 คน, ผู้อำนวยการกองช่าง 1 คน และผู้อำนวยการกองการศึกษา 1 คน

1.3 กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 9 คน ได้แก่ ประธานชุมชนทุกชุมชน จำนวน 9 คน

1.4 กลุ่มผู้นำฝ่ายปกครอง จำนวน 8 คน ได้แก่ กำนัน 1 คน, ผู้ใหญ่บ้าน 7 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการประชาคมผู้แทนภาคีเครือข่าย ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ จำนวน 50 คนได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนทั่วไป องค์กรอิสระ

ผู้เดินทางสัญจรเข้ามาในพื้นที่เป็นต้น ของแต่ละชุมชนทั้งหมด 9 แห่ง ได้ทำการเสวนาในหัวข้อเรื่องแนวคิดในการบริหารจัดการและกระบวนการในการดำเนินงานของเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพของเทศบาลตำบลแม่ริม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาและกระบวนการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพให้ดีขึ้น

ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

1. ศึกษา ทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. สร้างแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรม นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมแล้วนำไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

3. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ในเทศบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเทศบาลแม่ริม คือ เทศบาลแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ไปติดต่อเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตเข้าไปดำเนินการศึกษาในพื้นที่ ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการ

2. สำรวจ รวบรวม และประมวลเอกสาร ทั้งเอกสารราชการ รายงานประจำปี แผนพัฒนาเทศบาล หนังสือ และเอกสารอื่นๆ เพื่อศึกษาผลผลิตของการพัฒนาเมืองน่าอยู่และเมืองไทยแข็งแรง รวมทั้งการจัดการสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ความสะอาดเป็นระเบียบของอาคารบ้านเรือน ถนน ระบบการคมนาคมขนส่ง สวนสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ในกลุ่มตัวอย่าง ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดในการทำงาน รวมทั้งกระบวนการ (Process Indicator) ขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ด้านสุขภาพ อาทิ การกำหนดนโยบายเมืองน่าอยู่ การพัฒนาบุคลากร ภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาระบบฐานข้อมูล

4. การประชุมประชาคมในกลุ่มตัวอย่างภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ ในประเด็น การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาความก้าวหน้า รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

5. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษานำข้อมูลจากการบันทึก การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารตามแบบฟอร์มที่ออกแบบไว้ ทำการประชุมประชาคม ทำการเสวนา รวมทั้งศึกษาข้อมูลเอกสาร นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตีความ ให้ความหมาย เพื่ออธิบายลักษณะการดำเนินงาน และนำเสนอตามประเด็นที่ศึกษา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาและประเมินสภาวะการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ และศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการที่เหมาะสมในการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่และจากการศึกษาสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

จากการศึกษาและประเมินสภาวะการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ของเทศบาลตำบลแม่ริม พบว่าวิสัยทัศน์ของเทศบาลตำบลแม่ริม คือ “บ้านเมืองน่าอยู่ ผู้คนมีจิตสำนึกรักถิ่นเกิด เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุน การศึกษาและกีฬา ส่งเสริมและพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นประตูสู่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ซึ่งทุกข้อ เป็นการกล่าวถึงลักษณะของเมืองน่าอยู่ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลแม่ริมให้ความสำคัญในเรื่องของเมืองน่าอยู่ โดยมีที่มาในการจัดทำวิสัยทัศน์ คือ มาจากการประชุมประชาพิจารณ์ การประชาคม และการประชุมจัดทำแผนงานชุมชน ซึ่งผู้บริหารนำมาปรับปรุงและพัฒนาอีกครั้งและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมจาก ทุกฝ่าย ซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่ริม นโยบายของเมืองน่าอยู่ได้ถูกกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของเทศบาลตำบลแม่ริม โดยได้กำหนดเป็นความสำคัญอันดับแรก เพราะอำเภอแม่ริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ และมีการรับหลักการของเมืองน่าอยู่ในสภาของเทศบาลตำบลแม่ริมด้วย บุคลากรทุกคนในหน่วยงานของเทศบาลตำบลแม่ริม รับทราบนโยบาย เมืองน่าอยู่ของเทศบาลตำบลแม่ริม และมีการกำหนดบุคคลหรือฝ่ายที่รับผิดชอบในการดำเนินงานในเรื่องของเมืองน่าอยู่ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ในฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชน ได้ร่วมกันวางแผนกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และปฏิบัติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในชุมชนรับทราบ เพราะทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน ในการดูแลรักษาความสะอาดภายในชุมชน ตกแต่งบ้านให้สวยงาม ปลูกต้นไม้ยืนต้นสีเขียว มีการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นหัวหน้าร่วมกับ อสม.ร่วมกันรณรงค์ป้องกันและแก้ไข เช่น การฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า การฉีดพ่นน้ำยาและแจกจ่ายทรายอะเบท ป้องกันการแพร่ระบาดของยุงลาย บุคลากรทุกคนของเทศบาลตำบลแม่ริมผ่านการฝึกอบรมในเรื่องของเมืองน่าอยู่ ทุกคนทราบขั้นตอนและวิธีการพัฒนาเมืองน่าอยู่เป็นอย่างดี บุคลากรของเทศบาลตำบลแม่ริมให้ความสำคัญต่อแนวทางการ

พัฒนาเมืองน่าอยู่ อยู่ในระดับปานกลาง และเทศบาลตำบลแม่ริมมีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในเรื่องเมืองน่าอยู่ คือ สนับสนุนให้มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการดำเนินการเรื่องเมืองน่าอยู่ มีการส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุมอบรมเพื่อเสริมองค์ความรู้ ทัศนศึกษาตามแหล่งความรู้ เทศบาลใกล้เคียง และต่างจังหวัดที่มีการดำเนินการได้ดีในเรื่องเมืองน่าอยู่ มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในเรื่อง ของเมืองน่าอยู่และปลุกจิตสำนึกของบุคลากรทุกคนในหน่วยงาน การดำเนินงานเมืองน่าอยู่ของเทศบาลตำบลแม่ริม มีภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและมีความร่วมมือในการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนประชาคม พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ องค์การโทรศัพท์ องค์การไฟฟ้า องค์การประปา สถานีอนามัย อำเภอ วัด โรงเรียน ชุมชน และทุกคนในชุมชน คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลทั้งหมด 9 ชุมชนแต่ละชุมชนแยกเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีอาสา เพื่อปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่ม อสม. ซึ่งเป็นแกนนำหลักในด้านสุขภาพ อนามัย ภาคีเครือข่ายทั้งหมดมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ คือ ต้องมีการร่วมระดมทรัพยากรในท้องถิ่น ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ ให้มาร่วมพัฒนาในเรื่องของเมืองน่าอยู่ร่วมกัน เทศบาลตำบลแม่ริมมีการจัดทำแผนงานโครงการในการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ โดยมีการประชุมในชุมชน หมู่บ้าน โดยประธานชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทำแผนชุมชนแต่ละหมู่บ้านให้ มาร่วมทำประชาคม ทำแผนร่วมกัน มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ เป็นเมืองน่าอยู่ มีการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเขตเทศบาล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพด้านรายได้ ส่วนแนวทางในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ของเทศบาลแม่ริม คือ คนในชุมชนตลอดจนทุกภาคส่วนในเทศบาลมีส่วนร่วมในการจัดระบบของเมืองน่าอยู่ พัฒนากระบวนการรวมถึงการจัดการให้เป็นไปในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยการประสานงานกันในหลายๆ ด้าน อย่างมีระบบเป็นเชิงองค์รวม ไม่พึ่งพิงวิธีการจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว มีการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม และจัดการศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ เพื่อนำประโยชน์ที่ได้รับมาปรับใช้ในองค์กรและชุมชน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตส่งเสริมแหล่งน้ำตามธรรมชาติ การรักษาสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลแม่ริมมีการประเมินผลโครงการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ และมีวิธีการ คือ ประเมินสถานภาพความน่าอยู่ของเมือง โดยพิจารณาจากเกณฑ์การวัดความสำเร็จของโครงการ เสริมสร้างจิตสำนึก กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ดำเนินการปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ ติดตามประเมินสถานภาพความน่าอยู่เป็นระยะๆ และสรุปสถานภาพและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของโครงการ เทศบาลตำบลแม่ริมมีระบบการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ คือ ได้มีการมอบหมายให้ประธานชุมชน ผู้ใกล้ชิดชุมชนดูแล และรายงานผลการดำเนินงานให้ทางเทศบาลทราบผลเป็นระยะๆ และโดยการส่งเจ้าหน้าที่ออกสำรวจ โครงการต่างๆ ที่ทำอยู่ เทศบาลตำบลแม่ริมมีการประเมินผลการพัฒนาเมืองน่าอยู่ โดยมีการจัดทำฐานข้อมูลเมืองน่าอยู่ และติดตามความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำการรวบรวมข้อมูลของโครงการต่างๆ ที่ทำมานำเสนอในแบบรูปเล่ม ทำการสรุปประมวลผล

ปัญหาต่างๆ แนวทางและวิธีแก้ไข เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้นต่อไป ส่วนระบบสาธารณูปโภค ก็ยังมีข้อที่ต้องแก้ไข คือ ระบบประปา ขยะ ร้านอาหาร ตลาด น้ำเสีย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากวิธีการหรือขั้นตอนในการดำเนินงานของแต่ละปัญหามีความแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ให้แยกศึกษาปัญหาด้านการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ในแต่ละประเด็น เช่น ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในเขตเทศบาล ด้านการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ด้านการบริหารจัดการ เป็นต้น

2. แผนระยะ 5 ปี ของเทศบาลตำบลแม่ริมที่กำหนดไว้ ควรมีการประเมินผลโครงการที่ดำเนินการมาแล้ว เพื่อสามารถทราบความคุ้มค่าและคุ้มทุนในการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่ต่อไป

3. เทศบาลตำบลแม่ริม ควรให้ความสำคัญกับศูนย์กลางผู้นำตามธรรมชาติที่เกิดในพื้นที่ให้มากกว่าเดิม เพราะจะเป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชน หรือชาวบ้านมีความคุ้นเคยมากกว่า เช่น วัด หรือบุคคลที่เป็นที่นับถือของชาวบ้าน ด้วยเหตุผลคือความศรัทธาที่มีส่วนตัวสิ่งเหล่านี้ จะส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

4. ควรเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นให้สามารถเข้าไปจัดการปัญหาของเมืองน่าอยู่ร่วมกับชุมชน และองค์กรในชุมชน ทั้งนี้เพื่อช่วยกันแก้ไข เงื่อนไข ที่สร้างปัญหาในการดำรงชีพ ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ริมให้มากขึ้น

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจร่วมกันว่าชุมชนแห่งนี้ เป็นชุมชนน่าอยู่ ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ต้องเป็นสิ่งที่สอดคล้องกัน เพื่อให้สามารถรักษาภาพเหล่านี้ไปสู่คนรุ่นหลังได้

6. เทศบาลตำบลแม่ริมควรจะมีการจัดทำในเรื่องของตัวชี้วัดในเรื่องเมืองน่าอยู่ เพื่อจะได้ง่ายต่อการกำกับติดตามและประเมินผล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเมืองน่าอยู่แบบมีการเปรียบเทียบ 2 ชุมชน เพื่อที่จะได้มองเห็นความแตกต่างในกระบวนการเมืองน่าอยู่ และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการเมืองน่าอยู่ของชุมชนอื่น

2. ควรศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างความตระหนักในเรื่องของการเสริมสร้างสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม

3. ควรศึกษาบทบาทเจ้าหน้าที่ของเทศบาลกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในฐานะบุคลากรของรัฐและสมาชิกของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. **ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพบทวิเคราะห์ทางวิชาการ.** กรุงเทพฯ: โครงการจัดทำแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง, 2540.

ปรีดิ์ บูรณะศิริ. **การพัฒนาเมืองน่าอยู่.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

พนัส พฤกษ์สุนันท์ และคณะ. **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่.** นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2548.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่.** กรุงเทพฯ, 2546.

สำนักงานเทศบาลตำบลแม่ริม. **แผนพัฒนา 3 ปี. เชียงใหม่.** เชียงใหม่, 2551

บทปริทัศน์

การศึกษาสภาวะการดำเนินงานเมืองน่าอยู่เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

โดย อ.ดร.จิติมา กตัญญู
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทความเรื่อง การศึกษาสภาวะการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ เป็นเรื่องที่น่าสนใจเนื่องจากผู้วิจัยเป็นหัวหน้าสำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ริม และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมายของเมืองน่าอยู่ ที่กล่าวว่า เมืองน่าอยู่เป็นพื้นที่ที่น่าอยู่สำหรับประชากรผู้อยู่อาศัยและผู้ท่องเที่ยวผ่านทาง ทั้งในมิติความปลอดภัย มิติความสะอาด มิติความมีคุณภาพชีวิตที่ดี มิติการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยทุกมิติต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกัน ซึ่งแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ นั้นมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็งจากฐานรากทั้งในชนบทและเมืองผ่านเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน ควบคู่ไปกับการสร้างสภาวะแวดล้อมให้เมืองและชุมชนมีความน่าอยู่ตามศักยภาพ ความพร้อม มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มรายได้ ตลอดจนลดปัญหาความยากจน ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตที่ดีมีความสุข เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่เกิดการขยายผลไปสู่ท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง

ผลการศึกษาสภาวะการดำเนินงานเมืองน่าอยู่เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นบทเรียนจากการปฏิบัติจริงในระดับท้องถิ่นนั้นสามารถนำมาประกอบการพิจารณาเป็นข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการที่ควรสนับสนุนเพื่อการขยายผล ดังนี้

1. การสร้างกระแสท้องถิ่นเรื่องเมืองน่าอยู่ อยู่ทั่วประเทศ โดยเน้นกระแสความสนใจในคุณภาพชีวิต สุขภาพ สิ่งแวดล้อมของเมืองและชุมชน

2. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยสนับสนุนให้มีการจัดเวทีการเรียนรู้ สร้างข่ายการเรียนรู้ โดยพยายามทำจากจุดเล็กๆ ให้สำเร็จ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเป็นแบบอย่างที่ดีในการขยายผล

3. การพัฒนาระบบการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่

4. การสร้างกลไกสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ โดยสนับสนุนพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ความเข้าใจในแนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งเครือข่ายการทำงานเมืองน่าอยู่

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

ศ.ดร.กิตติชัย	วัฒนานิกร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.มนัส	สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.อารี	วิบูลย์พงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.อำนวย	ขนันไทย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.โกสุม	สายใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ศ.ดร.สายสมร	ลำยอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.อาวรณ์	โอภาสพัฒนกิจ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.วิบูลย์	รัตนาปนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สมพงษ์	วิทยศักดิ์พันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ธเนศ	ศรีวิชัยลำพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สมศักดิ์	ภู่วิภาดาวรรธน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.เพทาย	พงษ์เพียจันทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.สินธุ์	สโรบล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อ.ดร.กรรณิกา	เจิมเทียนชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ทพ.ดร.สุรสิงห์	วิศรุตรัตน์	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
รศ.ดร.อมรา	ทีปะปาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.วรรณวดี	ม้าลำพอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.ประพันธ์	ธรรมไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.น.สพ.ศุภชัย	ศรีธิวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.เกตุมณี	มากมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.วีระศักดิ์	ชมภูคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.สนิท	สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.อัญชลี	โสมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.พิทยาภรณ์	มานะจุติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปทุมรัตน์	นาคนิษฐา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ชวิศ	จิตรวิจารณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.อโนดาษ์	รัชเวทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ณรงค์	สุขประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.เฉลิมชัย	ไชยชมภู	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ไพรัช	โกศัลย์พิพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ศุภกฤษ	เมธีโภคพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ณัฏฐพร	จักรวิเชียร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ทัตพร	คุณประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ธัญญา	ทะพิงค์แก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.กฤษฎา	บุญชม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.วิศนี	สุประดิษฐอาภรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.วัชรี	หาญเมืองใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.วรจิตต์	เศรษฐพรรค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ณัฐญา	ตันตานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.กาญจนา	สุระ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.เรณู	อรรฐาเมศร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

CMRU

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาคารราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 14 เลขที่ 202 ถ.โชตนา ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์/โทรสาร 0 5388 5950 http://www.research.cmru.ac.th